

ΣΤΕΡΓΙΟΥ Γ. ΣΠΑΝΑΚΗ

ΣΥΜΒΟΛΗ
ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΛΑΣΙΘΙΟΥ
ΚΑΤΑ ΤΗ ΒΕΝΕΤΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΣΦΑΚΙΑΝΟΣ»

ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΑΠΟΣΤ. ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗΣ

ΜΑΡΟΓΙΩΡΓΗ 11 - ΤΗΛ. (081) 284016

ΗΡΑΚΛΕΙΟ - ΚΡΗΤΗΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΤΗΣ Β' ΕΚΔΟΣΗΣ

Η ιστορία τού τόπου, όπου το πρώτο είδα το φως τής ημέρας, κίνησε πάντοτε το ιδιαίτερο ενδιαφέρον μου. Καρπός τού ενδιαφέροντος αυτού είναι το βιβλίο τούτο, που περιέχει αναμφισβήτητα ιστορικά στοιχεία τής πιό πολύχρονης ξένης κυριαρχίας τής Κρήτης, τής βενετικής, 1211 - 1669.

Το Λασιθι, το φυσικό απόρθητο φρούριο τής Ανατολικής Κρήτης, υπήρξε η κύρια εστία και τροφός τών αλλεπάλληλων επαναστάσεων τών πρώτων αιώνων τής Βενετοκρατίας, που συγκλόνησαν τα θεμέλια τής κυριαρχίας τών Βενετών στην Κρήτη. Και αν οι επαναστάσεις ήταν συντονισμένες σε εθνική βάση και όχι σε προσωπικά συμφέροντα μερικών αρχηγών, το αποτέλεσμα θα ήταν νικηφόρο.

Την περίοδο αυτή το Λασιθι ήταν αγκάθι στην καρδιά τής Βενετίας, *una spina nel cuore di Venezia*, όπως έλεγαν οι ίδιοι Βενετοί κατακτητές. Για να εξουδετερώσουν την εστία αυτή τών επαναστάσεων οι Βενετοί με αυστηρότατες διατάξεις ερήμωσαν τον τόπο από τον πρώτο αιώνα τής κατάκτησης, το 1293. Αλλά, παρά την ερήμωση, το Λασιθι εξακολούθησε να προσφέρει ασφάλεια και τροφή στους επαναστάτες.

Το 1343 διατάχτηκε για δεύτερη φορά η ερήμωση τού Λασιθιού και απαγορεύτηκε με αυστηρότατες ποινές στους παραβάτες ακόμη και η βοσκή ζώων και στις εξωτερικές βουνοπλαγιές τών Λασιθιώτικων βουνών. Και για τρίτη φορά το 1364 εκήρυξαν την ερήμωσή του. Κανένα άλλο μέρος τού ελληνικού χώρου δεν έπαθε την καταστροφή και την ερήμωση που έπαθε το Λασιθι. Διακόσα σχεδόν χρόνια ήταν έρημο και ακατοίκητο, από το 1293 μέχρι το 1463. Το έτος αυτό, οπότε η Βενετία είχε καταστείλει τις επαναστάσεις δυνάμει αιώνων, το βενετικό κράτος, τού οποίου ήταν ιδιοκτησία το Λασιθι, αποφάσισε να το καλλιεργήσει, για λογαριασμό του φυσικά, για τις ανάγκες τού στρατού και τού στόλου. Από τότε αρχίζει και πάλι η ζωή στο ερημωμένο Λασιθι...

Όλα τα ιστορικά ντοκουμέντα, που αναφέρονται στην περίοδο

αυτή δημοσιεύονται για πρώτη φορά αυτούσια στο βιβλίο τούτο, που εκδόθηκε το 1957 με δαπάνη τής εταιρείας Κοητικών Ιστορικών Μελετών σε λίγα αντίτυπα που έχουν εξαντληθεί. Και επειδή ζητείται από νέους και ιδίως Λασιθιώτες, που ενδιαφέρονται να μάθουν την ιστορία τού τόπου των τής περιόδου αυτής, που είναι από τις σπουδαιότερες και πιο ενδιαφερόυσες, έγινε η δεύτερη αυτή έκδοση, πανομοιότυπη με την πρώτη.

Έπρεπε να συγκεντρωθούν και να δημοσιευθούν εδώ και άλλα ιστορικά έγγραφα τής νεώτερης περιόδου, που υπάρχουν πολλά στα Αρχεία τής Βενετίας. Αλλά δυστυχώς δεν μου δόθηκε η ευκαιρία να τα συγκεντρώσω, για να ολοκληρωθεί η μελέτη τής ιστορίας τού Λασιθίου τής περιόδου τής Βενετοκρατίας. Τα αποστραγγιτικά έργα τού κάμπου κυρίως έχουν μεγάλο ιστορικό ενδιαφέρον. Την εργασία αυτή ελπίζω και εύχομαι να τη συνεχίσουν οι νέοι.

Ηράκλειο 1984

ΣΤΕΡΓ. Γ. ΣΠΑΝΑΚΗΣ

Τους πρώτους αιώνες της μακραίωνης Βενετοκρατίας στην Κρήτη τὸ Λασιθι — ἐννοῶ τὸ ὄροπέδιο τοῦ Λασιθιοῦ — ἔπαιξε, ὅπως εἶναι γνωστό, σπουδαιότατο ρόλο σὰν τὸ κυριότερο κέντρο καὶ καταφύγιο τῶν ἐπαναστατῶν κατὰ τῆς Βενετίας¹. Τὸ ἀπρόσιτο τῶν ἀπόμενων βουνῶν του γύρω-τριγύρω, ποὺ τὸ κάναν ἀπὸρθητο φρούριο, ἡ ἔλλειψη δρόμων μὲ τὶς γύρω περιοχὲς² καὶ ἡ πλούσια παραγωγὴ σιτηρῶν καὶ ἄλλων καρπῶν τράβηξαν ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοὺς ἐπαναστάτες. Ἐκεῖ, προστατευμένοι ἀπὸ τὰ βουνά του, βρισκότανε σὲ ἀσφάλεια ἀπὸ τὶς ἐπιθέσεις τῶν Βενετῶν καὶ εἶχαν ἐξασφαλισμένη τὴ συντήρησή τους χάρις τὴν πλούσια ἐντόπια παραγωγὴ. Ἀπὸ τὸ ἀπρόρθητο αὐτὸ ὄχυρό τους οἱ ἐπαναστάτες ἐχύνονταν στὰ κατωχώρια, ὅπου ἦτανε οἱ Βενετοὶ ἐγκαταστημένοι καὶ τοὺς ρήμαζαν. Πραγματικὰ τὸ Λασιθι εἶχε καταντήσῃ «*srina nel cuore di Venezia*».

Ἡ χρησιμοποίησις τοῦ Λασιθιοῦ σὰν ἐστίας καὶ καταφύγιου τῶν ἐπαναστατῶν ἀνάγκασε τὴ Βενετία νὰ πάρει σκληρὰ μέτρα, γιὰ νὰ ἐξουδετερώσῃ ριζικὰ τὸν κίνδυνον ποὺ ἀπειλοῦσε ἀπὸ ἐκεῖ τὴν κυριαρχία της στὴ νῆσο. Τὸ κυριότερο ἀπὸ τὰ μέτρα αὐτὰ ἦτανε ἡ ἐρήμωσις ὅλης τῆς περιοχῆς. Μὲ διαταγὴ τῶν Βενετικῶν Ἀρχῶν κατεδαφίστηκαν ὅλα τὰ σπίτια τοῦ ὄροπέδιου, ξεριζώθηκαν ἡ κόπηκαν ὅλα τὰ καρποφόρα δέντρα καὶ ἀπαγορεύτηκε ἡ καλλιέργεια τοῦ τόπου³. Οἱ κάτοικοι διώχτηκαν ἀπὸ ἐκεῖ καὶ δὲν εἶχαν δικαίωμα οὔτε τὰ ζῶα τους νὰ βόσκουν στὰ γύρω βουνά. Ὁ παραβάτης τιμωροῦνταν μὲ ἀποκοπὴ τοῦ ἑνὸς ποδαριοῦ⁴ ἢ καὶ τῆς κεφαλῆς⁵.

Ἡ Βενετία ἐρήμωσε μὲ σκληρότητα πρωτοφανῆ τὸ Λασιθι⁶, ἐπαληθεύοντας τὸ ρητὸ τοῦ Τακίτου, ὅπως λέει ὁ Ξανθουδίδης, «*ubi solitudinem faciunt, pacem appellant*» (ἐρημον ποιοῦσι καὶ εἰρήνην τοῦτο καλοῦσι)⁷.

Ἀλλὰ οἱ αὐστηρὲς αὐτὲς διαταγὲς φαίνεται πὼς ἀτονοῦσαν σιγὰ-σιγὰ ἢ δὲν λαμβάνονταν ὑπόψει ἀπὸ τοὺς ἐπαναστάτες καὶ τοὺς κατοίκους τῶν τριγύρω χωριῶν. Γι' αὐτὸ ἡ Γαληνότατη Δημοκρατία ἀναγκαζότανε νὰ ἀνανεώνει κάθε τόσο τὶς ἀπαγορευτικὰς διαταγὰς, τροποποιώντας καὶ συμπληρώνοντας αὐτές.

Ἡ ἐρήμωσις τοῦ Λασιθιοῦ διατάχτηκε γιὰ πρώτη φορὰ τὴν περίοδο ποὺ ἦταν Δούκας τῆς Κρήτης ὁ Ἐρμόλαος Γιοῦστος, δηλαδὴ τὸ 1293-4, μὲ ἀπόφασιν τοῦ Συμβουλίου τῶν Κλητῶν⁸. Τὴν ἀπόφασιν αὐτὴ δὲν τὴν ἔχομε, γιὰ νὰ δοῦμε τὴν περίμετρο τῆς ἀπαγορευμένης περιοχῆς. Ἀπὸ ὅσα ὁμως ἔχομε ὑπόψει ἡ ἀπαγορευμένη περιοχή περιλάβαινε ὄχι μόνον τὴν πεδιάδα τοῦ Λασιθιοῦ μὰ καὶ ὅλες τὶς πλαγιὰς τῶν γύρω βουνῶν, ποὺ τὰ νερά τους χύ-

νονται μέσα στὸν κάμπο, καὶ πιθανὸν καὶ μερικὰ χωριά, ποὺ βρίσκονται στοὺς πρόποδες τῶν βουνῶν αὐτῶν⁹.

Στὰ Ἀρχεῖα καὶ τὶς Βιβλιοθήκες τῆς Βενετίας ὑπάρχει ἀφθονία ἐγγράφων καὶ σχεδιαγραμμάτων, σελίδες ζωντανῆς τῆς ἱστορίας καὶ τῶν περιπετειῶν τοῦ Λασιθιοῦ, ποὺ εἶναι ἄγνωστα καὶ ἀδημοσίευτα μέχρι σήμερα. Ἡ ἀνεύρεση τῶν περισσότερων ἀπὸ τὰ ἐγγράφα αὐτά, ποὺ ἡ δημοσίευσή τους θὰ ἐφώτιζε τὴν ἱστορία τοῦ Λασιθιοῦ στὴν περίοδο τῆς Βενετοκρατίας, ἀπαιτεῖ, βέβαια, ἐπιτόπια ἐρευνα.

Μερικὰ ἀπὸ τὰ ἐγγράφα αὐτά κατόρθωσα μὲ τὰ φτωχὰ μου μέσα νὰ συγκεντρώσω καὶ τὰ δημοσιεύω ἐδῶ σὰν μιὰ θετική συμβολὴ στὴν ἱστορία τῆς γενέτειράς μου. Τὰ περισσότερα ἀπ' αὐτὰ βλέπουν τὸ φῶς τῆς δημοσιότητας γιὰ πρώτη φορά. Στὴ δημοσίευση ἀκολουθῶ τὴ χρονολογικὴ σειρὰ τῶν ἐγγράφων. Κάτω ἀπὸ τὸ κείμενο κάθε ἐγγράφου, ποὺ δημοσιεύεται στὸ πρωτότυπο, ἔκρινα σκόπιμο νὰ παραθέσω καὶ ἑλληνικὴ μετάφραση.

1.

1343.

Τὸ παλιότερο ἐγγράφο ποὺ ἔχω εἶναι ἓνα εἶδος «πρακτικοῦ», ὅπως θὰ λέγαμε σήμερα, μιᾶς ἐπιτροπῆς, εἰδικὰ ἐξουσιοδοτημένης, γιὰ τὸν καθορισμὸ τῶν ὁρίων τῆς ἀπαγορευμένης ζώνης τοῦ Λασιθιοῦ, ποὺ τὴν ἀποτελοῦσαν οἱ εὐγενεῖς Βενετοὶ Μᾶρκος Γραδόνικος, Πέτρος Κουιρίνος καὶ Ἰάκωβος Μουδάτσιος. Τὸ «Πρακτικόν» τους, ἔγινε στὸ Χάντακα, στὶς 11 τοῦ Ὀκτώβρη 1343.

Ποία ἦταν ἡ ἀφορμὴ, ποὺ ἐπέβαλε τὴν ἀνανέωση τῆς παλιᾶς διαταγῆς γιὰ τὴν ἐρήμωση τοῦ Λασιθιοῦ; Ὅπως ἀναφέρω καὶ παραπάνω, τὸ Λασιθὶ ἐρημώθηκε γιὰ πρώτη φορά τὸ 1293 - 94, δηλαδὴ τὰ τελευταῖα χρόνια τῆς ἐπανάστασης τοῦ Ἀλέξιου Καλλέργη. Ἀλλά, παρὰ τὴ διαταγὴ τῆς ἐρήμωσής του, τὸ Λασιθὶ χρησιμοποιήθηκε καὶ πάλι σὰν ἀπόρθητο καταφύγιο καὶ ὁρμητήριο, κατὰ τὴν ἐπόμενη ἐπανάσταση τοῦ Λέοντα Καλλέργη καὶ τῶν Ψαρομηλίγγων, τοῦ 1341. Τὰ ἐπαναστατικὰ ἐκεῖνα γεγονότα ἀνάγκασαν τὴ Βενετία νὰ ἐπαναλάβει τὶς ἀπειλές της κατὰ τῶν ἐπαναστατῶν, καὶ ὅρισε ἐπιτροπὴ εἰδικῶν, γιὰ νὰ καθορίσει τὰ ὅρια τῆς ἀπαγορευμένης ζώνης. Αὐτὸ τὸ πρακτικὸ δημοσιεύεται ἐδῶ. Τὸ πρωτότυπό του βρίσκεται στὸ Archivio di Stato di Venezia (V.A.S.), Proclami Duca di Candia, busta 14. Φωτοτυπία τῆς πρώτης σελίδας τοῦ ἐγγράφου δημοσιεύω στὸν πίνακα Α'.

Στὸ σχεδιάγραμμα τοῦ Λασιθιοῦ, ποὺ συνοδεύει τὴν παροῦσα μελέτη, σημειώνω μὲ μιὰ παχειὰ γραμμὴ τὰ ὅρια ποὺ καθορίζονται μὲ τὸ παραπάνω ἐγγράφο¹⁰. Πολλὰ ἀπὸ τὰ τοπωνύμια ποὺ ἀναφέρονται στὸ ἐγγράφο αὐτὸ δὲν κατόρθωσα νὰ διαπιστώσω ἂν ὑπάρχουν καὶ σήμερα καὶ ποῦ.

«Docto: Die XI octubre indīc. XII.anno Dñi Millō. ^CXLIII | f. 1

Clamatum fuit publice per Leterinum Rosso gastaldionem ¹¹ quod cum tempore dominorum prouisorum ultimo | missorum huc per ducale dominium, edita fuerint pro loco de Lassithi certa banna in quibus inter cetera | continebatur quod extra planum de Lassithi ¹² partes exteriores excluse ab intrinsecis partibus per montes | quo usque extenditur nomen Lassithi, non possint laborari, habitari uel seminari usque ad duos annos | intra confines statuendos per illos qui ad hoc deputarentur sub pena yperperorum centum pro | quolibet contrafaciente et qualibet uice sicut continetur in dictis bannis. Et deputati fuerint nobiles viri | Marcus Gradonico quondam domini Leonardi, Petrus Querino quondam domini Romei et Jacobus Mudacio qui | iuerunt et posuerunt nuper seu declararunt confines predictos. Dominus Ducha et eius consilium | ut dicti confines pateant uniuersis et possint bene sibi cauere de contrafaciendo bannis predictis | faciunt notum quod dicti confines sunt infrascripti; |

Comença da la Cisterna Sarasinesca la ¹³ qual se al pe de la montagna de la | scalla de lo Russio Engremno ¹⁴ per me lo ticho ¹⁵ e va

«Ἡμέρα 11 Ὀκτωβρίου, ἰνδικτ. XII, ἔτος Κυρίου 1343.

Διακηρύχτηκε δημόσια ἀπὸ τὸν γκαστάλδο ¹¹, ὅτι στὴν ἐποχὴ τῶν κυρίων Προβλεπτῶν, οἱ ὁποῖοι στάλθηκαν ἐδῶ τελευταία μὲ δουκικὴ διαταγή, ἐκδόθηκαν γιὰ τὸν τόπο τοῦ Λασιθιοῦ ὁρισμένες ἀπαγορευτικὲς διατάξεις, στὶς ὁποῖες, μετὰξὺ ἄλλων, περιλαμβανόταν καὶ τὰ παρακάτω:

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν πεδιάδα τοῦ Λασιθιοῦ ¹² τὰ ἐξωτερικὰ μέρη ποὺ χωρίζονται ἀπὸ τὰ ἄλλα μὲ βουνά, ὥς ἐκεῖ ποὺ φθάνει ἡ ὀνομασία Λασιθι, νὰ μὴν μποροῦν νὰ καλλιεργοῦνται, νὰ κατοικοῦνται ἢ νὰ σπέρνονται ἐπὶ δυὸ χρόνια, μέσα στὰ ὅρια ποὺ θὰ καθορίσουν ἐκεῖνοι ποὺ θὰ ὁρισθοῦν ἐπίτηδες. Ἡ ποινὴ γιὰ κάθε παραβάτη καὶ ὁποιοδήποτε ἀντιπρόσωπό τους θὰ εἶναι ἕκατὸν ὑπέρπυρα, ὅπως καθορίζεται στὶς παραπάνω διατάξεις. Γιὰ τὸν καθορισμὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν ὁρίσθηκαν οἱ εὐγενεῖς Μάρκος Γραδόνικο τοῦ ποτὲ κ. Λεονάρδο, Πέτρος Κουερίνο τοῦ ποτὲ κ. Ρομέϊ καὶ Ἰάκωβος Μουνδάτσιο, οἱ ὁποῖοι ἐπῆγαν καὶ καθόρισαν τελευταία τὰ ὅρια ἐκεῖνα. Ὁ κ. Δούκας καὶ τὸ Συμβούλιό του, γιὰ νὰ εἶναι τὰ ὅρια αὐτὰ γνωστὰ σὲ ὅλους καὶ νὰ μποροῦν νὰ ἀποφεύγουν τὴν παράβαση τῶν παραπάνω ἀπαγορεύσεων, γνωστοποιοῦν ὅτι τὰ ὅρια αὐτὰ εἶναι τὰ παρακάτω:

Ἀρχίζει ἀπὸ τὴ Σαρακηνὴ Στέρνα ¹³, ποὺ βρίσκεται στοὺς πρόποδες τοῦ βουνοῦ τῆς Σκάλας τοῦ Ρούσου Ἐγκρεμοῦ ¹⁴ πρὸς τὸ μυλότοιχο ¹⁵ καὶ πη-

inuer austro Risa | Risa, sicome parte la terra lauoradressa da lo pe de la montagna: et passa lo Riachi de lo charidachi¹⁶, et va Risa Risa et va Risa Risa et passa | lo Riachi de la piganea¹⁷: et va Risa Risa intendando sempre co parte le | terre lauoradresse da lo pe de la montagna: et passa lo Riachi de plitù¹⁸ | et passa lo Riachi de lámure¹⁹ et va Risa Risa et passa lo Riachi | de lo spartè²⁰ et va Risa Risa et passa lo Riachi de lo xichefalo²¹ et | va Risa Risa de quia lo Riachi de la sichiça²² et prende lo Riachi | et monta inuer leuante et fiere alo seli de stauró²³ et descende inuer le | uante uia uia per lo bosco clamado catogrea²⁴ et passa lo bosco et fiere | a lo logo clamado Parácherta²⁵ et va per quelli Pácherta Risa Risa | a man senestra al pe de la montagna como parte la terra lauoradressa | da lo pe de la montagna de quia al cauo de la terra lauoradressa la qual | se per me lo Chaufgà. et de la passa lo bosco et fiere a lo logo | clamado Mari²⁶, et va per quello mari Risa Risa a man senestra | al pe de la montagna, como parte la terra lauoradressa da lo pe | de la montagna de quia al cauo de la terra lauoradressa. et passa | lo bosco et fiere in f. 2
lo logo clamado Vatià²⁷, et va per quelli Vatià Risa Risa de | man senestra al pe de la montagna como parte la terra lauoradressa da lo pe | de la montagna et de la descende et monta passando lo ladi de ver

γαίνει πρὸς νότο ρίζα - ρίζα, ὅπως χωρίζουν τὰ καλλιεργημένα χωράφια ἀπὸ τοὺς πρόποδες τοῦ βουνοῦ. Περνᾷ τὸ ρυάκι τοῦ Καρυδάκι¹⁶ καὶ πηγαίνει ρίζα - ρίζα καὶ περνᾷ τὸ ρυάκι Πιγανῆς¹⁷ καὶ πηγαίνει ρίζα - ρίζα, ἐννοεῖται πάντοτε ὅπως χωρίζουν τὰ καλλιεργημένα χωράφια ἀπὸ τοὺς πρόποδες τοῦ βουνοῦ. Περνᾷ τὸ ρυάκι τοῦ Πλυτοῦ¹⁸ καὶ περνᾷ τὸ ρυάκι τοῦ Λάμουρε¹⁹ καὶ πηγαίνει ρίζα - ρίζα καὶ περνᾷ τὸ ρυάκι τοῦ Σπαρτῆ²⁰ καὶ πηγαίνει ρίζα - ρίζα καὶ περνᾷ τὸ ρυάκι τοῦ Ξυκέφαλου²¹ καὶ πηγαίνει ρίζα - ρίζα τὸ ρυάκι Σκίζα²² πέρνει τὸ ρυάκι καὶ βγαίνει τὴν ἀγριάδα πρὸς τ' ἀνατολικά καὶ φθάνει στὸ Σελὶ τοῦ Σταυροῦ²³. Ἀπὸ ἐκεῖ κατεβαίνει πρὸς τὰ ἀνατολικά, δρόμο - δρόμο, πρὸς τὸ δάσος πὸν λέγεται τῆς Κατωγραφίας²⁴ καὶ περνᾷ τὸ δάσος καὶ τὴν ἀγριάδα στὴ θέση πὸν λέγεται Παράσερτα²⁵. Ἀπὸ τὰ Παράσερτα αὐτὰ πηγαίνει ρίζα - ρίζα πρὸς τ' ἀριστερὸ χέρι, τοὺς πρόποδες τοῦ βουνοῦ, ὅπως χωρίζουν τὰ καλλιεργημένα χωράφια. Ἀπ' ἐκεῖ στὴν ἄκρῃ τῆς καλλιεργημένης γῆς πὸν εἶναι πρὸς τὸ μύλο τοῦ Χαβγᾶ. Ἀπὸ κεῖ περνᾷ τὸ δάσος καὶ τὴν ἀγριάδα στὸν τόπο πὸν λέγεται Μάρη²⁶. Ἀπὸ τὴ Μάρη ἐκεῖνη πηγαίνει ρίζα - ρίζα πρὸς τ' ἀριστερὸ χέρι, στοὺς πρόποδες τοῦ βουνοῦ, ὅπως χωρίζουν τὰ καλλιεργημένα χωράφια ἀπὸ τοὺς πρόποδες τοῦ βουνοῦ ἀπὸ ὅπου, στὴν ἄκρᾳ τῶν καλλιεργημένων χωραφιῶν, περνᾷ τὸ δάσος καὶ τὴν ἀγριάδα στὸν τόπο πὸν λέγεται Βαθιᾶ²⁷. Ἀπὸ τὸ Βαθιᾶ αὐτὸ πηγαίνει ρίζα - ρίζα ἀπὸ τὸ ἀριστερὸ χέρι στοὺς πρόποδες τοῦ βουνοῦ ὅπως χωρίζουν τὰ

bora de | l'organo⁸⁸ et monta dreto tramito a la glesia de psiloriti⁸⁹, et descende da | la dita montagna montagna montagna inuer griego, et passa lo Cathario laco⁹⁰ | da la façade de ostro et monta dreto in uer griego a la sumitade de la montagna | clamada Kelaria⁹¹ Romagnando lo cathario laco et lo chaufga in le raxon | de lassithi, et de la çira in bora, et monta dreto tramito a la sumitade de | la placokefala⁹², et descende et monta in uer bora a la sumitade de la mon | tagna clamada çiuui⁹³, et descende dreto tramito in bora et passa lo flume⁹⁴ | et monta dreto tramito a la sumitade de lo Kefalli clamado Kiliari⁹⁵ et de | la descende, et monta armi armi in uer bora, et monta a la sumitade de | lo monte clamado therianopullo⁹⁶, et de la çira in uer ponente per lo dosso | de la montagna co spande le aque montagna montagna de quia la | sumitade de la montagna de la selena⁹⁷, et de la descende dreto tramito | a la fontana de lo crassi, che se de soura lo casal al pe de la montagna | et de la descende per ualle, et per lo farangi clamado tu sideru⁹⁸, farangi | farangi, çirando et uolçando, et fiere de soura lo casal de le gonie al | pe de la montagna a driedo la glesia de san Çorçi da lo ladi de uer | leuante et de la va inuer siroco Risa Risa, et passa lo Riachi de | la charidiotissa⁹⁹ et va inuer austro

καλλιεργημένα χωράφια. Ἀπὸ ἐκεῖ κατεβαίνει καὶ ἀνεβαίνει περνώντας τὸ μέρος πρὸς βορρᾶ τῆς Ἐργανος⁸⁸ καὶ ἀνεβαίνει ντρέτα τὸ μονοπάτι στὴν ἐκκλησιὰ τοῦ Ψηλορείτη⁸⁹. Ἀπὸ τὸ βουνὸ αὐτὸ κατεβαίνει κορυφὴ - κορυφὴ πρὸς τὰ βορειοανατολικά (γρέγο) καὶ περνᾷ τὸν Καθάριο Λάκκο⁹⁰ ἀπὸ τὴ νοτικὴ πλευρὰ καὶ ἀνεβαίνει ἴσα πρὸς τὰ βορειοανατολικά στὴν κορυφὴ τοῦ βουνοῦ ποὺ λέγεται Κελάρια⁹¹, ἀφίνοντας τὸν Καθάριο Λάκκο καὶ τὸ Χαβγᾶ στὴν περιοχὴ τοῦ Λασιθιοῦ. Ἀπὸ ἐκεῖ γυρίζει πρὸς τὸ βορρᾶ καὶ βγαίνει ντρέτα τὸ μονοπάτι στὴν κορυφὴ τῆς Πλακοκεφάλας⁹² καὶ κατεβαίνει καὶ ἀνεβαίνει πρὸς τὸ βορρᾶ στὴν κορυφὴ τοῦ βουνοῦ ποὺ λέγεται Τζίβη⁹³. Ἀπὸ ἐκεῖ κατεβαίνει ντρέτα τὸ μονοπάτι πρὸς τὸ βορρᾶ, περνᾷ τὸν ποταμὸ⁹⁴ καὶ βγαίνει ἴσα τὸ μονοπάτι στὴν κορυφὴ στὸ Κεφάλι ποὺ λέγεται Κοιλιάρης⁹⁵. Ἀπὸ ἐκεῖ κατεβαίνει καὶ ἀνεβαίνει ἄρμι - ἄρμι πρὸς τὸ βορρᾶ καὶ βγαίνει στὴν κορυφὴ τοῦ βουνοῦ ποὺ λέγεται Θεριανόπουλο⁹⁶. Ἀπὸ ἐκεῖ γυρίζει πρὸς τὴ δύση, ράχη - ράχη τοῦ βουνοῦ, ὅπως χωρίζουν τὰ νερά, βγαίνει στὴν κορυφὴ τοῦ βουνοῦ τῆς Σελένας⁹⁷ καὶ ἀπὸ ἐκεῖ κατεβαίνει ἴσα τὸ μονοπάτι στὴ βρύση τοῦ Κράσι, ποὺ εἶναι πάνω ἀπὸ τὸ χωριὸ στὴ ρίζα τοῦ βουνοῦ. Ἀπὸ ἐκεῖ κατεβαίνει πρὸς τὸ λαγκάδι κι' ἀπὸ τὸ φαράγκι ποὺ λέγεται τοῦ Σίδερου⁹⁸, φαράγκι - φαράγκι, γυρίζει καὶ στρίβει καὶ φτάνει πάνω ἀπὸ τὸ χωριὸ Γωνιὲς στὴ ρίζα τοῦ βουνοῦ, πίσω ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἀγίου Γεωργίου, ἀπὸ τὸ ἀνατολικὸ μέρος. Ἀπὸ ἐκεῖ πηγαίνει πρὸς τὰ νοτιοανατολικά (σιρόκο) ρίζα - ρίζα καὶ περνᾷ τὸ ρυάκι τῆς Καρδιώτισσας⁹⁹

Risa Risa, et passa lo flume de lambelo⁴⁰ | et fiere al pe de la montagna et va Risa Risa inuer austro, cussì co parte | le terre lauoradrese da lo pe de la montagna, et passa lo riachi clamado | to chaufgudi ton stolon⁴¹ et va inuer austro Risa Risa et passa lo | Riachi de sancta Anna⁴² et va Risa Risa inuer austro co parte le terre | da lauorar cum lo pe de la montagna, et passa lo flume de | mega chaufga⁴³ nomenado fleges, et va Risa Risa inuer ostro | et passa lo Riachi nomenado tis pesas⁴⁴ to f, 3 chaufgudi, et va Risa | Risa inuer austro, si co parte le terre da lauorar da lo pe de la montagna | et fiere a la cisterna sarasinesca la qual se al pe de la montagna de | la scalla de lo Russio engremno che se per me lo ticho o che fo comen | çado. |

Nota. che da lo Riachi de la sicheza in quia la che dise a la glesia de | psiloriti, non fo in opinion lo nobel homo ser Jacomo mudaço».

καὶ πηγαίνει πρὸς νότο ρίζα - ρίζα καὶ περνᾷ τὸν ποταμὸ τῆς Ἀμπέλου⁴⁰ καὶ τὴν ἀγριὰδα στοὺς πρόποδες τοῦ βουνοῦ καὶ πηγαίνει ρίζα - ρίζα πρὸς νότο, ὅπως χωρίζουν τὰ καλλιεργημένα χωράφια ἀπὸ τὴ ρίζα τοῦ βουνοῦ. Ἀπὸ ἐκεῖ περνᾷ τὸ ρυάκι, πού λέγεται Χαβγούδι τῶν Στόλων⁴¹ καὶ πηγαίνει πρὸς νότο ρίζα - ρίζα καὶ περνᾷ τὸ ρυάκι τῆς Ἀγίας Ἀννας⁴² καὶ πηγαίνει ρίζα - ρίζα πρὸς νότο, ὅπως χωρίζουν τὰ καλλιεργήσιμα χωράφια ἀπὸ τὴ ρίζα τοῦ βουνοῦ. Ἀπὸ ἐκεῖ περνᾷ τὸν ποταμὸ τοῦ Μέγα Χαβγᾶ⁴³ πού λέγεται Φλέγες καὶ πηγαίνει ρίζα - ρίζα πρὸς τὸ νότο καὶ περνᾷ τὸ ρυάκι πού λέγεται τῆς Πέζας⁴⁴ τὸ Χαβγούδι καὶ πηγαίνει ρίζα - ρίζα πρὸς νότο, ὅπως χωρίζουν τὰ καλλιεργήσιμα χωράφια ἀπὸ τὴ ρίζα τοῦ βουνοῦ καὶ φτάνει στὴ Σαρακηνὴ Στέρνα, πού εἶναι στὴ ρίζα τοῦ βουνοῦ τῆς Σκάλας τοῦ Ρούσου Ἐγκρεμοῦ, πού εἶναι πρὸς τὸ μυλότοιχο, ἀπὸ ἐκεῖ πού ἄρχισε.

Σημείωση: Ὅτι ἀπὸ τὸ ρυάκι τῆς Σκίζας στὸ σημεῖο πού λέγεται ἐκκλησία τοῦ Ψηλορίτη δὲν ἔχει σύμφωνη γνώμη ὁ εὐγενὴς κ. Ἰάκωβος Μουδάτσος».

2.

1364⁴⁵.

Δὲν πέρασαν ὅμως εἴκοσι χρόνια, ὕστερ' ἀπὸ τὴν ἐπανάσταση τοῦ Λέοντα Καλλέργη καὶ τῶν Ψαρομηλίγγων, καὶ νέες ταραχὲς συγκλονίζουν καὶ πάλι τὰ θεμέλια τῆς βενετικῆς κυριαρχίας στὴν Κρήτη. Τὸ 1363 οἱ ἴδιοι οἱ Βενετοὶ τιμαριουῶχοι καταλύσαν τὶς Ἀρχὲς τῆς μητροπόλεως τοὺς στὸ Χάντακα καὶ ἀνακήρυξαν τὴ γνωστὴ Δημοκρατία τοῦ Ἀγίου Τίτου. Ἀμέσως μετὰ τὴν καταστολὴ τῆς ἀποστασίας τῶν φεουδαρχῶν, τὸ Μάη τοῦ 1364 οἱ Προβλεπτὲς ἔσπευσαν νὰ ἐκδώσουν τὸ παρακάτω διάταγμα, μὲ τὸ ὁποῖο ἐπιβάλαν καὶ πάλι τὴν ἐξέθλωση τοῦ Λασιθιοῦ. Ὡς φαίνεται φοβόταν μή-

πως καταφύγουν ξανά στὸ Λασιθί οἱ ἐπαναστάτες, ποὺ διαφύγαν τὴ σύλληψη καὶ τὴν τιμωρία, καὶ ἀπ' ἐκεῖ δημιουργήσουν νέες ἀναστατώσεις. Ὅμως, παρὰ τὴν αὐστηρότητα τοῦ διατάγματος καὶ τὶς βαρεῖες ποινὲς ποὺ πρόβλεπε τοῦτο γιὰ τοὺς πιασμένους, δὲν κατορθώθηκε νὰ ἀποτραπεῖ ἡ χρησιμοποίησή του ἀπὸ τοὺς ἐπαναστάτες τῶν ἀνατολικῶν ἐπαρχιῶν κατὰ τὴν ἐπανάσταση τῶν τριῶν ἀδελφῶν Ἰωάννη, Γεωργίου καὶ Ἀλεξίου Καλλέργη, ποὺ ἐπακολούθησε ἀμέσως ὕστερα ἀπὸ τὴν καταστολὴ τῆς ἀποστασίας τῶν Φεουδαρχῶν.

Ὁ Fl. Cornelius ἀναφέρει σχετικὰ τὰ παρακάτω ⁴⁶:

«... Ἀφοῦ οὕτω εἰς ὅλας τὰς περιοχὰς καθησύχασαν τὰ πράγματα καὶ διὰ δημοσίας ἐκτελέσεως ἀνῆρέθησαν οἱ ὑπόλοιποι αἵτιοι τῆς ἀποστασίας, νέοι προβλεπταὶ ἐστάλησαν ὑπὸ τῆς Βενετικῆς Συγκλήτου εἰς Κρήτην: ὁ Ἰωάννης Δάνδουλος, ὁ Παῦλος Λορεντᾶνος, ὁ Πέτρος Μοισενῖγος, ὁ Ἰωάννης Φουσκάρινος καὶ ὁ Θαδᾶιος Ἰουστινιάνης, οἱ ὅποιοι διέταξαν τὰ ἐπόμενα: Ἡ ὀχυροτάτη περιοχὴ Ἀνωπόλεως ⁴⁷, ἡ ὁποία πάντοτε χρησιμοποιεῖται μεταξὺ τῶν πρώτων ὑπὸ τῶν ἀτίμων, νὰ καταστραφῇ καὶ ἡ πεδιάδα τοῦ Λασιθίου νὰ μείνῃ ἀκαλλιέργητος καὶ αἱ οἰκίαι νὰ κατεδαφισθοῦν, ἀφοῦ οἱ κάτοικοι μεταφερθοῦν ἄλλαχοῦ.

Ἀφοῦ κατόπιν σοφῆς σκέψεως ἀπεφασίσθησαν αὐτὰ καὶ ἐνεκρίθησαν ὑπὸ τῆς Βενετικῆς Συγκλήτου, ἡ νῆσος τῶν Κρητῶν εὔρε τόσον ἀπόλυτον ἡσυχίαν, ὥστε δὲν ἐνεφανίσθη πλέον οὐδὲν σημεῖον ἀνοικτῆς ἀνταρσίας. Τοῦ λοιποῦ οἱ Ἕλληνες ἐτήρησαν θρησκευτικῶς, μὲ ἀπόλυτον πίστην, τὴν ὑποταγὴν, διὰ τὴν ὁποίαν εἶχον ὀρκισθῇ.

Τὸ Διάταγμα διὰ τοῦ ὁποίου οἱ Βενετοὶ Προβλεπταὶ παρέλυνον τοὺς ἡτημένους καὶ καταβεβλημένους ἐπαναστάτας τῆς ἀποικίας, ἤτοι νὰ μὴν κατοικῇ κανεῖς, νὰ μὴ σπεύρῃ καὶ νὰ μὴ βόσκη ζῶα εἰς τὸ Λασιθί, ἐκοινοποιήθη δημοσίως εἰς ὅλοκλήρον τὴν νῆσον, ὅπως μαρτυροῦν τὰ Ἀρχεῖα τῆς Κρητικῆς Καγκελαρίας ⁴⁸, ἔχει δὲ ὡς ἀκολούθως:» ⁴⁹.

«Clamatum fuit publice mandato Dominorum Provisorum Cretae per Georgium de Pioviazio Gastaldionem bannum infrascripti tenoris.

Providi viri de Ducati mandato Provisores totius Insulae Cretae, intendentes ad conservationem & commodum Insulae praelibatae au-

«Ἐκηρύχθη δημοσίᾳ, κατὰ διαταγὴν τῶν Κυρίων Προβλεπτῶν Κρήτης, διὰ τοῦ γαστάλδου Γεωργίου de Pioviazio, ἀπαγορευτικὴ Διαταγὴ, ἔχουσα τὸ κατωτέρω περιεχόμενον:

Προνοητικοὶ ἄνδρες, διὰ δουκικῆς διαταγῆς Προβλεπταὶ ὅλοκλήρου τῆς νήσου Κρήτης, ἐνδιαφερόμενοι διὰ τὴν σωτηρίαν καὶ τὸ ὄφελος τῆς εἰρηνόμενης νήσου, καὶ λαβόντες ὑπόψει ὅτι ἡ κατοίκησις καὶ ἡ καλλιέργεια τῆς πε-

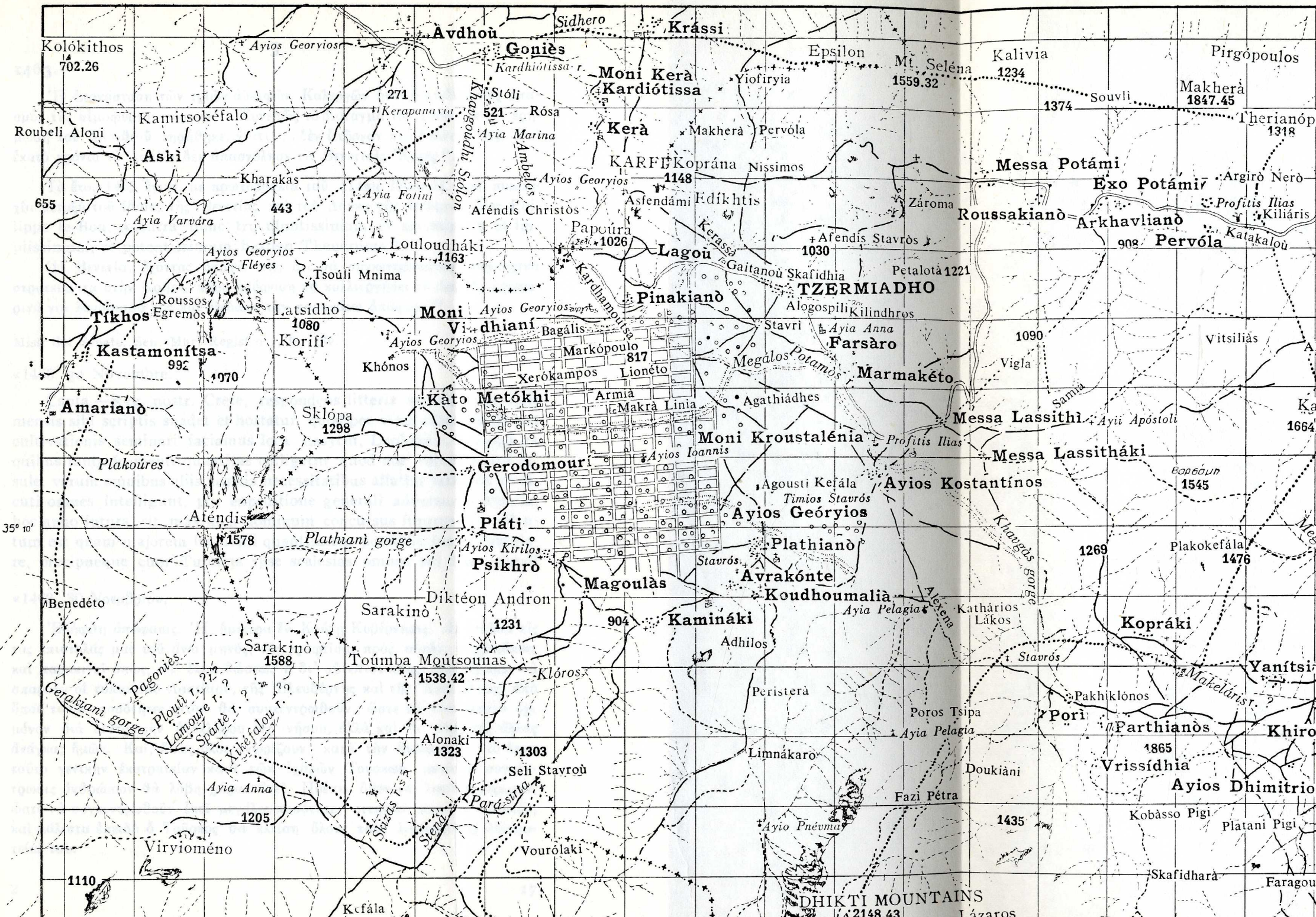

dito: quod habitatio & agricultura cujusdam contradae vocatae Lasiti in omnem casum rebellionis, quod Deus avertat, est periculosa & damnosa fidelibus Dominii propter suam fertilitatem & forticilium naturale, ad hoc ut causa & materia cesset tanti periculi & detrimenti, locus ipse in desertum & solitudinem deducatur, ordinarunt, quod de Kalendis Januarii proxime venturi in eo loco non audeat aliqua persona aliquo modo habitare, laborare, vel seminare intus planum Lasiti, nec in cacumine montis, quod respicit dictum planum infra vel ultra in partibus interioribus, unde aque labuntur in dictum planum, sub pena perdendi unum pedem pro quolibet contrafaciente, & qui contrafacientem denunciaverit Dominio ita ut veritas habeatur, habeat quinquaginta yperpera a Communi, & teneatur de credentia, & contra ecedentes mandatum secundum formam Banni per Dominium provideatur.

Item quod aliqua persona non audeat pasculari facere equum vel equos vel alia animalia in dicto plano Lasiti sub pena perdenti omnia animalia reperta pasculari in partibus antedictis, & qui denunciaverint ita ut veritas haberi possit, habeat medietatem dictorum animalium, & alia mediētas veniat in Commune, & accusator tenebitur de credentia».

ριοχῆς τῆς καλουμένης Λασίθι, ἐν περιπτώσει ἀνταρσίας, ὃ μὴ γένοιτο, εἶναι ἐπικίνδυνος καὶ βλαβερά εἰς τοὺς πιστοὺς πρὸς τὴν (βενετικὴν) κυριαρχίαν λόγῳ τῆς εὐφορίας καὶ τῆς φυσικῆς ὀχυρότητος τοῦ τόπου, διέταξαν, ἵνα παύσῃ ὑφισταμένη ἢ ἀφορμὴ τῶν κινδύνων καὶ θλίψεων, ὅπως ὁ τόπος οὗτος καταστραφῇ καὶ ἐρημωθῇ. Ὅθεν ἀπὸ τῶν Καλενδῶν τοῦ προσεχοῦς Ἰανουαρίου μὴν τολμήσῃ οὐδὲν πρόσωπον, κατ' οὐδένα τρόπον, νὰ κατοικήσῃ εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον, νὰ καλλιεργήσῃ ἢ νὰ σπείρῃ ἐντὸς τοῦ ὄροπέδιου τοῦ Λασιθίου, οὔτε εἰς τὰς χαμηλὰς ἢ ὑψηλὰς κλιτύας τῶν ὄρεων, αἱ ὁποῖαι βλέπουν πρὸς τὸ εἰρημένον ὄροπέδιον, εἰς τὰ ἐσωτερικὰ μέρη, ὁπόθεν τὰ ὕδατα ρέουν πρὸς τὸ ὄροπέδιον τοῦτο, ἐπὶ ποινῇ ἀπωλείας τοῦ ἐνὸς ποδὸς οἰουδήποτε παραβάτου. Ὅστις ἤθελε καταγγεῖλῃ εἰς τὴν ἐξουσίαν τὸν παραβάτην, οὕτως ὥστε νὰ διαπιστωθῇ τὸ ἀληθὲς τῶν καταγγελλομένων, θὰ λαμβάνῃ ἀπὸ τὸ Δημόσιον 50 ὑπέρπυρα. Τὸ ὄνομά του δὲ θὰ τηρεῖται μυστικόν. Πρὸς πρόληψιν ὑπερβολῶν θὰ ἐκδοθῇ ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως δεύτερον διάταγμα ἀπαγορευτικόν. Οὐδὲν πρόσωπον ἐπίσης μὴ τολμήσῃ νὰ βόσκη ἵππον ἢ ἵππους ἢ ἄλλα ζῶα εἰς τὸ εἰρημένον ὄροπέδιον Λασίθι ἐπὶ ποινῇ ἀπωλείας πάντων τῶν ζώων, ἅτινα ἤθελον εὗρεθῇ βόσκοντα εἰς τὰ εἰρημένα μέρη. Ὅστις καταγγεῖλῃ, καὶ ἀποδειχθῇ ἀληθὲς ἡ καταγγελία του, θὰ λαμβάνῃ τὸ ἥμισυ τῶν εἰρημένων ζώων, τὸ δὲ ἕτερον ἥμισυ θὰ περιέρχεται εἰς τὸ δημόσιον· τὸ ὄνομα τοῦ καταγγέλλοντος θὰ τηρεῖται μυστικόν...».

1463.

Ἡ ἐπανάσταση τῶν τριῶν ἀδελφῶν Καλεργῶν ἦταν ὁ «τελευταῖος σπασμὸς τῆς αἰμοφύργου νήσου»⁵⁰. Συνεπῶς τὸ διάταγμα τοῦ 1364 γιὰ τὴν ἐρήμωση τοῦ Λασιθιοῦ τηρήθηκε, γιατί . . . δὲν ὑπῆρχαν πιά ἐπαναστάτες. Ἐπὶ ἑκατὸ χρόνια τὸ Λασιθὶ δὲν ἀπασχόλησε τίς Βενετικὲς Ἀρχές⁵¹.

Τὸ ἔτος 1463 ἔγινε, μὲ πρωτοβουλία τοῦ Πάπα Πίου II, ἱερὴ συμμαχία μεταξὺ τοῦ ἴδιου, τῆς Βενετίας καὶ τοῦ Δούκα τῆς Βουργουνδίας Philippe le Bon, «contra hunc truculentissimum et sevissimum et impiissimum, se potentissimum hostem Theucrum»⁵².

Ἡ Βενετία, ἔχοντας ὑπόψει τῆς ὅτι θὰ συγκεντρωνόταν συμμαχικὰ στρατεύματα στὴν Κρήτη, πῆρε ἀπόφαση νὰ καλλιεργήσῃ τὸ Λασιθὶ προσωρινὰ γιὰ λογαρισμὸ τῆς καὶ ἐξέδωκε τὴν παρακάτω ἀπόφαση⁵³.

Misti del Senato, Sen. Mar, Registro 7, fo 138v.

«1463. 30 Novembre.

Capta.—Reg. nostr. Crete, respondens litteris nostris superioris mensis sibi scriptis suadet et hortatur, quod per viam afflictationis aut cultivationis seminari faciamus loca Lasythi, Lephtenie, Anopoli ex quibus tanta frumenti quantitas colligetur quod non solum victui in sule, verum omnibus aliis nostris necessitatibus affatim satisfiet; et sicuti omnes intelligunt, pro expeditione generali adversus Turchum, hoc anno futura, sit maximus hominum concursus futurus, providendum est quam maiorem frumenti quantitatem possibile fuerit cumulare, precipueque cum Turchus ipse scalesias omnes sui dom. claudi

«1463. 30 Νοεμβρίου.

Ἐλήφθη ἀπόφασις. Ἡ ἡμετέρα ἐν Κρήτῃ Κυβέρνησις, ἀπαντῶσα εἰς τὰς ἐπιστολάς μας τοῦ ἄνω μηνός, τὰς γραφείσας πρὸς αὐτήν, συμβουλεύει καὶ παρακινεῖ ὅπως, δι' ἐκμισθώσεως ἢ δι' αὐτεπιστασίας, ἐπιτρέψωμεν νὰ σπαροῦν οἱ τόποι τοῦ Λασιθιοῦ, τῆς Ἐλευθέρας καὶ τῆς Ἀνωπόλεως, ἀπὸ ὅπου τόσαι ποσότητες σίτου θὰ συγκεντρωθοῦν, ὥστε νὰ ἐπαρκέσουν ὄχι μόνον διὰ διατροφήν ὁλοκλήρου τῆς νήσου, ἀλλὰ καὶ δι' ὅλας τὰς ἄλλας ἀνάγκας ἡμῶν. Καί, ὅπως ὅλοι γνωρίζουν, κατὰ τὴν ἐπικειμένην τὸ ἔτος τοῦτο γενικὴν ἐκστρατείαν κατὰ τῶν ἐχθρῶν Τούρκων, μεγίστη συγκέντρωσις ἀνθρώπων θὰ λάβῃ χώραν ἐκεῖ. Πρέπει ὅθεν νὰ ληφθῇ μέριμνα, ὥστε νὰ συγκεντρωθοῦν ἐκεῖ μεγάλες ποσότητες σιτηρῶν κατὰ τὸ δυνατόν, καὶ μάλιστα ἐπειδὴ ὁ Τούρκος θὰ κλείσῃ ὅλους τοὺς λιμένας τῆς ἐπικρατείας του.

fecerit.—Quamobrem vadit pars, quod ipsi Regimini respondeatur nostro dominio admodum placuisse recordamenta sua, ideo velle sibique mandare quod loca ipsa, sicuti scribunt, per viam affectationis seu cultivationis seminari faciat, sicuti eis melius et utilius pro nostro dominio videbitur. Adhibentibus ipsis circa hoc omne studium, et accuratissimam diligentiam, facientibusque omnes illas provisiones que eis necessari videbuntur, quod per huiusmodi seminationem nullum statui nostro periculum accadat, quemadmodum de solita prudentia sua confidimus, quod nos certos reddimus, quod si quod periculum ab hoc statui nostro accidere posse intellexissent, id nostro dominio, non ita large persuasissent, et si ante seminari facere non posset, pro. videat penitus, quod hoc mense Martio seminentur suprascripta loca quanto abundantius fieri poterit. Et duret huiusmodi provisio per id tempus quod durabit confederatio icta inter Summum Pontificem, Illm ducham Burgondie et nostrum dominium, que per triennium sancita est».

Διὰ τοῦτο ψηφίζεται ὅπως ἡ Κυβέρνησις ἐκείνη ἀπαντήσῃ εἰς ἡμᾶς δι' ὑπομνήματός της κατὰ τρόπον ἱκανοποιητικόν. Ὡς εὐαρεστηθῇ ὅθεν νὰ στείλῃ εἰς αὐτοὺς τοὺς τόπους, ὅπως γράφει, ἵνα σπαροῦν δι' ἐνοικιάσεως ἢ δι' αὐτεπιστασίας, ἢ ὅπως νομίσῃ καλύτερον καὶ συμφερώτερον διὰ τὸ Κράτος μας.

Ὡς καταλάβῃ λοιπὸν πᾶσαν σπουδὴν, φροντίδα καὶ ἐπιμέλειαν, λαμβάνουσα ὅλα ἐκεῖνα τὰ μέτρα, τὰ ὅποια θὰ φανοῦν εἰς αὐτὴν ἀπαραίτητα, ὥστε νὰ μὴ προκληθῇ οὐδεὶς κίνδυνος διὰ τὸ Κράτος μας ἐξ αἰτίας τῆς σπορᾶς αὐτῆς, τοῦθ' ὅπερ ἐμπιστευόμεθα εἰς τὴν γνωστὴν προνοητικότητά της, οὕτως ὥστε νὰ βεβαιωθῶμεν ὅτι δὲν ὑπάρχει τοιοῦτος κίνδυνος διὰ τὸ Κράτος μας. Διότι ἂν ἐβλεπεν ὅτι θὰ προέκυπτε κίνδυνος, δὲν θὰ προσεπάθει νὰ μᾶς πείσῃ μὲ τόσῃν ἐπιμονῇ. Καὶ ἂν δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ τοῦτο πρὸ τῆς σπορᾶς, ὥς φροντίσῃ, μετὰ ἐπισταμένην μελέτην τοῦ ζητήματος, νὰ σπαροῦν τὸν Μάρτιον τοῦτον, ὅσον τὸ δυνατόν περισσότεροι ἀπὸ τοὺς ἀναφερομένους τόπους.

Τὰ ὡς ἄνω προνοητικὰ μέτρα θὰ διαρκέσουν ὅσον καὶ ἡ συμμαχία, ἡ γενομένη μεταξὺ τοῦ Ὑπερτάτου Ποντίφηκος, τοῦ ἐκλαμπρατάτου Δουκὸς τῆς Βουργουνδίας καὶ τῆς ἡμετέρας Δημοκρατίας, ἣτις ἔχει συναφθῇ διὰ μίαν τριετίαν».

4.

1465.

Φαίνεται ὅμως, ὅτι ἡ καλλιέργεια τοῦ Λασιθιοῦ δὲν ἔγινε ὅπως ἔπρεπε καὶ δὲν ἀπόδωσε τίς ποσότητες τοῦ σταριοῦ ποὺ ἔπρεπε. Γι' αὐτὸ ἡ Μητρό-

πολη, με απόφαση της Συγκλήτου της 21 του Μάρτη 1465, εκφράζει τη δυσ-
αρέσκειά της στην Κυβέρνηση της Κρήτης και διατάσσει, μόλις ο καιρός το
επιτρέψει «να σπαρῇ τὸ Λασιθί ἐντατικά, λαμβανομένων πάντων τῶν μέ-
τρων, οὐδεμιᾶς ἀμελείας δικαιολογουμένης καὶ ἀπαγορευομένης αὐστηρῶς τῆς
μεταφορᾶς ἐκεῖ ζῶων»⁵⁴.

5.

1466.

Ὑστερα ἀπὸ τὰ παραπάνω ἡ καλλιέργεια ἔγινε, φαίνεται, με ἐπιμέλεια
καὶ ἡ ἀπόδοση ἦταν ἱκανοποιητική· γι αὐτὸ ἡ Σύγκλητος τῆς Βενετίας ἐκφρά-
ζει τὴν εὐαρέσκειά της πρὸς τὸν ἐπιστάτη τῆς καλλιέργειας Καστελάνο στὸ
Καστέλι Πεδιάδας Κάρολο Κουιρίνο, ἀφίνοντας στὸν ἴδιο τὴ φροντίδα νὰ
συνεχίσει καὶ νὰ ὁλοκληρώσει τὴ σιτοκαλλιέργεια στὸ λασιθιώτικο κάμπο⁵⁵.

6.

1471.

Τὴν καλλιέργεια τοῦ κάμπου τοῦ Λασιθιοῦ ἐπέτρεψε, ὅπως εἶδαμε πα-
ραπάνω, ἡ Βενετία, γιὰ ὅσον καιρὸ θὰ διαρκοῦσε ἡ συμμαχία της με τὸν
Πάπα, δηλαδὴ τρία χρόνια. Φαίνεται ὅμως πὼς παρατάθηκε καὶ οἱ Βενετοὶ
ἄποικοι τῆς Κρήτης, εἴτε ἐπειδὴ ἡ σιτοπαραγωγή τοῦ Λασιθιοῦ ἐξημίωνε τὰ
οἰκονομικά τους συμφέροντα σὰν σιτοπαραγωγῶν εἴτε ἐπειδὴ φοβήθηκαν
μήπως τὰ Λασιθιώτικα βουνὰ γίνουν καὶ πάλι καταφύγιο καὶ ὀρμητήριον τῶν
καταπιεζομένων ἀπὸ τοὺς ἰδίους χωρικῶν καὶ ἐστία νέων ἐπαναστάσεων,
στέλνουν τὸ 1471 πρεσβεία στὴ Βενετία τὸ Μαθαῖο Μουδάτσιο καὶ τὸ Νι-
κολὸ Γριμάνι, γιὰ νὰ ἐπιδώσουν στὴν κεντρικὴ Κυβέρνηση ὑπόμνημα με τὸ
ὁποῖο ζητοῦσαν, ἐκτὸς ἀπὸ τὴ λύση διαφορῶν ἄλλων ζητημάτων, «ut Las-
sitli seminatio cesset», δηλαδὴ «νὰ πάψει ἡ καλλιέργεια τοῦ Λασιθιοῦ»⁵⁶.

Τί ἀπέγινε ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀναφορὰ αὐτὴ τῶν Φεουδαρχῶν; Ἐγινε δε-
κτὴ καὶ ἀπαγορεύτηκε πάλι ἡ καλλιέργεια τοῦ Λασιθιοῦ;

Δὲν ἔχω στοιχεῖα, γιὰ νὰ μπορέσω νὰ ἀπαντήσω στὸ ἐρώτημα αὐτό.
Ἐάν ὅμως κρίνομε ἀπὸ τὴν πληροφορία τοῦ Φιλ. Πασκουαλίγκο, φαίνεται
ὅτι ἡ αἴτηση τῶν Φεουδαρχῶν ἔγινε δεκτὴ καὶ ἡ ἐρήμωση τοῦ Λασιθιοῦ ἐξα-
κολούθησε μέχρι τὶς ἀρχὲς τοῦ 16ου αἰῶνα⁵⁷. Μεταφέρω ἐδῶ σὲ μετάφραση
τὸ σχετικὸ χωρίο τῆς ἐκθέσεώς του:

«... Ἡ διαταγὴ αὐτὴ τηρήθηκε μέχρι τὸ 1514. Τότε πού εἶχαν ἡ-
συχάσει τὰ πράγματα τοῦ Βασιλείου ἐκείνου, εὐαρεστήθηκε ἡ Γαληνότητά
σας νὰ διατάξει, νὰ ἀποδοθοῦν στὴν καλλιέργεια τὰ χωράφια γιὰ λογαρια-
σμὸ τοῦ Δημοσίου. Τότε, ὕστερα ἀπὸ πολλοὺς κόπους, καθαρίστηκε ἓνα μέ-

ρος τῆς πεδιάδας ἐκεῖνης ποὺ ἦταν δασωμένο, τόσα χρόνια ἀκαλλιέργητη. Ὅταν ἐτοιμάστηκε γιὰ τὴν καλλιέργεια, μοιράστηκε σὲ τρακόσιες σαράντα δυὸ βουδέες καὶ κατανεμήθηκε μὲ ἐνοίκιο σὲ πολίτες τοῦ Χάντακα (κάθε βουδέα ἔχει ὀκτώμισιν χωράφια αὐτῶν τῶν μερῶν) καὶ κάθε βουδέα περιλαμβάνει χωράφια τριάντα πέντε μουζουριῶν καὶ ἡ ἔκταση κάθε μουζουριοῦ εἶναι πεντακόσα βήματα. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ἐξυκολούθησαν νὰ καλλιεργοῦν τὶς ἐκτάσεις ἐκεῖνες μὲ ἐνοίκιο, πληρώνοντας ἀνάλογη ποσότητα σιταριοῦ, μέχρι τὸ 1546. Τότε θέλησε ἡ Γαληνότητά σας νὰ ἀποζημιώσει ἐν μέρει τὶς ζημιὰς τῶν πιστότατων ὑπηκόων της, τῶν καταγομένων ἀπὸ τὴ Νεάπολη τῆς Ρωμανίας (Ναύπλιο) καὶ τὴ Μονεμβασία, καὶ παραχώρησε ὁριστικὰ σ' αὐτοὺς καὶ τοὺς ἀπογόνους των τὶς παραπάνω ἐκτάσεις, μὲ τὴν ὑποχρέωση νὰ παραδίδουν τὴ μισὴ σοδειά τους στὸ Φούντικο, πρὸς ἐξήντα σολδίνια τὸ μουζούρι⁵⁸. Καὶ ἐπειδὴ δόθηκαν στὴ διανομὴ αὐτὴ ὅλα τὰ χωράφια ποὺ καλλιεργοῦνταν μέχρι τότε, ἡ ἐκλαμπρότατη Γερουσία ἀποφάσισε ν' ἀποδοθεῖ στὴν καλλιέργεια καὶ τὸ ὑπόλοιπο τῆς πεδιάδας αὐτῆς. Ὅπως καὶ ἔγινε. Καὶ τοῦτο διαιρέθηκε σὲ ἄλλες τρακόσες ἐξήντα ὀκτὼ βουδέες, καὶ ἐνοικιαζότανε (ὅπως συνήθως) σὲ δημόσιο πλειστηριασμό, κάθε δεκαπέντε χρόνια ποὺ τώρα περιορίστηκε σὲ πέντε. Ὅλες αὐτὲς οἱ ἐκτάσεις, τόσο ἐκεῖνες ποὺ μοιράσθηκαν στοὺς ἄξιους εὐγνωμοσύνης Ναυπλιῶτες, ὅπως καὶ ἐκεῖνες ποὺ ἐνοικιάζονται, ποὺ φθάνουν συνολικὰ τὶς ἑπτακόσιες δέκα βουδέες, δίνουν κάθε χρόνο ἀπὸ δέκα ὡς δώδεκα χιλιάδες μουζούρια σιτάρι»⁵⁹.

7.

1543.

Γιὰ νὰ ὁλοκληρώσω τὸ θέμα τοῦτο στὴν περίοδο ἐκείνη δημοσιεύω παρακάτω τὰ σχετικὰ ψηφίσματα τῆς Συγκλήτου.

Senato Mar. XXVII, f. 6.

«1543, 16 Martii.

Capita XL, sapientes Consilii, Terrefirme, Ordinum, V Nobiles super Neapolitanis et Monovassiensibus⁶⁰.

Non è alcuno che chiaramente che non conosca la fede et molti meriti delli fidelissimi nostri da Napoli di Romania et Malvassia; li quali non contenti del lungo et durissimo assedio da loro patito in

«1543, 16 τοῦ Μάρτη.

Ἀπόφαση τοῦ Συμβουλίου τῶν XL καὶ τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Πέντε Εὐγενῶν γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τῶν Ναυπλιωτῶν καὶ Μονεμβασιωτῶν⁶⁰.

Δὲν ὑπάρχει κανένας, ποὺ νὰ μὴν ξέρει καλὰ τὴν πίστη καὶ τὶς πολλὰς ὑπηρεσίες τῶν πιστότατων μας Ναυπλιωτῶν καὶ Μονεμβασιωτῶν. Οἱ ἄν-

quella città, hanno facilmente abbandonata la patria et beni soi per continuare nella fede et devotion soa verso il stato nostro. Alli quali se ben per questo et per il maggior Consiglio sia stato provisto per via d' officii et beneficii che vacano in questa cita et nel dominio nostro, nondimeno per la poca quantità di quelli che alla giornata vacano et che fin hora sono vacati, l' espedition et provision loro potria andar cosi in lungo che con le fameglie loro patiriano grandemente prima che havessero quello che la Signoria nostra gli ha così benigna et prontamente promesso; li quali desiderando di esser provisti per altro mezzo che per quello degli officii, ne hanno supplicato che, secondo la provisione fattagli da questo consiglio, vogliamo conciederli alcuni luogi et terreni nell' isola nostra di Candia situati; onde convenendosi alla benignita et fede della Republica nostra, così per alleviarla della grossa et continua spesa che la sostiene in dargli soventione per il viver loro, et pagargli il fitto delle stantie, come per ricompensarli delli meriti loro: però L' andera parte che per autorita di questo consiglio siano concessi alli preditti fidelissimi nostri da Napoli et Malvassia l' infrascritti luogi et terreni nell' isola di Candia, cioè il loco della Sithi (Lassithi) verso quella parte che hora è colti-

θρωποι αὐτοὶ ποὺ ὑπόφεραν τὴ μακρόχρονη καὶ σκληρότατη πολιτοκρία τῆς πόλης ἐκείνης (τοῦ Ναυπλίου), ἐγκατάλειψαν τὴν πατρίδα καὶ τὰ ἀγαθὰ τους, γιὰ νὰ συνεχίσουν τὴ ζωὴ τους, μὲ πίστη καὶ ἀφοσίωση στὸ Κράτος μας.

Ἄν καὶ τὸ Συμβούλιο τοῦτο καὶ τὸ Μεγαλύτερο Συμβούλιο ἐφρόντισε νὰ τοὺς ἀποκαταστήσει μὲ τὰ εὐεργετήματα καὶ τὰ ὀφίκια, ποὺ ἦταν κενὰ στὴν πόλη τούτη (Βενετία) καὶ γενικὰ στὸ Κράτος μας, ὅμως, ἐπειδὴ τὰ κενὰ αὐτὰ ὀφίκια εἶναι λίγα καὶ ἡ συντήρηση ἐκείνων ἀπὸ τὸ Δημόσιο μπορεῖ νὰ παραταθεῖ, ὥστε νὰ ὑποφέρουν πολὺ μὲ τὶς οἰκογένειές τους, πρὶν νὰ ἀποκτήσουν ἐκεῖνο ποὺ ἡ Αὐθεντία μας τοὺς ὑποσχέθηκε εὐχαρίστως, οἱ ἄνθρωποι αὐτοί, ἐπειδὴ ἤθελαν νὰ τοὺς βοηθήσουμε μὲ ἄλλο μέσο καὶ ὄχι μὲ τὰ ὀφίκια, ἐπαρακάλεσαν νὰ τοὺς παραχωρηθοῦν, σύμφωνα μὲ τὴν ὑπόσχεση ποὺ τοὺς ἔδωσε τὸ Συμβούλιο τοῦτο, μερικοὶ τόποι καὶ χωράφια, ποὺ βρίσκονται στὸ νησί μας τῆς Κρήτης. Ἐπειδὴ, λοιπόν, ταιριάζει στὴν καλωσύνη καὶ τὴν ἀξιοπιστία τῆς Δημοκρατίας μας, τόσο γιὰ νὰ ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ τὴ σοβαρὴ καὶ συνεχῆ δαπάνη, ποὺ ἔχει ἀναλάβει, δίνοντας σ' αὐτοὺς βοηθήματα γιὰ νὰ ζήσουν καὶ πληρώνοντας τὰ ἐνοίκια τῶν σπιτιῶν ποὺ μένουν, ὅσο καὶ γιὰ νὰ τοὺς ἀνταμείψει γιὰ τὶς ὑπηρεσίες τους, ἀποφασίζεται νὰ παραχωρηθοῦν ἐν ὀνόματι τοῦ Συμβουλίου τούτου στοὺς παραπάνω πιστότατους ὑπηκόους μας ἀπὸ τὸ Ναύπλιο καὶ τὴ Μονεμβασία οἱ παρακάτω τόποι καὶ χωράφια στὸ νησί τῆς Κρήτης, δηλαδὴ τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ Λασιθιοῦ, ποὺ καλ-

vata, rimanendo alla Signoria nostra tutto il resto delli terreni del ditto loco.

Item il luogo della Massarea, cioè quella parte che hora è libera della Signoria nostra.

Item il luogo d' Alicambo altre volte confiscato per il diletissimo nobel nostro Hieronymo Corner all' hora capitano di Candia; et damò sia preso chel sia data liberta al Collegio nostro con intervento delli Cinque nobeli sopra essi fidelissimi deputati di poter a bossoli et ballotte con li do terzi di esso Collegio, ballotando etiam li Cinque nobeli preditti, scriver al reggimento nostro di Candia per la distribution de ditti terreni alli preditti fidelissimi nostri con tutti quelli modi et obligation che ad esso Collegio parera si per li frumenti del loco della Sithi da esser consignati per loro alla camera di Candia, si che se habbia quella quantita de misure di frumenti che si havea per il passato et al presente, il qual frumento è deputato all' armar delle galee che si armano ordinariamente in quella isola nostra, et accio siano obbligati con quelle strettezze et ordini con li quali sono obbligati li presenti affittuali, come etiam per la satisfattione delle dote di quelli d' Alicambo, li quali per l' information havute sono di poco momento, et etiam per ogni altra causa pertinente a questa materia di

λιεργεῖται σήμερα. Ὅλα τὰ ὑπόλοιπα χωράφια τοῦ τόπου ἐκείνου νὰ παραμείνουν στὴν Αὐθεντία μας.

Ἐπίσης ὁ τόπος τῆς Μεσαρᾶς, δηλαδὴ τὸ μέρος ἐκεῖνο ποὺ εἶναι ἐλεύθερο τώρα καὶ ἀνήκει στὴν Αὐθεντία μας.

Ἐπίσης ὁ τόπος Ἀλικάμπος, ποὺ ἄλλοτε δημεύτηκε ἀπὸ τὸν προσφιλέστατό μας εὐγενῆ Ἱερώνυμο Κόρνερ, ποὺ ἦταν τότε Καπετάνιος τῆς Κρήτης. Καὶ ψηφίζομε νὰ δοθεῖ ἐλευθερία στὸ Κολέγιό μας, μὲ τὴν παρουσία καὶ τῶν Πέντε εὐγενῶν ἀντιπροσώπων τῶν πιστότατων ἐκείνων ὑπηκόων μας, νὰ μπορεῖ, μὲ ψήφους τῶν δύο τρίτων τοῦ Κολεγίου ἐκείνου καὶ τῶν παραπάνω Πέντε εὐγενῶν, νὰ γράφει στὴν Κυβέρνησή μας στὴν Κρήτη, γιὰ τὴ διανομὴ τῶν χωραφιῶν αὐτῶν στοὺς παραπάνω πιστότατούς μας, μὲ ὅλους ἐκείνους τοὺς τρόπους καὶ τὶς ὑποχρεώσεις, ποὺ θὰ ἐγκρίνει τὸ Κολέγιο, τόσο γιὰ τὴν παράδοση τῶν σιτηρῶν τοῦ Λασιθιοῦ στὸ Ταμεῖο τοῦ Χάντακα ἀπὸ τοὺς ἴδιους ὅσο καὶ γιὰ τὴ συγκέντρωση τῆς ποσότητος ἐκείνης τοῦ σιταριοῦ, ποὺ συγκεντρώνονταν καὶ μέχρι σήμερα, γιὰ τὸν ἐξοπλισμὸ τῶν γαλερῶν, ποὺ γίνεται συνήθως στὸ νησί μας ἐκεῖνο γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ πρέπει νὰ εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ τὸ παραδίδουν, σύμφωνα μὲ τοὺς ἴδιους κανόνες καὶ τοὺς περιορισμοὺς ποὺ τὸ παραδίδαν οἱ σημερινοὶ ἐνοικιαστές. Τὸ ἴδιο θὰ γίνεται καὶ γιὰ τὴν τακτοποίηση τῶν προσόδων, ἐκείνων ποὺ θὰ πάρουν τὸν Ἀλικάμπο, πού, σύμφωνα μὲ τὶς ὑπάρχουσες πληροφο-

terreni et espedition delli preditti fidelissimi nostri, et quello che per li do terzi delle ballotte del detto Collegio con l' intervento et ballottatione ut supra sera ordinato et terminato, sia così fermo et valido come sel fusse fatto et terminato per questo consiglio, possendo il Collegio, et li Cinque nobeli preditti scriver con l' autorita di questo consiglio al reggimento di Candia per l' esecuzione della presente deliberatione.

Li terreni veramente che gli saranno concessi siano et s' intendino esser in premio delli meriti loro et in total satisfatione delli beni da loro abbandonati, dechiarando che ditti terreni siano soi et delli loro heredi nasciuti di legittimo matrimonio; et mancando li heredi per recta linea, debbano ritornar nella Signoria nostra separatamente per cadauna fameglia; li quali terreni non possono vender nè alienar⁶¹, ma galderli et usufruttuarli esenti et liberi da ogni angaria et decima; et havuto il possesso deli ditti terreni, gli debba cessar subito la sovention del viver quotidiano, et il fitto delle stantie come è conveniente⁶².

De parte . . . . 146; Vult 3/4 a 150 supra».

ορίες, εἶναι ἀσήμαντες, ὅπως καὶ γιὰ κάθε ἄλλη ὑπόθεση, σχετική μὲ τὸ ζήτημα τοῦτο τῆς παραχώρησης τῶν χωραφίων στοὺς παραπάνω πιστότατούς μας ὑπηκόους. Κάθε τι ποὺ θὰ ἀποφασιστεῖ μὲ τὰ δυὸ τρίτα τῶν ψήφων τοῦ Κολεγίου αὐτοῦ, μὲ τὴ συμμετοχὴ καὶ τὴν ψηφοφορίᾳ ποὺ ἀναφέρεται παραπάνω, θὰ εἶναι στέρεο καὶ ἰσχυρό, σὰν νὰ ἀποράσιζε τὸ ἴδιο τοῦτο τὸ Συμβούλιο. Τὸ Κολέγιο καὶ οἱ παραπάνω Πέντε εὐγενεῖς μποροῦν νὰ γράψουν, μὲ τὴν ἐξουσιοδότηση τοῦ Συμβουλίου τούτου, στὴν Κυβέρνηση τῆς Κρήτης, γιὰ τὴν ἐκτέλεση τῆς παρούσας διαταγῆς.

Τὰ χωράφια ποὺ θὰ τοὺς παραχωρηθοῦν θὰ εἶναι καὶ θὰ θεωροῦνται σὰν ἐπιβράβευση τῶν ὑπηρεσιῶν τους καὶ σὰν ὁλοκληρωτικὴ ἀποζημίωσή τους, γιὰ τὶς περιουσίες ποὺ ἐγκατάλειψαν. Δηλώνεται, ὅτι τὰ χωράφια αὐτὰ θὰ εἶναι δικά τους καὶ τῶν κληρονόμων τους, ποὺ θὰ γεννηθοῦν ἀπὸ νόμιμο γάμο. Ἄν λείψουν οἱ κατιόντες κληρονόμοι θὰ ἐπιστρέφονται στὴν Αὐθεντία μας, χωριστὰ κάθε οἰκογένειας. Τὰ χωράφια αὐτὰ δὲν μποροῦν νὰ τὰ πουλήσουν οὔτε νὰ τὰ ἀπαλλοτριώσουν⁶¹· μποροῦν νὰ τὰ καρπώνονται καὶ νὰ τὰ ἐκμεταλλεύονται, ἀπαλλαγμένοι καὶ ἐλεύθεροι ἀπὸ κάθε ἀγγαρεία καὶ φόρο δεκάτης. Ἄμα γίνουν κάτοχοι τῶν χωραφίων αὐτῶν πρέπει νὰ πάψει ἀμέσως ἡ χορήγηση βοηθημάτων γιὰ τὴ συντήρησή τους καὶ ἡ πληρωμὴ τῶν ἐνοικίων τους, ὅπως εἶναι σωστό⁶².

Ψῆφοι: Σύμφωνοι 146, Δεκτὸ μὲ πλειοψηφία 3/4 ἐπὶ 150».

Σύμφωνα με τὴν παραπάνω ἀπόφαση τὸ Συμβούλιο παραχώρησε σὲ ὁρισμένες οἰκογένειες Ναυπλιωτῶν καὶ Μονεμβασιωτῶν μεγάλες ἐκτάσεις στὸν κάμπο τοῦ Λασιθιοῦ, ὅπως καὶ οὐ ἄλλες περιφέρειες.

Παραθέτω τὴ σχετικὴ ἀπόφαση :

(Senato Mar. XXVIII, f. 123 - 124).

«1545, 22 Augusti.

In Collegio, intervenientibus Dnis Quinque Nobilibus super Napolitanis et Manovassientibus, virtute decreti Exmi Senatus die XVI Martii MDXXXIII^{es}.

Essendo sta(to) deliberato per il Senato nostro a 16 Marzo 1543, di conceder alli fidelissimi nostri da Napoli di Romania et Malvasia per premiarli delli meriti loro et ricompensarli delli beni che hanno abbandonato in essa città, alcuni terreni de Lasithi posti nell' isola di Candia, quelli videlicet che sono coltivati, in esecution della qual deliberatione, havendo li Cinque nob. nostri sopra essi fidelissimi deputati assignato di detti terreni ad alcuni delle primarie et benemerite famiglie delli predetti fidelissimi, la qual assignatione deve esser approvata da questo Collegio juxta la deliberation soprascritta : però L'andera parte che sia scritto et imposto al regimento nostro di Candia, che a cadauno delli fidelissimi et benemeriti da Napoli et Malvasia

«1545. 22 Αὐγούστου.

Τὸ Κολέγιο, παρευρισκομένων καὶ τῶν κυρίων Πέντε Εὐγενῶν ποὺ ὁρίστηκαν γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τῶν Ναυπλιωτῶν καὶ Μονεμβασιωτῶν, δυνάμει τῶν ψηφισμάτων τῆς Συγκλήτου τῆς 16 Μαρτίου 1543 :^{es}

Ἐπειδὴ ἔχει ἤδη ἀποφασιστεῖ ἀπὸ τῆ Σύγκλητό μας, στὶς 16 τοῦ Μάρτ. 1543, νὰ παραχωρηθοῦν στοὺς πιστότατοίς μας (ὑπηκόους) ἀπὸ τὸ Ναύπλιο τῆς Ρωμανίας καὶ τῆ Μονεμβασίας, γιὰ ἐπιβράβευση τῶν ὑπηρεσιῶν τους καὶ σὰν ἀποζημίωση, γιὰ τὶς περιουσίες ποὺ ἐγκατάλειψαν στὴν πόλιν ἐκείνη, μερικὰ χωράφια στὸ Λασιθί, στὸ νησί τῆς Κρήτης, ἐκεῖνα δηλαδὴ ποὺ εἶναι καλλιεργημένα, σὲ ἐκτέλεση τῆς ἀπόφασης ἐκείνης οἱ Πέντε ἡμέτεροι Εὐγενεῖς ἀρμόδιοι γιὰ τὶς ὑποθέσεις τῶν πιστότατων ἐκείνων, παραχώρησαν μερικὰ ἀπὸ τὰ παραπάνω χωράφια σὲ μερικὲς ἀπὸ τὶς σπουδαιότερες καὶ ἄξιες εὐγνωμοσύνης οἰκογένειες, τῶν παραπάνω πιστότατων (ὑπηκόων). Ἡ παραχώρηση ἐκείνη πρέπει νὰ ἐγκριθεῖ ἀπὸ τὸ Κολέγιο τοῦτο, σύμφωνα με τὴν παραπάνω ἀπόφαση :

Ἀποφασίζεται νὰ γίνει ἔγγραφο στὴν Κυβέρνησή μας τοῦ Χάντακα καὶ νὰ διαταχθεῖ νὰ παραχωρήσει στὸν καθένα ἀπὸ τοὺς πιστότατους καὶ ἄξιους

infranotato debba consignar tanti terreni coltivati del predetto loco de Lasithi, li quali secondo l' estimation, et discorso ultimamente fatto per il predetto regimento in sue lettere de 17 Ottobre dell' anno passato potriano renderli d' entrata all' anno l' infrascritto numero di misure di frumento; per le qual littere si dice, che si come tutti li terreni coltivati di esso luogo rendono al presente d' entrata all' anno frumento mesure 5000 in circa, cosi reaffittandosi renderanno da mesure 7000 in circa, sopra la qual estimatione et discorso di mesure 7000 in circa è stata fatta l' assignatione infrascritta con tutti li luoghi, casate, over methochi dove hora si riducano quelli che al presente lavorano ditti terreni, che sono di ragione della Signoria nostra d' accordo con loro fidelissimi la qual s' intendi esser a commodo, et incommodo suo, la copia delle qual littere sopraditte sia mandata al regimento predetto.

Che a D. Zorzi de Zoia nobile da Napoli, et feudatario legio, siano dati et assignati tanti terreni, che li dieno d' entrata all' anno frumento mesure 900, cio è novecento.

De parte . . . 21 de non . . . 2 non sinceri . . . 2

A Domino Franco da Londà nobele da Napoli, il qual era advo-

εὐγνωμοσύνης, τοὺς καταγόμενους ἀπὸ τὸ Ναύπλιο καὶ τὴ Μονεμβασία, ποὺ ἀναφέρονται παρακάτω, τόσα χωράφια καλλιεργημένα στὸν παραπάνω τόπο, τὸ Λασιῖθι, ὅσα σύμφωνα μὲ τὴν ἐκτίμηση καὶ τὴ συζήτηση ποὺ ἔγινε τελευταῖα ἀπὸ τὴν Κυβέρνηση ἐκείνη τοῦ Χάντακα, μὲ τὴν ἀναφορά της, τῆς 17 τοῦ Ὀκτώβρη τοῦ περασμένου χρόνου, θὰ μποροῦν νὰ ἀποδίδουν εἰσόδημα κάθε χρόνο τὰ μουζούρια σιτάρι, ποὺ ἀναγράφονται παρακάτω. Στὴν ἀναφορά ἐκείνη ἀναφέρεται, ὅτι τὰ χωράφια τοῦ τόπου ἐκείνου, ποὺ καλλιεργοῦνται, ἀποδίδουν σήμερα ἑτήσιο εἰσόδημα 5000 μουζούρια σιτάρι περίπου. Ξανανοικιάζοντάς τα ἔτσι θὰ δώσουν 7000 μουζούρια περίπου. Μὲ βάση τὴν ἐκτίμηση αὐτὴ τῶν 7000 μουζουριῶν ἔγινε ἡ παρακάτω ἐκχώρηση ὅλων τῶν τόπων, τῶν χωριῶν ἢ μετοχίων, ὅπου σήμερα στεγάζονται ἐκεῖνοι ποὺ καλλιεργοῦν τώρα τὰ χωράφια αὐτά, τὰ ὅποια ἀνήκουν στὴν Αὐθεντία μας. Γιὰ τὴν παραχώρηση αὐτή, ἡ ὁποία γίνεται, ἐννοεῖται, μὲ τὰ δικαιώματα καὶ τὶς ὑποχρεώσεις της, εἶναι σύμφωνα καὶ οἱ πιστότατοι (ὑπῆκοοι). Ἀντίγραφο τῶν παραπάνω νὰ σταλεῖ στὴν εἰρημένη Κυβέρνηση (τοῦ Χάντακα).

Ἦτοι στὸν κ. Τζώρτζη Ντὲ Τζόγια, εὐγενῇ ἀπὸ τὸ Ναύπλιο καὶ νόμιμο φεουδάρχη, νὰ δοθοῦν τόσα χωράφια, ποὺ νὰ τοῦ ἀποδίδουν τὸ χρόνο 900 (ἐννιακόσια) μουζούρια σιτάρι.

Ψῆφοι: σύμφωνα . . . 21 ἀρνητικοὶ . . . 2 ἀβέβαιοι . . . 2

Στὸν κ. Φραγκίσκο Ντὲ Λοντά, εὐγενῇ ἀπὸ τὸ Ναύπλιο, ὁ ὁποῖος ἦτα-

De parte . . . 23 de non . . . 0 non sinceri . . . i

Et sia concesso a Canachi suo figliolo natural un luogo di compagno a cavallo nella compagnia del strenuo Tracagnoto da Monoiani, il primo vacante dopo che serano adimpite le altre aspettative fin hora concesse; la qual concessione debba esser confermata per il Senato secondo che si è osservato in simil concessioni.

A Domino Thodaro da Monoiani figliol del predetto D. Soffianò emancipato da suo padre terreni ut supra per frumento mesure 400.

De parte . . . 22 de non . . . 2 non sinceri . . . 0

E sia concesso a Soffianò⁶⁴ suo figliolo un luogo di compagno a cavallo nella compagnia del predetto strenuo Tracagnoto da Manoiani, suo barba, primo vacante, adimpite che serano l' altre aspettative fin hora concesse, con conditione che oltre il stipendio ordinario gli debba esser dato ducati dui di augumento per paga a paghe otto all' anno, quando il servirà a cavallo, et che fino l' intrara in essa compagnia el debba haver l' augumento sopraditto de ducati doi per paga, acciò che l' habbia modo di sustentarsi, la qual concession sia similmente proposta et confermata per il Senato nostro predetto.

Item a Piero Conte cittadino da Napoli feudatario siano assi-

Ψῆφοι: σύμφωνα . . . 23 ἀρνητικοὶ . . . 0 ἀβέβαιοι . . . 1

Καὶ στὸν κ. Κανάκη, τὸ νόθο γυιό του, νὰ δοθεῖ μιὰ θέση συνοδοῦ ἵππου στὸ λόχο τοῦ γενναίου Τραχανιώτη Δαιμονογιάννη, ἡ πρώτη ποὺ θὰ κενωθεῖ, ἀφοῦ θὰ ἐκπληρωθοῦν οἱ ἄλλες ὑποσχέσεις ποὺ δόθηκαν ὡς τώρα. Ἡ παραχώρηση αὐτὴ πρέπει νὰ ἐπικυρωθεῖ, σύμφωνα μὲ τὰ καθιερωμένα σὲ παρόμοιες περιπτώσεις.

Στὸν κύριο Θεόδωρο Δαιμονογιάννη, γυιό τοῦ προηγούμενου κυρίου Σοφιανοῦ, χειραφετημένο ἀπὸ τὸν πατέρα του, χωράφια, ὅπως παραπάνω, γιὰ 400 μουζούρια στάρι.

Ψῆφοι: σύμφωνα . . . 22 ἀρνητικοὶ . . . 2 ἀβέβαιοι . . . 0

Καὶ στὸ γυιό του Σοφιανὸ⁶⁴ νὰ δοθεῖ μιὰ θέση συνοδοῦ ἵππου, στὸ λόχο τοῦ παραπάνω Τραχανιώτη Δαιμονογιάννη θείου του, ἡ πρώτη ποὺ θὰ κενωθεῖ, ἀφοῦ ἐκπληρωθοῦν οἱ ἄλλες ὑποσχέσεις, ποὺ δόθηκαν ὡς τώρα, μὲ τὸν ὅρο, ὅτι πρέπει νὰ δίδονται σ' αὐτόν, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν τακτικὸ μισθό του, δυὸ δουκάτα αὐξηση σὲ κάθε ἓνα ἀπὸ τοὺς ὀκτὼ μισθοὺς ποὺ καταβάλλονται τὸ χρόνο, ὅταν θὰ ὑπηρετεῖ σὰν ἱππίας, καί, ὥσπου νὰ μπεῖ στὸ λόχο, πρέπει νὰ παίρνει αὐτὴ τὴν αὐξηση τῶν δυὸ δουκάτων σὲ κάθε μισθό, γιὰ νὰ συντηρεῖται. Ἡ παραχώρηση αὐτὴ πρέπει νὰ ἐγκριθεῖ καὶ νὰ ἐπικυρωθεῖ ἐπίσης ἀπὸ τὴν παραπάνω Σύγκλητό μας.

Ἐπίσης στὸν Πέτρο Κόντε, πολίτη ἀπὸ τὸ Ναύπλιο, φεουδάρχη, νὰ δοθοῦν τόσα χωράφια, ποὺ νὰ τοῦ δίνουν εἰσόδημα, ὅπως παραπάνω, 300

gnati tanti terreni, che li dieno d' entrata ut supra frumento mesure numero tresento, cioè 300.

De parte . . . 19 de non . . . 5 non sinceri . . . 0

Et tutte le concession, assignation, et gratie soprascritte siano et se intendino esser in premio delli meriti loro, et in total ricompenso delli beni abbandonati in essa città, si come è disposto per la parte de 16 Marzo 1543, et 18 d' Avosto presente prese nel Senato nostro, alla continentia della qual si habbia in tutto et per tutto relazione, cosi per la consignatione che sono tenuti fare alla camera di Candia della mittà delle misure del frumento che li sono state ut supra assignate, come etiam per il pagamento di quelle da esserli fatto dalla camera preditta e con l'autorità di questo Collegio sia comesso al regimento di Candia preditto che debba advertir, che nella distributione che si farà delli terreni antedetti, casate, over metochi ad essi fidelissimi, sia servata egualità, et fatta la divisione più unita che si possi per la portion di cadauno di loro, si che restino ben satisfatti et contenti del beneficio et concessione, che gli è stata fatta⁶⁵.

De parte . . . 23 de non . . . 1 non sinceri . . . 0».

(τριακόσια) μουζούρια στάρι.

Ψῆφοι: σύμφωνοι . . . 19 ἀρνητικοὶ . . . 5 ἀβέβαιοι . . . 0

Ὅλες οἱ παραπάνω ἐκχωρήσεις, οἱ ἐπιχορηγήσεις καὶ οἱ δωρεές εἶναι καὶ θεωροῦνται σὰν ἀμοιβὴ τῶν ὑπηρεσιῶν τους καὶ ολοκληρωτικὴ ἀποζημίωση, γιὰ τὶς περιουσίες ποὺ ἐγκατάλειψαν στὴν πόλη ἐκείνη, ὅπως ἔχει κανονιστεῖ μὲ τὶς ἀποφάσεις τῆς 16 τοῦ Μάρτι 1543 καὶ τῆς 18 τοῦ τρέχοντος Αὐγούστου, ποὺ πῆρε ἡ Σύγκλητός μας γιὰ τὴν τήρησή τους ὡς πρὸς ὅλα τὰ σημεῖα νὰ γίνετα κανονικὴ ἀναφορὰ τόσο ὡς πρὸς τὴν παράδοση στὸ Ταμεῖο τοῦ Χάντακα τῆς μισῆς ποσότητος τῶν μουζουριῶν τοῦ σταριοῦ, ποὺ τοὺς παραχωρήθηκαν, σύμφωνα μὲ τὰ παραπάνω, ὅσο καὶ ὡς πρὸς τὴν πληρωμὴ ἀπὸ τὸ εἰρημένο Ταμεῖο τοῦ Χάντακα τῆς ποσότητος ποὺ θὰ παραδώσουν. Ἐν ὀνόματι τοῦ Συμβουλίου τούτου ἀνατίθεται στὴν Κυβέρνηση τοῦ Χάντακα νὰ προσέξει κατὰ τὴ διανομὴ τῶν παραπάνω χωραφιῶν, τῶν χωριῶν ἢ μετοχιῶν, ποὺ θὰ γίνει στοὺς πιστότατους τούτους, ὥστε νὰ τηρηθεῖ ἰσότητα καὶ ἡ μοιρασιά νὰ γίνει μὲ τρόπο ὥστε κάθε μερίδα νὰ εἶναι ὅσο τὸ δυνατὸ ἐνιαία, γιὰ νὰ μείνουν ἐκεῖνοι ἱκανοποιημένοι καὶ εὐχαριστημένοι ἀπὸ τὴν εὐεργεσία καὶ τὴν παραχώρηση ποὺ τοὺς ἔγινε⁶⁶.

Ψῆφοι: σύμφωνοι . . . 23 ἀρνητικοὶ . . . 1 ἀβέβαιοι . . . 0»

1545.

Δὲν καλλιεργούντανε ὅμως ὅλος ὁ κάμπος τοῦ Λασιθιοῦ, ὅπως σωσιὰ ἀναφέρει ὁ Πασκουαλίγκο παραπάνω. Χέρσο καὶ ἀκαλλιεργητο ἔμενε, ἑκατὸ καὶ περισσότερα χρόνια, τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ κάμπου ποὺ λιμνάζουν τὰ νερά, τὸ «βαλτώδικο», δηλαδὴ ὁλόκληρο σχεδὸν τὸ δυτικὸ τμήμα τοῦ κάμπου.

Ἡ Βενετικὴ Κυβέρνηση παίρνει ἀπόφαση νὰ καλλιεργηθεῖ καὶ αὐτὸ τὸ χέρσο μέρος, ποὺ ἀνῆκε ὁλοκληρωτικὰ σ' αὐτή, γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσει τὶς ἀνάγκες τῆς σὲ σιτάρι.

Ἡ ἀπόφαση αὐτὴ εἶναι ἡ παρακάτω :

Senato Mar, XXVIII, f. 67.

«1545, 18 Augusti.

Sapientes Consilii, Terrefirme.

Oltra li terreni del luogo della Sithi posti nell' isola di Candia che sono coltivati, li quali per deliberatione di questo consiglio sono stati concessi alli fidelissimi nostri da Napoli di Romagna et Malvasia, è restata anchora per conto della Signoria nostra gran quantità de' terreni paludosi, li quali per le informationi havute da quel regimento, secondo l' opinione et ricordo de' periti che hanno veduto et con diligentia considerato esso luogo⁶⁶, con facilità presto et con spesa de circa ducati 1500 si potriano ridurre a bona coltura, et trazerne grossa intrada, et forse quanto si traze al presente della parte coltivata ; onde essendo necessario per beneficio et commodo di quella camera nostra proveder che sia effetuata così utile opera : L' anderà parte che

«1545, 18 Αὐγούστου.

Sapientes Consilii Terrefirme

Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ χωράφια τοῦ Λασιθιοῦ στὸ νησὶ τῆς Κρήτης ποὺ καλλιεργοῦνται, ὅσα μὲ ἀπόφαση τοῦ Συμβουλίου τούτου παραχωρήθηκαν στοὺς πιστότατους μας ὑπηκόους ἀπὸ τὸ Ναύπλιο καὶ τὴ Μονεμβασία, μένει ἀκόμη γιὰ λογαριασμὸ τῆς Αὐθεντίας μας μεγάλη ἔκταση χωραφῶν βαλτώδικων. Τὰ χωράφια αὐτά, κατὰ τὶς πληροφορίες ποὺ ἔχομε ἀπὸ τὴ Διοίκηση ἐκείνη (τῆς Κρήτης) καὶ σύμφωνα μὲ τὴ γνώμη καὶ τὸ ὑπόμνημα τῶν ἐμπειρογνώμωνων, ποὺ εἶδαν καὶ μὲ ἐπιμέλεια ἐξέτασαν τὸν τόπο ἐκεῖνο⁶⁶, μποροῦν εὐκόλα, μὲ δαπάνη 1500 περίπου δουκάτων, νὰ καλλιεργηθοῦν καὶ νὰ ἀποδίδουν μεγάλο εἰσόδημα, τόσο, ὥστε, ὅσο δίδει σήμερα τὸ τμήμα ποὺ καλλιεργεῖται.

Γι αὐτό, ἐπειδὴ εἶναι ἀνάγκη, πρὸς ὄφελος καὶ χρηματικὴ ἄνεση τοῦ Ταμείου μας ἐκεῖνου, νὰ φροντίσουμε γιὰ τὴν πραγματοποίηση ἑνὸς τόσο χρήσιμου ἔργου, ἀποφασίζεται ἐν ὀνόματι τοῦ Συμβουλίου τούτου νὰ δοθεῖ

con l' autorità di questo consiglio sia commesso al regimento nostro di Candia che subito et senza interpositione di tempo debba ordinar, che 'l predetto luogo della Sithi paludoso sia ridotto et tratto à bona coltura, con quel modo che da quelli pratici sarà consigliato più espedito et opportuno, sicche di esso la Signoria nostra quanto più presto si puo riceve quell'utile et commodo che si aspetta per sollevamento di quella camera nostra, per la quale siano poi affittati essi terreni con quel maggior vantaggio che si potrà⁶⁷.

Et perchè per tal concessione fatta delli terreni coltivati, venivano ad essere beneficiati molti delli fidelissimi nostri da Napoli et Malvasia, et à cessare in parte le continoe soventione che se gli dano per il vivere loro et fitti de case, sia preso che delli primi danari delle tanse delle cancellarie, contestabellarie, et cavallerie delli rettori nostri da mare et da terra, che si scuodono per lo officio delli Cinque nobeli sopra essi Napolitani et Malvasioti, siano mandati al regimento di Candia ducati mille et quel più che bisognerà per l' effetto sopradetto, il qual finito, non sia mandato più danaro alcuno di tal ragione, ma resti deputato ad essi fidelissimi nostri da Napoli et Malvasia, secondo la forma della parte circa cio disponente.

De parte . . . 127   de non . . . 8   non sinceri . . . 11es»

ἐντολὴ στὴ διοίκησή μας στὸ Χάντακα, νὰ διατάξει ἀμέσως, δίχως ἀναβολή, ὥστε ὁ παραπάνω βαλτιώδικος τόπος τοῦ Λασιθιοῦ νὰ ἀποδοθεῖ στὴν καλλιέργεια, μὲ τὸν τρόπο ἐκεῖνο ποὺ θὰ ὑποδείξουν οἱ ἐμπειρογνώμονες σὰν πιὸ ἀποτελεσματικὸ καὶ κατάλληλο, γιὰ νὰ μπορέσει ἡ Αὐθεντία μας νὰ ἔχει ἀπὸ τὸν τόπο ἐκεῖνο ὅσο τὸ δυνατὸ γρηγορότερα τὸ ὄφελος καὶ τὴ χρηματικὴ ἀνέση ποὺ ἐλπίζεται νὰ προκύψει γιὰ τὴν ἀνακούφιση τοῦ Ταμείου μας ἐκείνου· γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ θὰ παχτωθοῦν τὰ χωράφια ἐκεῖνα μὲ τὴ μεγαλύτερη δυνατὴ ὠφέλεια⁶⁷.

Καὶ ἐπειδὴ μὲ τὴν ἐκχώρηση τῶν καλλιεργημένων χωραφίων θὰ εὐεργετηθοῦν πολλοὶ ἀπὸ τοὺς πιστότατοὺς μας Ναυπλιῶτες καὶ Μονεμβασιωῖτες καὶ θὰ πάψουν τὰ βοηθήματα ποὺ τοὺς δίδотανε συνεχῶς γιὰ τὴ συντήρησή τους καὶ τὴν πληρωμὴ τῶν ἐνοικίων τῶν σπιτιῶν τους, ψηφίζεται ἀπὸ τὰ πρῶτα χρήματα τῶν φόρων τῆς Καγγελλαρίας, τῆς Ἀστυνομίας καὶ τοῦ Ἰππικοῦ, ποὺ εἰσπράττονται ἀπὸ τοὺς ρετούρηδές μας ξηρᾶς καὶ θάλασσας γιὰ λογαριασμὸ τοῦ γραφείου Ναυπλιωτῶν καὶ Μονεμβασιωτῶν τῶν Πέντε εὐγενῶν, νὰ σταλοῦν στὴν Κυβέρνηση τῆς Κρήτης χίλια δουκάτα καὶ ὅσα ἄλλα θὰ χρειαστοῦν γιὰ τὸν παραπάνω σκοπὸ. Ὄταν θὰ τελειώσει τὸ ἔργο νὰ μὴ σταλοῦν ἄλλα χρήματα, ἀλλὰ νὰ κρατοῦνται στὴ διάθεση τῶν πιστότατῶν μας Ναυπλιωτῶν καὶ Μονεμβασιωτῶν, σύμφωνα μὲ τὶς διατάξεις τῆς σχετικῆς ἀπόφασης.

Ψῆφοι: Σύμφωνοι . . . 127   ἀρνητικοὶ . . . 8   ἀβέβαιοι . . . 11^{es}».

Εἰσαγγεμέναι καὶ ἀποδοθέναι τῷ Λασιθίῳ γινόμενα ἀπὸ τοῦ Ζωρζι Κορνέι.
(Bibl. Marciana, Ms. Ital. I. VI, No 75/8103)

1572.

Ὁ γνωστὸς γιὰ τὴν αἰμοβορία τοῦ Γενικὸς Προβλεπτῆς Κρήτης περι-
βόητος Μαρίνο Καβάλι πῆγε αὐτοπροσώπως στὸ ὄροπέδιο τοῦ Λασιθιοῦ,
ὅπως ἀναφέρει ὁ ἴδιος στὴν ἐκθεσὴ του, ποὺ ὑπόβαλε στὴ Σύγκλητο τὸ 1572.
Τὸ χωρίο ἀπὸ τὴν ἐκθεσὴ του αὐτὴ ποὺ ἀφορᾷ τὸ Λασιθι δημοσιεύω ἐδῶ
γιὰ πρώτη φορὰ στὸ πρωτότυπο καὶ σὲ μετάφραση, γιατί ἔχει ἀρκετὸ ἐν-
διαφέρον⁶⁹.

Biblioteca Marciana, Mss. Italiani cl. VII, No 918/8332.

Relatione di Candia del Cllar^{mo} mr Marin Caualli, 1572.

« . . . . .

Sono stato intorno li lasciti, il tuto | è affittato, solo ui è bisogno f. 106r
di una | uera, et reale perticatione, perche ui | è tanta confusione per f. 106v
non dir | altro, che è un' intrico stupendo, | non ui è libro alcuno d'
affitta | tione ordinario, ne estraordina | rio, et si affitta in Candia che
| quelli del luoco non lo sanno, però | si affitta, come uogliono quelli
che | gli pigliano, et io ho fatto un ordi | ne sopra ciò che contiene
tal | prouigione, Trouo che di mille | Boine⁷⁰, che douerebbono esser
almeno | lasciti 315. sono stati dati a na | poletani⁷¹, li quali credo
che le | uenderanno, ricuperando il suo...⁷² | sono affittate, il resto è f. 107r
rissoluto in | caligo⁷³, oltre che s' intacca nelli | monti, li quali sempre
più si dis | boscano, si abbruggiano le legne, et | non si paga ne affitto,
ne legne | alla serenita Vra⁷⁴.

Ho trovato affittuali che hanno fini | te le affittationi gia due an-

Ἐκθεση περὶ Κρήτης τοῦ ἐκλαμπρότατου κ. Μαρίνου Καβάλι, 1572

« . . . . .

Ἐπῆγα στὸ Λασιθι. Ὅλο εἶναι παχτωμένο, ἀλλ' εἶναι ἀνάγκη νὰ γίνεи
ἐκεῖ μιὰ ἀληθινὴ καὶ πραγματικὴ καταμέτρηση τοῦ κάμπου, γιατί ὑπάρχει
μεγάλη σύγχυση γιὰ μὴν πῶ χειρότερο. Εἶναι ἓνα καταπληκτικὸ ἀνακάτωμα.
Δὲν ὑπάρχει κανένα βιβλίον τακτικὸ ἢ ἔκτακτο τῶν παχτώσεων. Οἱ παχτώσεις
γίνονται στὸ Χάντακα, δίχως νὰ τὸ ξέρουν οἱ κάτοικοι τοῦ Λασιθιοῦ. Τὰ
χωράφια παχτώνονται, ὅπως θέλουν ἐκεῖνοι ποὺ τὰ παχτώνουν. Σχετικὰ μ'
αὐτὸ τὸ ζήτημα ἐξέδωκα διαταγή, ποὺ προβλέπει τὰ παρακάτω.

Βρίσκω ὅτι ἀπὸ τὶς χίλιες βουδέες⁷⁰ ποὺ πρέπει νὰ ἔχει τουλάχιστο τὸ
Λασιθι, οἱ 315 ἔχουν δοθεῖ σὲ Ναυπλιῶτες⁷¹ οἱ ὁποῖοι θὰ τὶς πουλήσουν,
κατὰ τὴ γνώμη μου, γιὰ νὰ εἰσπράξουν τὸ δικό τους...⁷². Εἶναι νοικιασμέ-
νες. Τὰ ὑπόλοιπα μένουν στὸ σκοτάδι⁷³. Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὰ καταστρέφουν τὰ
βουνά, ποὺ ὅσο περνᾷ ὁ καιρὸς ἀποψιλώνονται, καῖνε τὰ ξύλα, δίχως νὰ
πληρώνουν ἐνοίκιο ἢ νὰ δίνουν ξύλα στὴ Γαληνότητά σας⁷⁴. Βρῆκα παχτω-

Σχεδιάγραμμα τοῦ ὄρεπέδιου τοῦ Λασιθίου γινομένο ἀπὸ τὸν Zorzi Corner.
(Bibl. Marciana, Mss. Ital. cl. VI, No 75/8303).

Die. xi. octubr. mdc. xij. Anno dni millo. c. xliij.

Clamari fuit publico p. latorum. Fosse gastaldum. Quia cu ipi dnos. pascos ultimo
missos huc p. Ducale dñm. edem fugit p. loco d. latorum da latorum. i. quib. ind. cora
qñd. q. d. planum d. latorum. pascos edem. qñd. ab interfectis pascos. p. mōt;
quocñq. pascos. non latorum. n. possit latorum. latorum. al. pascos. etq. ad dñm. mōt;
latorum. ofines statuendos p. illos quid hoc devianter. sub pena pascos. Condu. p.
quocñq. ofines. q. illis mōt. pascos. dñm. latorum. devianter. Nobiles dñm.
mōt. dñm. dñm. latorum. pascos. pascos. dñm. latorum. latorum. mōt. qui
tuente. p. possunt mōt. pascos. ofines pascos. Dñm. dñm. p. ofines.
dñm. ofines. pascos. dñm. p. possunt dñm. p. mōt. de latorum. dñm. pascos.
fuerit. non. q. dñm. ofines. pascos. mōt.

Comica da La. Cisterna famincosa laqual se al pe de la montagna de La
scalla de Lo. Fosse Engremmo por me Lo. ticho. e. Sa. mōt. aultro. dñm.
dñm. fiammo. pascos. latorum. latorum. dñm. p. de la montagna. e. passa
Lo. latorum. de lo. dñm. e. Sa. dñm. dñm. e. Sa. dñm. dñm. e. passa
Lo. latorum. d. la. pascos. e. Sa. dñm. dñm. mōt. pascos. pascos. le
dñm. latorum. dñm. p. de la montagna. e. passa lo. latorum. de pascos.
e. passa lo. latorum. de latorum. e. Sa. dñm. dñm. e. passa lo. latorum.
d. lo. fiammo. e. Sa. dñm. dñm. e. passa lo. latorum. de lo. dñm. e.
Sa. dñm. dñm. de qua lo. latorum. de la. fiammo. e. pascos. lo. latorum.
e. mōt. tue. latorum. e. fiammo. a lo. fiammo. de. fiammo. e. dñm. tue. latorum.
e. mōt. tua. p. lo. latorum. dñm. e. passa lo. latorum. e. fiammo.
e. lo. latorum. dñm. pascos. e. Sa. p. qñd. pascos. dñm. dñm.
mōt. fiammo. al. pe. de la. montagna. como. pascos. la. dñm. latorum.
dñm. p. de la. montagna. de. qu. al. cauo. de la. dñm. latorum. latorum.
p. p. me. lo. latorum. e. de la. passa lo. latorum. e. fiammo. a lo. latorum.
dñm. mōt. e. Sa. p. qñd. mōt. dñm. dñm. e. pascos. al.
al. pe. de la. montagna. como. pascos. la. dñm. latorum. dñm. p. de
de la. montagna. de. qu. al. cauo. de la. dñm. latorum. e. passa

Φωτοτυπία τῆς πρώτης σελίδος τοῦ ἐγγράφου καθορισμοῦ ὁρίων ἀπογορευμένης
ζώνης τοῦ Λασιθίου (1343).

(Archivio di Stato di Venezia, Duca di Candia, Proclami, Busta 14).

ni, | et tre, et tamen continuovano. | Sono stati da me trouati af-
fit | tuali che dal 66. in qua mai | hanno pagato cosa alcuna. Sto | fat-
to leuare un libro di tutti, et | l'ho dato all' essecutore⁷⁵, che se uor-
| rà farne tenere uno in camera sarà | bene. Mandiuisi il Perticatore⁷⁶, f.107v
| diuidasi à x. bouine per pezza⁷⁷ | con li numero del tutto, si mandi |
uno scontro⁷⁸, si facci un libro | non solo di lasciti, ma di tutti | gl'af-
fitti di Candia, li fondi de | quali sono andati in perditio | ne. |

Sigri non è tempo di perder il suo | et l' entrate publiche, et poi
| aggrauar i Popoli con nuoui | datij, perche si approuano quel | li
che intaccano, et si condanna | chi non merita. Sono stati troua | ti
offitiali⁷⁹ che già due anni han | no finito il tempo, et li ho fatto rias- f.108r
| fittare col doppio più, come per fe | de appare, et si uenderebbe quel
| capitale 100 m. ducati⁸⁰, sono stati fat | ti capitoli⁸¹, et regolato il
tutto, ma | la giurisdittion de lasciti uiene | posta in lite compendiata,
et usur | pata, per il che bisogna dichiarirla | et tenerla in S. Marco⁸²,
Ben saria | darle Castellanie⁸³ per il conso de | nobili non per li Reg-
gimen | ti, perche si danno male modo, et | si uendono⁸⁴ | »

τές, πού οἱ ἐνοικιάσεις των ἔχουν τελειώσει πρὶν ἀπὸ δύο ἢ τρία χρόνια
καὶ ὁμῶς ἐξακολουθοῦσαν νὰ κρατοῦν τὰ χωράφια. Βρῆκα παχτωτές πού
ἀπὸ τὸ 1566 κ' ἐδῶ δὲν ἐπλήρωσαν τίποτε. Ἐκαμα ἓνα βιβλίο γιὰ ὅλους
καὶ τὸ ἔδωσα στὸν ἐκτελεστή⁷⁵. Καλὸ θὰ ἦταν, ἐὰν θέλετε, νὰ γίνει ἓνα ἀν-
τίγραφο, γιὰ νὰ βρῖσκεται στὸ Δημόσιο Ταμεῖο. Νὰ σταλεῖ ἐκεῖ ὁ γεωμέ-
τρης⁷⁶ καὶ νὰ μοιράσει σὲ 10 βουδέες κάθε πέτσα⁷⁷ μὲ τὸν ἀριθμητικὸ κα-
τάλογο ὅλων. Νὰ σταλεῖ ἓνας ἐλεγκτὴς⁷⁸ καὶ νὰ γίνει ἓνα βιβλίο, ὅχι μόνο
γιὰ τὸ Λασίθι, μὰ γιὰ ὅλες τὶς ἐνοικιάσεις τῆς Κρήτης, γιὰτὶ τὰ ἐνοίκια πᾶ-
νε χαμένα.

Κύριοι, δὲν εἶναι καιρὸς γιὰ νὰ χάνει τὸ Κράτος ὅ,τι τοῦ ἀνήκει καὶ τὰ
δημόσια ἔσοδα καὶ ἔπειτα νὰ ἐπιβαρύνει τὸ λαὸ μὲ νέους φόρους, γιὰτὶ ἔτσι
ἐπιβραβεύονται ἐκεῖνοι πού ζημιώνουν καὶ καταδικάζονται ἐκεῖνοι πού δὲν
πρέπει. Βρέθηκαν παχτωτές⁷⁹, πού τώρα καὶ δύο χρόνια⁸⁰ ἔχει λήξει ἡ ἐνοι-
κίασή τους. Σ' αὐτοὺς ξαναπάχτωσα τοὺς φόρους μὲ διπλὸ πάχτος, ὅπως φαί-
νεται ἀπὸ τὸ σχετικὸ ἔγγραφο τῆς σύμβασης. Οἱ ὀφειλὲς αὐτὲς θὰ πουλι-
οῦνταν 100 χιλ. δουκάτα⁸⁰. Ἐγιναν μάλιστα καπίτολα⁸¹ καὶ τακτοποιήθηκαν
ὅλα. Μὰ τὰ ὀφίγια γιὰ τὸ Λασίθι τὰ βγάλαν σὲ δημόσιο πλειστηριασμὸ καὶ
τὰ καταχράσθηκαν. Γι' αὐτὸ πρέπει ἡ ἀρμοδιότητα γιὰ τὸ Λασίθι νὰ ἀνα-
ληφθεῖ καὶ νὰ κρατηθεῖ ἀπὸ τὸν Ἅγιο Μάρκο⁸². Καλὸ θὰ ἦταν νὰ γίνει
Καστελανία⁸³ τὸ Λασίθι, μὲ ἀπόφασιν τοῦ Συμβουλίου τῶν Εὐγενῶν καὶ
ὄχι ἀπὸ τῆ Διοίκησης, γιὰτὶ ἀπὸ αὐτοὺς (τῆς Διοίκησης) μόνο καὶ βγαίνει
γιὰτὶ δωροδοκοῦνται⁸⁴».

1579.

Ὑστερα ἀπὸ τὸν αἰμοβόρο Καβάλι στάλθηκε στὴν Κρήτη σὰν Proveditore Generale et Inquisitore ὁ Ἰάκωβος Φοσκαρίνι. Ὁ Φοσκαρίνι ὑπῆρξε ἀναμφισβήτητα ἕνας ἀπὸ τοὺς σοφότερους καὶ καλύτερους Γενικοὺς Προβλεπτὲς ποὺ ἔστειλε ἡ Βενετία στὴν Κρήτη, γιὰτὶ ἀναμόρφωσε γενικὰ τὴ διοίκηση τοῦ νησιοῦ⁸⁵. Ὁ Φοσκαρίνι ὑπόβαλε τὴ σπουδαιότατη ἐκθεσὶ τοῦ 1579, ὅπου ἀναφέρει γιὰ τὸ Λασιθι λίγα, τὰ ὁποῖα μεταφέρω ἐδῶ στὸ πρωτότυπο καὶ σὲ μετάφραση⁸⁶.

Δυστυχῶς τὰ Διατάγματα ποὺ ἐξέδωκε γιὰ τὴν πεδιάδα τοῦ Λασιθιοῦ, ὅπως ὁ ἴδιος ἀναφέρει ἐδῶ, τὰ ὁποῖα θὰ ἔχουν ἀσφαλῶς πολὺ μεγάλη ἱστορικὴ σπουδαιότητα γιὰ τὸ Λασιθι, δὲν εἶναι στὴ διάθεσή μου.

Biblioteca Marciana, Mss. Italiani, cl. 7, No 631/7476.

Relazione dell' Eccmo Messer Giacomo Foscarini
Provveditor General in Candia.

«... Lassiti. Più auanti sono li monti altissimi de Lassiti, che salva. f. 21v
rebbono tutta la gente inutile (del contado) di Gierapetra, et molta anco di quella di Candia, per che terminano con l' uno et l' altro terro; questi sono altissimi et sop(r)a essi ui è la montagna⁸⁷ famosa, che circoisse miglia 17⁸⁸, tutta coltiuata, et per la fertilità sua è gran parte del sostegno di Candia, è uero ch' essendo ella circondata da una Corona de altri superiori, le acque tutte, che d' esse dissendono, discorrono per un alueo, che scendè per mezo essa campagna, et uanno à trouar nel fine di essa alcune Cauerne fatte dalla natura, nel monte, che lo passano da un' canto all' altro, et per quelle aperture, ò pertusi discor-

Ἐκθεση τοῦ ἐξοχότατου Κυρίου Τζάκομο Φοσκαρίνι
Γενικοῦ Προβλεπτῆ Κρήτης

«... Λασιθι. Πιὸ πέρα εἶναι τὰ πανύψηλα βουνὰ τοῦ Λασιθιοῦ, ποὺ θὰ μπορούσαν νὰ σώσουν ὅλο τὸν ἄμαχο πληθυσμὸ τῆς Γεράπετρας καὶ μεγάλο μέρος τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ Χάντακα, γιὰτὶ συνορεύουν καὶ μὲ τὴ μιὰ καὶ μὲ τὴν ἄλλη περιφέρεια. Τὰ βουνὰ αὐτὰ εἶναι πολὺ ψηλὰ καὶ πάνω σ' αὐτὰ βρίσκεται ἡ περίφημη πεδιάδα⁸⁷, ποὺ ἔχει περιφέρεια 17⁸⁸ μίλια, ὅλη καλλιεργημένη καί, μὲ τὴ γονιμότητά της, εἶναι τὸ σπουδαιότερο στήριγμα τοῦ Χάντακα. Εἶναι ἀλήθεια πὼς περιβάλλεται ἀπὸ ἕνα στεφάνι πιὸ ψηλὰ βουνά, ἐπειδὴ ὅλα τὰ νερὰ ποὺ κατεβαίνουν ἀπ' αὐτὰ τρέχουν μέσα σ' ἕνα ρεῖθρο, ποὺ περνᾷ ἀπὸ τὴ μέση αὐτοῦ τοῦ κάμπου καὶ πηγαίνουν νὰ βροῦν στὴν ἄκρη τῆς πεδιάδας αὐτῆς μερικὰ σπήλαια γινομένα ἀπὸ τὴ φύση στὸ βουνό, ποὺ τὸ περνοῦν ἀπὸ τὴ μιὰ πλευρὰ στὴν ἄλλη. Ἀπὸ τὰ ἀνοίγματα

reno, facendo un' grosso torrente che dissende nel mar di Tramontana, il qual in tempo, [che] ò di neue, ò per abondanza di acque si fa gagliardo, e si passa con molto pericolo, auiene, che portando le acque quantità di sassi, de legna, de Rami, di alberi à quelle Cauerne del monte detto Conei per il qual dissendono le acque, et fermandosi | in f. 22v detti luoghi il tempo dell' estate, ammassandosi la terra indurita dal sole con le sopradette pietre, et alberi, uengono à serrarsi quelle boche come una muraglia, et stanno in tal modo chiuse finche uicino all' inuerno tornano le noue acque, le quali trouando stoppe la loro ussita allagano molto di quella campagna con perdita di moltissime biade, ne altro rimedio hanno quelle Genti rozze à questo loro danno, se non che aspettano, che la quantità delle acque con la grauezza, et peso suo rompi da sè medema, et s' apri la sua solita strada, ma questo non auien prima, che habbi molto danificato detta Campagna, della quale, et delli ordini, che hò posti in questa, et altre matterie discorrerò à luoco suo⁸⁹»

αὐτὰ ἢ τρύπες τρέχουν, σχηματίζοντας ἓνα μεγάλο χεῖμαρρο, ποὺ κατεβαίνει στὴ βόρεια θάλασσα. Ὁ χεῖμαρρος αὐτὸς κατὰ καιροὺς, εἴτε ἀπὸ τὰ χιόνια εἴτε ἀπὸ ἀφθονία βροχῶν, γίνεται ὀρμητικὸς καὶ ἡ διάβασή του εἶναι ἐπικίνδυνη. Καὶ συμβαίνει, παρασύροντας πολλὰς πέτρες, ξύλα καὶ κλάδους δέντρων στὰ σπήλαια ἐκεῖνα τοῦ βουνοῦ ποὺ λέγονται Χῶνος, ἀπὸ ὅπου κατεβαίνουν τὰ νερά, στὰ σημεῖα ἐκεῖνα νὰ σταματοῦν τὸ καλοκαίρι καὶ νὰ σωριάζεται τὸ ξεραμένο ἀπὸ τὸν ἥλιο χῶμα μὲ τὶς πέτρες καὶ τὰ δέντρα, ποὺ εἶπαμε, καὶ ἔτσι νὰ κλείουν τὰ στόμια ἐκεῖνα σὰν τεῖχος. Ἔτσι μένουν κλειστά, ὥσπου νὰ τρέξουν τὰ νέα νερά, τὸν ἐρχόμενο χειμῶνα, ποὺ, βρίσκοντας στοι-πωμένη τὴν ἑξοδὸς τοὺς, πλημμυρίζουν μεγάλη ἔκταση τῆς πεδιάδας καὶ καταστρέφουν πάρα πολλὰ σιτηρά. Οἱ ἄξεστοι ἐκεῖνοι ἄνθρωποι δὲν ἔχουν κανένα τρόπο γιὰ νὰ ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ τὶς ζημιές τοὺς αὐτὲς παρὰ νὰ περιμέ-νουν νὰ σπάσουν τὰ νερά, μὲ τὴν πίεση τοῦ βάρους τοὺς, τὸ φράξιμο αὐτό, γιὰ νὰ ξαναβροῦν τὸ συνηθισμένο τοὺς δρόμο. Αὐτὸ ὅμως δὲν συμβαίνει παρὰ μόνο ἀφ' οὗ προξενήσει μεγάλες καταστροφὲς στὴν πεδιάδα ἐκεῖνη. Γιὰ τὴν πεδιάδα αὐτή, καὶ γιὰ τὰ διατάγματα ποὺ ἐξέδωκα γι' αὐτὸ τὸ ζήτημα καὶ γιὰ ἄλλα θὰ κάμω λόγο στὸν οἰκεῖο τόπο⁹⁰»

12.

1583.

Ἦστερ ἀπὸ τὸ Φοσκαρίνι ἦλθε στὴν Κρήτη σὰν Γενικὸς Προβλεπτὴς ὁ Giulio Garzoni. Στὴν ἐκθεσή του, ποὺ ὑποβλήθηκε στὴ Γερουσία τὸ 1584⁹⁰ δὲν ἀναφέρεται τίποτε τὸ σπουδαῖο γιὰ τὸ Λασιθί. Ὁ λογιστής του ὅμως

Πέτρος Καστροφύλακας, ὁ ὁποῖος μάζεψε σὲ εἰδικὸ βιβλίον κάθε εἶδους στατιστικὲς πληροφορίες, γιὰ χρῆσιν τοῦ Garzoni, διάσωσε ἓνα πολύτιμον κατάλογο τῶν κατοίκων καὶ ἐνοικιαστῶν τοῦ Λασιθιοῦ, ποὺ χρωστοῦσαν σιτάρι στὴν Αὔθηντία. Τὰ ὀνόματα τῶν ὀφειλετῶν αὐτῶν, ποὺ διατηροῦνται τὰ περισσότερα μέχρι σήμερα, ἀπαράλλακτα ἢ προσαρμοσμένα στὶς νεώτερες κρητικὲς καταλήξεις τῶν οἰκῶν. ἐπιθέτων, εἴτε στὸ ὄροπέδιο τοῦ Λασιθιοῦ εἴτε στὰ κοντινὰ χωριὰ τῶν γύρω ἐπαρχιῶν, ἔχουν ἀρκετὸ ἱστορικὸ ἐνδιαφέρον· γιὰ αὐτὰ τὰ δημοσιεύω παρακάτω ὅπως ἀκριβῶς ἀναφέρονται στὸν ἀνέκδοτον κώδικα τοῦ Καστροφύλακα. Δυστυχῶς δὲν σημειώνει σὲ ποιοὺ χωρὶς κατοικοῦσε ὁ καθένας ἀπ' αὐτοὺς.

Ὁ Καστροφύλακας ἀναφέρει ἐπίσης μιὰ σειρὰ «μετόχια» τοῦ ὄροπέδιου, ὅχι ὅμως συμπληρωμένη. Ὅπως φαίνεται, τὸν κατάλογο τῶν χωριῶν — ὅπως ἄλλωστε καὶ ὅλες τὶς στατιστικὲς πληροφορίες του — τὸν ἀντέγραψε ἀπὸ τὰ σχετικὰ βιβλία τῶν δημόσιων ὑπηρεσιῶν τοῦ Χάντακα καὶ κυρίως ἀπὸ τὴν Camera Fiscal καὶ τὴν Cancellaria καί, ἐπειδὴ δὲν μπόρεσε, φαίνεται, νὰ διαβάσει τὰ ὀνόματά τους, ἐσημείωσε τὸ metochio δίχως νὰ γράφει τὸ ὄνομά του καὶ τὸν ἀριθμὸ τῶν κατοίκων, ὅπως στὰ ἔξι πρῶτα καὶ σὲ μερικὰ ἄλλα, μὲ τὴν προϋπόθεση, ἀσφαλῶς, νὰ τὰ συμπληρώσει ἀργότερα· πρᾶγμα ποὺ δὲν ἔγινε δυστυχῶς.

Παραβάλλοντας τὸν κατάλογο αὐτὸ τῶν χωριῶν τοῦ Λασιθιοῦ μὲ ἓνα ἄλλο κατάλογο, ποὺ παραθέτει ὁ Fr. Basilicata στὴν ἔκθεσή του (1630) βλέπομε ὅτι ὁ Καστροφύλακας δὲν σημειώνει μετόχια ποὺ ἀναφέρει ὁ Basilicata, ὅπως καὶ ὁ Basilicata δὲν σημειώνει μετόχια ποὺ ὑπάρχουν στὸν Καστροφύλακα. Ἡ παράλειψη τοῦ Basilicata ἐνδέχεται νὰ εἶναι δικαιολογημένη, γιατί εἶναι πιθανόν, στὸ διάστημα τῶν 50 περίπου ἐτῶν ποὺ τὸν χωρίζει ἀπὸ τὸν Καστροφύλακα (1584 - 1630) νὰ τὰ ἐγκατάλειψαν οἱ κάτοικοί τους καὶ νὰ ἐγκαταστάθηκαν σὲ ἄλλα κοντινὰ χωριά.

Σχετικὰ μὲ τὴν τοποθεσία τοῦ κάθε μετοχιοῦ δίνω πληροφορίες στὶς ὑποσημειώσεις.

Ὁ κώδικας τοῦ Καστροφύλακα ἀπὸ τὸν ὁποῖο πῆρα τὰ δημοσιευόμενα ἔδω ὀνόματα, ποὺ ἐπιγράφεται: «LIBRO de informattion delle cosse publiche del Regno | de Candia et Isolle de cerigo, Zante Zaffalonia et | Corfù fatto co(n) ogni diligentia, per me Pietro Castrofilaca» κλπ. βρίσκεται στὴ Βιβλιοθεκά διὰ S. Marco di Venezia, Mss. Italiani, cl. 6, No 156 (Collocamento 6005) καὶ εἶναι provenienza Zen. Τὸν κώδικα αὐτὸ θὰ τὸν ἀναφέρω ἔδω συντομογραφικὰ C o d. Z e n. Ἄλλο ἀντίγραφο τοῦ κώδικα αὐτοῦ ὑπάρχει στὴ Βιβλιοθεκά διὰ S. Marco, Mss. Ital. cl. 7, No 1190 (col. 8880). Τοῦτο εἶναι provenienza Contarini καὶ θὰ ἀναφέρεται C o d. C o n t a r i n i. Τοῦ πρώτου πῆρε ἀντίγραφο ὁ Σπ. Θεοτόκης, τὸ ὁποῖο δώρησε στὸ Ἱστορικὸ Ἀρχεῖο Κρήτης, ὅπου καὶ εὐρίσκεται σήμερα. (Βλ. περιοδικὸ «Ἑλληνικά», τόμ. Γ' σ. 108).

Μικροφίλμ καὶ τῶν δυὸ κωδίκων προμηθεύτηκα ἀπὸ τῆ Μαρκιανῆ Βιβλιοθήκη, γιὰ λογαριασμὸ τῆς Ἑταιρίας Κρητικῶν Ἱστορικῶν Μελετῶν, χάρις στὸ ἐνδιαφέρον καὶ στὴ φροντίδα τοῦ φίλου Mirko Vedovato⁹¹. Τὰ δημοσιευόμενα ἔδω ὀνόματα ἀντιγράφηκαν ἀπὸ τὸν κώδικα Zen. Τὸ Κ(arta) σημαίνει τὴ σελίδα τοῦ Κώδικα.

Biblioteca di S. Marco, Venezia, Mss. Ital. cl. 6, No 156/6005.

LASSITHI

K 58

INTRADA DELLASCITHI DELLA SERMA SIGA

scode Da napolitani, Et Affittuali Come qui sotto appar fin l'an(n)o 1582.

Napolitani

L' infrascritti Napolitani contribuiscono alla Serma Signoria la sotto anottata summa di formento ogn' anno per li terreni tengono in ditto loco de Lassithi à loro concessi da sua sertà con obligo di pagar detto formento, et pagarli lo la camera à sondini 60 la m(isur)a⁹².

m. ⁹³ Nicolò Zogia ⁹⁴ q' ⁹⁵ m. Zorzi per il suo obligo Pa-		
ga all' anno	form. m. ⁹⁶	400
Da ⁹⁷ Oliua ⁹⁸ et Anto Allibrando q' m. Anto	» »	275
m. Nicolò ⁹⁹ Cattelo ¹⁰⁰ q' Xphoro ¹⁰¹ per il suo obligo	» »	225
m. Nicolò et Da Noueletta del q's.franco ¹⁰² danassin ¹⁰³	» »	200

ΛΑΣΙΘΙ

ΕΣΟΔΑ ΤΗΣ ΓΑΛΗΝΟΤΑΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΑΠΟ ΤΟ ΛΑΣΙΘΙ

πὸν πληρώνουν οἱ Ναυπλιῶτες καὶ οἱ παχτωτές, ὅπως φαίνεται παρακάτω, μέχρι τὸ 1582

Οἱ Ναυπλιῶτες

Οἱ παρακάτω γραμμένοι Ναυπλιῶτες καταβάλλουν στὴ Γαληνότατη Κυβέρνηση, τὰ παρακάτω σημειούμενα ποσὰ σταριοῦ, κάθε χρόνο, γιὰ τὰ χωρία πὸν κρατοῦν στὸ Λασίθι, πὸν παραχωρήθηκαν σ' αὐτοὺς ἀπὸ τὴ Γαληνότητά της, μὲ τὴν ὑποχρέωση νὰ δίδουν τὸ στάρι αὐτὸ στὸ Δημόσιο, πὸν θὰ τοὺς πληρώνεται ἀπὸ τὸ Δημόσιο Ταμεῖο πρὸς σολντίνια 60 τὸ μουζούρι⁹².

Ὁ κ. ⁹³ Νικολὸ Τζόγιας ⁹⁴ τοῦ ποτε ⁹⁵ κ. Τζώριτζη γιὰ τὴν ὑποχρέωσή του δίδει τὸ χρόνο	στάρι μουζ. ⁹⁶	400
ἢ νιόνα ⁹⁷ Ὀλίβια ⁹⁸ καὶ ὁ Ἀντώνιος Ἀλιμπράντο τοῦ ποτε Ἀντώνιου	» »	275
ὁ Νικολὸ ⁹⁹ Κατέλος ¹⁰⁰ τοῦ ποτε Χριστόφορου ¹⁰¹ γιὰ τὴν ὑποχρέωσή του	» »	225
ὁ Νικολὸ καὶ ἡ Ντόνα Νοβελέτα τοῦ ποτε κ. Φραγκίσκου ¹⁰² Ντανασῆ ¹⁰³	» »	200

m. Anda ¹⁰⁴ de Londà ¹⁰⁵ q' s. franco	form. m.	300
m. Antonio cattelo ut sa ¹⁰⁶	» »	125
m. Theodosio de Londà ¹⁰⁷ per il suo obbligo ut sa	» »	200
m. Giacomo spera ¹⁰⁷ per il suo obbligo ut sa	» »	125
m. Piero Conte ouer suoi heredi ut sa	» »	150
m. Zorzi Cuuli ¹⁰⁸ ut sa	» »	130
m. Michel danassin ¹⁰⁸ per il suo obbligo ut sa	» »	125
Rda ¹⁰⁹ Peladia ¹⁰⁸ Abbadessa del monasterio de Sta Maria della Grotta ¹¹⁰	» »	80
m. Andrea Cattelo et fratteli	» »	200
Rda theoclitti ¹⁰⁸ Abbadessa de Santa Pelagia ¹¹⁰	» »	70
Ma ¹¹¹ Antonella Cattelo ut sa	» »	200
m. Assani ¹¹² Eudomonogiani et frallo	» »	200
m. Theodo Eudomonogiani ut sa	» »	200
m. Zuan lefcaro ¹¹³ per il suo obbligo ut sa	» »	75
m. Zuan danassin ¹⁰⁸ per il suo obbligo ut sa	» »	60
summano	» »	3290

ὁ κ. Ἀντρέας ¹⁰⁴ ντὲ Λοντὰ ¹⁰⁵ τοῦ ποτὲ κ. Φραγκίσκου	στάρι μουζ.	300
ὁ κ. Ἀντώνιος Κατέλος, ὅπως παραπάνω ¹⁰⁶	» »	125
ὁ κ. Θεοδόσιος ντὲ Λοντὰ ¹⁰⁷ γιὰ τὴν ὑποχρέωσή του ὅ- πως παραπάνω	» »	200
ὁ κ. Τζάκομος Σπέρα ¹⁰⁷ γιὰ τὴν ὑποχρέωσή του ὅπως πα- ραπάνω	» »	125
ὁ κ. Πέτρος Κόντε ἢ οἱ κληρονόμοι του, ὅπως παραπάνω	» »	150
ὁ κ. Τζώρτζης Κουούλης ¹⁰⁸ , ὅπως παραπάνω	» »	130
ὁ κ. Μιχαὴλ Ντανασής ¹⁰⁸ , γιὰ τὴν ὑποχρέωσή του, ὅπως παραπάνω	» »	125
ἡ Σεβασμιώτατη ¹⁰⁸ Πελαντία ¹⁰⁸ , ἡγουμένησσα τοῦ Μονα- στηριοῦ τῆς Παναγίας τῆς Σπηλιώτισσας ¹¹⁰	» »	80
ὁ κ. Ἀντρέας Κατέλος καὶ οἱ ἀδελφοὶ	» »	200
ἡ Σεβασμ. Θεοκλήτη ¹⁰⁸ ἡγουμένησσα τῆς Ἀγ. Πελαγίας ¹¹⁰	» »	70
ἡ κ. ¹¹¹ Ἀντωνέλα Κατέλο ὅπως παραπάνω	» »	200
ὁ κ. Ἀσάνης ¹¹² Εὐδαιμονογιάννης καὶ ὁ ἀδελφὸς	» »	200
ὁ κ. Θεόδωρος Εὐδαιμονογιάννης, ὅπως παραπάνω	» »	200
ὁ κ. Τζουάνε Λεφκάρος ¹¹³ , γιὰ τὴν ὑποχρέωσή του, ὅπως παραπάνω	» »	75
ὁ κ. Τζουάνε Ντανασής ¹⁰⁸ γιὰ τὴν ὑποχρέωσή του, ὅπως παραπάνω	» »	60
ἄθροισμα στάρι μουζ.		3290

Affituali

Quello si scode da Affituali Quali tengono terreni nel dtto loco de Lassithi de raggion della serma signoria da cinque in cinque anni in tutto al presente per la summa di forto me 3548

CALCULO DI LASITHI SEMINADOLO TUTO
PVOL AVER ALL' ANNO COME QVI SOTO

Debitori dillassithi della serma siga di Napolitani et Affituali come K. 59
qui sotto appar destintamente.

Nappolitani

m. Nicolò Zogia die ¹¹⁶ dar per resto del suo obbligo fin tutto l' an(n)o 1582	for. me	2506
Da Oliuia ¹¹⁶ et Antonio alibrante Resta ut sa	» »	900
m. Nicolò Cattelo resta ut sa	» »	597
m. Nicolò et Noueletta danassin ra ut sa	» »	1100
m. Anda da londa q' s. franco, Resta ut sa	» »	695
m. Antonio Cattelo Resta dar ut sa	» »	616
m. Theodosio de londà resta ut sa	» »	1200

Παχτωτές

Όσο πληρώνουν οι Παχτωτές, που κρατούν χωράφια στον τόπο εκείνο του Λασιθιού, που ανήκουν στη Γαληνότατη Κυβέρνηση, κάθε πέντε χρόνια· συνολικά είναι σήμερα στάρι μουζ. 3548

ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΛΑΣΙΘΙΟΥ. ΑΝ ΣΗΜΑΡΕΙ ΟΛΟΚΛΗΡΟ ΜΠΟΡΕΙ
ΝΑ ΔΙΔΕΙ ΤΟ ΧΡΟΝΟ, ΟΠΩΣ ΠΑΡΑΠΑΝΩ

Όφειλέτες του Λασιθιού, Ναυπιώτες και Παχτωτές, προς τη Γαληνότατη Κυβέρνηση, όπως παρακάτω φαίνεται αναλυτικά.

Ναυπιώτες

ό κ. Νικολό Τζόγιας οφείλει ¹¹⁵ να δώσει υπόλοιπο της υποχρέωσής του, μέχρι το τέλος του 1582	μουζ. στάρι	2506
Η κ. Όλίβια ¹¹⁶ και Αντώνιος Αλιμπράντε, υπολείπεται να δώσουν όπως παραπάνω	» »	900
ό κ. Νικολό Κατέλος, υπόλοιπο, όπως παραπάνω	» »	597
ό κ. Νικολό και η Νοβελέτα Ντανασή, υπολείπεται όπως παραπάνω	» »	1100
ό κ. Αντρέας ντά Λοντά του ποτέ κ. Φραγκίσκου, υπολείπεται όπως παραπάνω	» »	695
ό κ. Αντώνιος Κατέλος, υπολείπεται να δώσει, όπως παραπάνω	» »	616
ό κ. Θεοδόσιος ντέ Λοντά υπολείπεται, όπως παραπάνω	» »	1200

m. Giacomo spera Resta dar ut sra	for. me	299
m. Piero Conte ò uer suoi heredi resta dar ut sa	» »	718
m. Zorzi Cuuli resta dar ut sa	» »	650
m. Michel danassin resta dar ut sa	» »	319
Rda Abbadessa del monasterio de Santa maria della grotta resta ut sa	» »	424
Rda Abbadessa di sta Pelagia resta dar ut sa	» »	392
m. Andrea Cattelo et frallo resta ut sa	» »	303
Ma Antonela Cattelo resta ut sa	» »	374
m. Assani Eudomonogiani et frallo resta dar ut sa	» »	667
m. Theodoro Eudomonogiani resta dar ut sa	» »	743
m. Zuan Lefcaro resta dar ut sa	» »	805
m. Zuan danassin resta dar ut sa	» »	300
Summa	» »	13.608

S' abbate quello fù scosso dall' officio del sindi-

ὁ κ. Τζάκομο Σπέρα ὑπολείπεται νὰ δώσει, ὅπως παραπάνω	μουζ. στάρι	299
ὁ κ. Πέτρος Κόντε ἢ οἱ κληρονόμοι του ὑπολείπεται νὰ δώσουν, ὅπως παραπάνω	» »	718
ὁ κ. Τζώρτζης Κουούλης ὑπολείπεται νὰ δώσει, ὅπως πα- ραπάνω	» »	650
ὁ κ. Μιχαήλ Ντανασῆς ὑπολείπεται νὰ δώσει, ὅπως πα- ραπάνω	» »	319
ἡ Σεβασμιώτατη Ἑγουμένησσα τοῦ Μοναστηριοῦ τῆς Πα- ναγίας τῆς Σπηλιώτισσας, ὑπόλοιπο, ὅπως παραπάνω	» »	424
ἡ Σεβασμιώτατη Ἑγουμένησσα τῆς Ἀγίας Πελαγίας ὑπο- λείπεται νὰ δώσει, ὅπως παραπάνω	» »	392
ὁ κ. Ἀντρέας Κατέλος καὶ ἀδελφὸς ὑπόλοιπο, ὅπως πα- ραπάνω	» »	303
ἡ κ. Ἀντωνέλα Κατέλο, ὑπόλοιπο, ὅπως παραπάνω	» »	374
ὁ κ. Ἀσάνης Εὐδαιμονογιάννης καὶ ἀδελφὸς ὑπολείπε- ται νὰ δώσουν, ὅπως παραπάνω	» »	667
ὁ κ. Θεόδωρος Εὐδαιμονογιάννης ὑπολείπεται νὰ δώσει, ὅπως παραπάνω	» »	743
ὁ κ. Τζουὰν Λεφκάρος ὑπολείπεται νὰ δώσει, ὅπως πα- ραπάνω	» »	805
ὁ κ. Τζουὰν Ντανασῆς ὑπολείπεται νὰ δώσει, ὅπως πα- ραπάνω	» »	300
Ἀθροισμα μουζούρια στάρι		13.608

Ἐκπίπεται ἐκεῖνο ποὺ εἴσπραξε ἡ ὑπηρεσία τοῦ

cato ¹¹⁷ l'anno 1582 che fù formento me nò
689, e qta ¹¹⁸ 2 val forto me 689 qte ¹¹⁹ 2
et mesure nò 2405 scosso l'essator detto an-
(n)o dalli soprascritti Napolitani Val » » 2405

sum(m)ano me 3094 qte 2

Restano veri Debbitori fin l'an(n)o 1582 forto me 10513 qte 2

Affittuali Debbitori Dellassithi

Antonio drasino ¹²⁰ deue dar per resto di suoi affiti	forto me	239
Andrea steffano caludi ¹²¹	» »	298
Alexi stiacò papaz(z)o	» »	119 qte 1
Andrea cariotti ¹²² manusso et costantin fratelli	» »	563 » 1
Alexi stiacò Volta ¹²³	» »	292 » 1
Andrea seriuri (cod. Contarini: Semiri) et fratelli	» »	206
Andrea canetto ¹²⁴	» »	254 » 1
Andrea Cattelo come affittual	» »	74 » 2
Attanasi Capsi ¹²⁵ de mattiò	» »	50
Agnese Rcta de Lambrianò sachieliari ¹²⁶	» »	86 » 2

Συνδικάτου ¹¹⁷ τὸ ἔτος 1582, δηλαδὴ στάρι μου-
ζούρια 689 καὶ δυὸ πρατικά ¹¹⁸, δηλαδὴ στάρι μουζ. 689 πρ. 2
καὶ μουζούρια 2405, πὺν εἴσπραξε ὁ εἰσπρά-
κτορας τὸ χρόνον αὐτὸ ἀπὸ τοὺς παραπάνω
Ναυπλιῶτες, δηλαδὴ » » 2405

Κάνουν μουζ. 3094 » 2

Ὑπολείπεται νὰ δώσουν μέχρι τὸ 1582 στάρι μουζ. 10513 » 2

Παχτωτὲς ὀφειλέτες τοῦ Λασιθιοῦ

*Αντώνιος Δραζίνος ¹²⁰ ὀφείλει νὰ δώσει ὑπόλοιπο τῶν ἐνοικίων του	στάρι μουζ.	239
*Αντρέας Στέφανου Καλούδης ¹²¹	» »	298
*Αλέξης Στειακός, παπᾶς	» »	119 πρ. 1
*Αντρέας Καριώτης ¹²² , Μανούσος καὶ Κωσταντῖ- νος ἀδελφοὶ	» »	563 » 1
*Αλέξης Στειακός Βόλτας ¹²³	» »	292 » 1
*Αντρέας Seriuri (cod, Contarini: Semiri) καὶ ἀ- δελφός	» »	206
*Αντρέας Κανέτος ¹²⁴	» »	254 » 1
*Αντρέας Κατέλος, σὰν παχτωτὴς	» »	74 » 2
*Αθανάσης Καψῆς ¹²⁵ τοῦ Μαθιοῦ	» »	50
*Αγνή, χήρα τοῦ Λαμπριανοῦ Σακελάρη ¹²⁶	» »	86 » 2

Andrea Canetto q' Gianni	forto me	20 qte	2
Agnese damolin ¹²⁷ (cod. Contar. : Da Molin)	» »	86 »	2
Angelin arcauli ¹²⁸	» »	37 »	1
Andrea Zogia de s. Nicolò	» »	283 »	2
Andrea mangafuri ¹²⁹ et frattelo	» »	390 »	2
Antonio Cattello	» »	87	
Alessandro famagosta	» »	96	

Seguita auanti à K 60 forto me 3184 qte 1

Seguita li Debbitori de Lassithi antescritti per la summa retroscritta	forto me	3184 qte	1	K. 60
Andrea Aruaniti ¹³⁰ resta dar	» »	63		
Andrea papadopullo ¹³¹	» »	263 »	3	
Antonio Bondeleo (cod. Contarini : Bon de leo)	» »	35		
Antonio Gaurà (cod. Contar. : haurà)	» »	111 »	1	
Alexi Neranzopullo	» »	6		
Bortaglio ¹³² Zermian ¹³³	» »	29 »	3	
Bortaglio et Anda donado ¹³⁴	» »	74 »	2	
Bortaglio bon ¹³⁵ q' s. Zorzi	» »	56 »	2	

*Αντρέας Κανέτος τοῦ ποτὲ Γιάννη	στάρι μουζ.	20 πρ.	2
*Αγνή Νταμολίν ¹²⁷	» »	86 »	2
*Αγγελῆς Ἀρχαύλης ¹²⁸	» »	37 »	1
*Αντρέας Τζόγιας τοῦ κ. Νικολò	» »	283 »	2
*Αντρέας Μαγκαφούρης ¹²⁹ καὶ ἀδελφὸς	» »	390 »	2
*Αντώνιος Κατέλος	» »	87	
*Αλέξανδρος Φαμαγκόστα	» »	96	

συνέχεια στήν Κ(arta=σελίδα) 60 στάρι μουζ. 3184 πρ. 1

Συνέχεια τῶν ὀφειλετῶν τοῦ Λασιθιοῦ ἀπὸ μετα- φορὰ	στάρι μουζ.	3184 πρ.	1
*Αντρέας Ἀρβανίτης ¹³⁰ ὑπολείπεται νὰ δώσει	» »	63	
*Αντρέας Παπαδόπουλος ¹³¹	» »	263 »	3
*Αντώνιος Μποντελέος	» »	35	
*Αντώνιος Γαβρᾶς (μπορεῖ νὰ διαβαστεῖ καὶ Γκα- ουρᾶς) (Γκισουρᾶς)	» »	111 »	1
*Αλέξης Νεραντζόπουλος	» »	6	
Μπορτάλιος ¹³² Τζερμιᾶς ¹³³	» »	29 »	3
Μπορτάλιος καὶ *Αντρέας Ντονᾶτος ¹³⁴	» »	74 »	2
Μπορτάλιος Μπὸν ¹³⁵ τοῦ ποτὲ κ. Τζώριτζη	» »	56 »	2

Bortaglio beanchin (cod. Cont.: Branchin) da legnago forto me	59
Costantin et Manoli Capelano	» » 557 qte 2
Costantin Canachi ¹³⁸ cuoni	» » 47
Costantin selauo rucunato ¹³⁷	» » 402
Costantin et Meneghi Zermia(n)	» » 167
Costa Crassoti Zungri (cod. Contar. Zurgi)	» » 80 » 1
Costantin sanudo ¹³⁸ cambanò ¹³⁹	» » 39 » 3
Costa Siligardo ¹⁴⁰ bassocosta	» » 37
Costantin mangafuri	» » 185 » 1
Costa Caracazi ¹⁴¹ q' G. (cod. Contar. Camari)	» » 195 » 1
Costantin Xirafi surari ¹⁴²	» » 95 » 3
Costantin pediotti ¹⁴³ condopò ¹⁴⁴	» » 135 » 3
Costa pleuri ¹⁴⁵ q' Dimitri	» » 115
Costantin migliarà ¹⁴⁶ mandili ¹⁴⁷	» » 678
Costantin mauromati ¹⁴⁸ de ppa Gianni	» » 160
Costantin carioti russo	» » 228 » 1
Costantin sanudo de G.	» » 202
Costa selauo tamiolli ¹⁴⁹	» » 223 » 1
Costantin Cimiaco ¹⁵⁰ ò uer sua Reta	» » 101 » 2
Costa sfachiotti ¹⁵¹	» » 11 » 2

Μπορτάλιος Beanchin από τὸ Λενιάγκο	στάρι μουζ.	59
Κωσταντῖνος καὶ Μανόλης Καπελάνος	» »	557 πρ. 2
Κωσταντῖνος Κανάκης ¹³⁸ cuoni	» »	47
Κωσταντῖνος Σκλάβος Ρουκουνᾶτος ¹³⁷	» »	402
Κωσταντῖνος καὶ Μενεγῆς Τζερμιᾶς	» »	167
Κώστας Κρασώτης Τσουγκρῆς	» »	80 » 1
Κωσταντῖνος Σανοῦδος ¹³⁸ Καμπανὸς ¹³⁹	» »	39 » 3
Κώστας Σιλιγάρδος ¹⁴⁰ Μπασοκώστας	» »	37
Κωσταντῖνος Μαγκαφούρης	» »	185 » 1
Κώστας Καρακάτσης ¹⁴¹ τοῦ ποτὲ G.	» »	195 » 1
Κωσταντῖνος Ευράφης Ζουράρης ¹⁴²	» »	95 » 1
Κωσταντῖνος Πεδιώτης ¹⁴³ Κοντοπὸς ¹⁴⁴	» »	135 » 3
Κώστας Πλεύρης ¹⁴⁵ τοῦ ποτὲ Δημήτρη	» »	115
Κωσταντῖνος Μιλιαρᾶς ¹⁴⁶ Μαντήλης ¹⁴⁷	» »	678
Κωσταντῖνος Μαυρομάτης ¹⁴⁸ τοῦ παπᾶ Γιάννη	» »	160
Κωσταντῖνος Καρυώτης Ροῦσος	» »	228 » 1
Κωσταντῖνος Σανοῦδος τοῦ Γ.	» »	202
Κώστας Σκλάβος Ταμιόλης ¹⁴⁹	» »	223 » 1
Κωσταντῖνος Σημιακὸς ¹⁵⁰ ἢ ἡ χήρα του	» »	101 » 2
Κώστας Σφακιώτης ¹⁵¹	» »	11 » 2

Costantin sachieliari	forto me	725
Cocogli ¹⁵² Cardami ¹⁵³	» »	33 qte 2
Costantin Carioti mauriz(z)o	» »	6
Costantin Carioti brizogiani	» »	20
Cocoli magnati	» »	4
Cocoli et Giorgi pirì q' manoli	» »	36
Costantin paximadi de G.	» »	186 » 1
Costa Zanelli ¹⁵⁴	» »	26
Costantin migliarà tilachi	» »	104 » 2
Costantin Vlaco cuduro ¹⁵⁵	» »	33 » 2
Costa Carofili	» »	96 » 2
Costa anifandopullo ¹⁵⁶	» »	8 » 3
Costa turcoxinda	» »	58 » 3
Costa sorò ¹⁵⁷	» »	12 » 2
Costantin et Giorgi Cariotti brezogiani	» »	67 » 3
Costantin murtato ¹⁵⁸ de G.	» »	32
Costa mussuro ¹⁵⁹ q' G.	» »	66
Costantin Cuuastiano	» »	130
Costantin pandoleo pespegli ¹⁶⁰	» »	339 » 2
Costantin Rassuglio ¹⁶¹ fauro	» »	4

Κωσταντίνος Σακιελάρης	στάρι μουζ.	725
Κοκόλης ¹⁵³ Καρδάμης ¹⁵⁴	» »	33 πο. 2
Κωσταντίνος Καρυώτης Μαυρίτσος	» »	6
Κωσταντίνος Καρυώτης Τρεζογιάννης	» »	20
Κοκόλης Μανιάτης	» »	4
Κοκόλης και Γιώργης Πυρής τοῦ ποτὲ Μανόλη	» »	36
Κωσταντίνος Παξιμάδης τοῦ G.	» »	186 » 1
Κώστας Γιανέλης ¹⁵⁴	» »	26
Κωσταντίνος Μιλιαρᾶς Τιλάκης (Θυλάκης ;)	» »	104 » 2
Κωσταντίνος Βλάχος Κούντουρος ¹⁵⁵	» »	33 » 2
Κώστας Καροφύλης	» »	96 » 2
Κώστας Ἀνυφαντόπουλος ¹⁵⁶	» »	8 » 3
Κώστας Τουρκοξίντας	» »	58 » 3
Κώστας Σορὸς ¹⁵⁷	» »	12 » 2
Κωστ)νος καὶ Γιώργης Καρυώτης Τρεζογιάννης	» »	67 » 3
Κωσταντίνος Μουριᾶτος ¹⁵⁸ τοῦ Γ.	» »	32
Κώστας Μουσοῦρος ¹⁵⁹ τοῦ ποτὲ Γ.	» »	66
Κωσταντίνος Κουβασιανὸς	» »	130
Κωσταντίνος Παντόλιος Πεσπελής ¹⁶⁰	» »	339 » 2
Κωσταντίνος Ρασούλιος ¹⁶¹ Χαρχιάς	» »	4

Costantin siriano de ppa gianni	forto me	162
Costantin agorastò q' G.	» »	6
Costantin cimiaco	» »	6
Costantin sinactiotti	» »	20 qte 1
Costantin serepez(z)i Vassilopullo	» »	241 » 2
seguita auanti à K 61	»	10093 » 3

Seguita la summa di debbitori de Lassithi al **K. 61**
incontro val forto me 10093 qte 3

Costantin maurizi (Mauridhi?) v(ic)e essator per la sua administration	» »	298 » 1
Costantin Carofilato	» »	78
Costantin farsari ¹⁶⁹	» »	3 » 3
Costantin Arcauli	» »	41
Dimitri bergà aruaniti	» »	246 » 1
Donado Romaniti ¹⁶⁸ de filippo	» »	262 » 2
Dimitri celaiti ¹⁶⁴ beleuri	» »	176 » 1
Dimitri Crusso ¹⁶⁵ de manoli	» »	447 » 2
Dimitri Celaiti beleuri q. stamati	» »	229 » 2
Dimitri Celaiti beleuri di michelin	» »	229 » 3

Κωσταντίνος Σοφιανός τοῦ παπᾶ Γιάννη	στάρι μουζ.	162
Κωσταντίνος Ἀγοραστός τοῦ ποτὲ Γ.	» »	6
Κωσταντίνος Σημιακός	» »	6
Κωσταντίνος Σινακτιώτης	» »	20 πρ. 1
Κωσταντίνος Σερέπειζης Βασιλόπουλος	» »	241 » 2
Συνέχεια στὴν Κ 61	στάρι μουζ.	10093 » 3

Συνέχεια τῶν ὀφειλειτῶν τοῦ Λασιθιοῦ ἀπὸ μετα- φορά	στάρι μουζ.	10093 πρ. 3
Κωσταντίνος Μαυρίτης, (Μαυρίδης;) πρώην εἰς- πράχτορας, ὑπόλοιπο ἀπὸ τὴ διαχείρησή του	» »	298 » 1
Κωσταντίνος Καροφυλλάτος	» »	78
Κωσταντίνος Φαρσάρης ¹⁶²	» »	3 » 3
Κωσταντίνος Ἀρχαύλης	» »	41
Δημήτρης Βεργᾶς Ἀρβανίτης	» »	246 » 1
Ντονᾶτος Ρωμανίτης ¹⁶⁸ τοῦ Φιλίππου	» »	262 » 2
Δημήτρης Κελαϊδῆς ¹⁶⁴ (Κελαϊτής;) Πλεύρης	» »	176 » 1
Δημήτρης Χρυσός (Χρυσός) ¹⁶⁵ τοῦ Μανόλη	» »	447 » 2
Δημήτρης Κελαϊδῆς Πλεύρης τοῦ ποτὲ Σταμάτη	» »	229 » 2
Δημήτρης Κελαϊδῆς Πλεύρης τοῦ Μιχελῆ	» »	229 » 3

Dimitri samathrachi	forto me	102
Dimitri vido ¹⁶⁶ de mo Gianni	» »	7
Dimitri mangafuri	» »	6 qte 1
Erini pespelona	» »	119 » 1
Eleni amargianitissa	» »	5
Fanurio ¹⁶⁷ pasquali	» »	111 » 2
Frangia sellà q' Gianni	» »	193 » 3
Fanurio Manganari et fralli	» »	111 » 1
Felippo vellano ¹⁶⁸ de Fanurio	» »	521 » 3
Fanurio cauallu vauazzi (cod. Cont.: varuzi)	» »	82
Frangia sachieleri	» »	897 » 2
Fanurio vellano Gharazà ¹⁶⁹	» »	293 » 5
Fanurio steffano caludi	» »	40
Fanurio Turco ¹⁷⁰	» »	11 » 3
Franco Crassoti	» »	48
Fanurio licardo ¹⁷¹ et compagno	» »	78 » 2
Felippo romagniti	» »	69 » 3
Frangia theofilacto	» »	163
Fanurio sinactioti	» »	70
Felippo romagniti	» »	39

Δημήτρης Σαμοθράκης	στάρι μουζ.	102
Δημήτρης Βίδος ¹⁶⁶ τοῦ μαστρο Γιάννη	» »	7
Δημήτρης Μαγκαφούρης	» »	6 πρ. 1
Ἐρήνη Πεσπελόνα	» »	119 » 1
Ἐλένη Ἀμαργιανίτισσα	» »	5
Φανούριος ¹⁶⁷ Πασκουάλης	» »	111 » 2
Φραγκιάς Σελᾶς τοῦ ποτὲ Γιάννη	» »	193 » 3
Φανούριος Μαγκανάρης καὶ ἀδελφοὶ	» »	111 » 1
Φίλιππος Βιλάνος ¹⁶⁸ τοῦ Φανούριου	» »	521 » 3
Φανούριος Κίβαλος Βαβάτσης (Βαρούτσης)	» »	82
Φραγκιάς Σακελάρης	» »	897 » 2
Φανούριος Βιλάνος Καρατζῆς ¹⁶⁹	» »	293 » 3
Φανούριος Στέφανος Καλούδης	» »	40
Φανούριος Τοῦρκος ¹⁷⁰	» »	11 » 3
Φραγκίσκος Κρασώτης	» »	48
Φανούριος Λιτσάρδος ¹⁷¹ καὶ σύντροφος	» »	78 » 2
Φίλιππος Ρωμανίτης	» »	69 » 3
Φραγκιάς Θεοφύλακτος	» »	163
Φανούριος Συνακτιώτης	» »	70
Φίλιππος Ρωμανίτης	» »	39

Franco famagosta	forto me	84	
Fanurio agrimoleo	» »	62 qte	2
Giorgi Gialinà ¹⁷³	» »	92 »	2
Giorgi Crusso vechio	» »	85 »	1
Giorgi xirafi surari	» »	30 »	3
Giorgi arcauli giacumopullo	» »	22	
Giorgi sfachiotti et michelin sanudo	» »	268 »	2
Giorgi farsari	» »	35 »	3
Giorgi papadopullo	» »	84 »	2
Giorgi rodouani ¹⁷⁸ angellidhi	» »	59 »	3
Giorgi farsari pescadoro ¹⁷⁴	» »	233 »	3
Giorgi magnati candili ¹⁷⁵	» »	328	
Giorgi fuschì ¹⁷⁶ Zancaropullo	» »	193	
Giorgi Crassoti muzo	» »	248	
Giorgi Siligardo seruò	» »	139 »	2
Giorgi Sijriano de ppa manoli	» »	152 »	3
Giorgi Siligardo sgurogiorgi	» »	125 »	2
Giorgi sclauo maluco	» »	162	
Giorgi farsari camochiladi	» »	221 »	2
Giorgi stiacò	» »	121 »	1

Φραγκίσκος Φαμαγκόστας	στάρι μουζ.	84	
Φανούριος Ἀγριμολέος	» »	62 πρ.	2
Γιώργης Γιαλινᾶς ¹⁷³	» »	92 »	2
Γιώργης Χρυσός, γέρος	» »	85 »	1
Γιώργης Ξυράφης Ζουράρης	» »	30 »	3
Γιώργης Ἀρχαύλης Γιακουμόπουλος	» »	22	
Γιώργης Σφακιώτης καὶ Μιχελῆς Σανουῶδος	» »	268 »	2
Γιώργης Φαρσάρης	» »	35 »	3
Γιώργης Παπαδόπουλος	» »	84 »	2
Γιώργης Ροδοβάνης ¹⁷⁸ Ἀγγελίδης	» »	59 »	3
Γιώργης Φαρσάρης Πισκαδοῦρος ¹⁷⁴	» »	233 »	3
Γιώργης Μανιάτης Καντήλης ¹⁷⁵	» »	328	
Γιώργης Φούσκης ¹⁷⁶ Τσαγκαρόπουλος	» »	193	
Γιώργης Κρασώτης Μοῦτσος	» »	248	
Γιώργης Σιλιγάρδος Ζερβός	» »	139 «	2
Γιώργης Συριανὸς τοῦ παπᾶ Μανόλη	» »	152 »	3
Γιώργης Σιλιγάρδος Σγουρογιώργης	» »	125 »	2
Γιώργης Σκλάβος Μαλοῦκος	» »	162	
Γιώργης Φαρσάρης Χαμοκοιλάδης	» »	221 »	2
Γιώργης Στειακὸς	» »	121 »	1

Giorgi stuni caz(z)ulopullo	forto me	61
Giorgi sinadino tapinò	» »	315
Giorgi Celaiti bleuri	» »	274 qte 2

Seguita auanti à K^e 62 forto me 18478 » 3

Seguita li debbitori de lassithi antenominati K. 62

Per la sum(m)a retroscritta val	forto me	18478 qte 3
Giorgi sanuto cambano	» »	229
Giorgi sguroleo argiro	» »	99 » 3
Giorgi Canetto	» »	231
Giorgi aruaniti ghimona	» »	135
Giorgi Zermian	» »	6
Giorgi aruaniti bergadhopullo	» »	349 » 3
Il ditto con dimitri suo frllo	» »	4
Giorgi carioti Cegeorgi	» »	320
Giorgi Zangarelo fuschi	» »	21 » 1
Giorgi farsari di micheli	» »	108 » 2
Giorgi Xplo manganari ¹⁷⁷	» »	17
Giorgi sguroleo cazuli ¹⁷⁸	» »	301 » 1
Giorgi Sifi de costantin	» »	208 » 2

Γιώργης Στούνης Κατσουλόπουλος	στάρι μουζ.	61
Γιώργης Συναδινός Ταπεινός	» »	315
Γιώργης Κελαϊδής Πλεύρης	» »	274 πρ. 2

συνέχεια στην Κ 62 στάρι μουζ. 18478 » 3

Συνέχεια των οφειλετών του Λασιθιοῦ ἀπὸ μετα-
φορά

	στάρι μουζ.	18478 πρ. 3
Γιώργης Σανούδος Καμπανός	» »	229
Γιώργης Σγουρολέος Ἀργυρός	» »	99 » 3
Γιώργης Κανέτος	» »	231
Γιώργης Ἀρβανίτης Χειμώνας	» »	135
Γιώργης Τζερμιᾶς	» »	6
Γιώργης Ἀρβανίτης Μπεργαδόπουλος	» »	349 » 3
ὁ ἴδιος μὲ τὸ Δημήτρη, τὸν ἀδελφὸ του	» »	4
Γιώργης Καρυώτης Κεγεώργης	» »	320
Γιώργης Τσαγκαρέλος Φούσκης	» »	21 » 1
Γιώργης Φαρσάρης τοῦ Μιχελῆ	» »	108 » 2
Γιώργης Χριστόπουλος Μαγκανάρης ¹⁷⁷	» »	17
Γιώργης Σγουρολέος Κατσούλης ¹⁷⁸	» »	301 » 1
Γιώργης Σήφης τοῦ Κωσταντίνου	» »	208 » 2

cia, la quale poi come Madre delle altre Città, et Fortezza contra
 bursea, così Governata dalla Prudenza de Ministri di questa
 felicissima Repubblica.

Nomi delle Metochi, che si trovano esser nella Campagna di LA
 SSITI con il Numero delle Case, che servono per Habitatione
 in Essi Metochi.

Metochio Caphamaglia.	Case n° 5.
Metochio Anaxarionda.	Case n° 5.
Metochio Magazica.	Case n° 24.
Metochio Oltea o Plaideno.	Case n° 6.
Metochio Camirachi.	Case n° 2.
Metochio Magula.	Case n° 18.
Metochio Psichro.	Case n° 20.
Metochio S. Cirilo. chiesa.	Case n° 1.
Metochio Assomato.	Case n° 5.
Metochio Massi.	Case n° 6.
Metochio Geron. Nuri.	Case n° 10.
Metochio Zoria.	Case n° 3.
Metochio Porghani.	Case n° 2.
Metochio Plati.	Case n° 3.
Metochio Passali.	Case n° 3.
Metochio Gaidaromanda.	Case n° 15.
Metochio Chono. Reghale.	Case n° 2.
Metochio Vidiano.	Case n° 8.
Metochio Candamurza.	Case n° 6.
Metochio Laga.	Case n° 10.
Metochio Chionassi.	Case n° 3.
Metochio Gaitani.	Case n° 6.

Giorgi rodhio ¹⁷⁹ baghò	forto me	106	qte	2
Giorgi xomeriti ¹⁸⁰ q' anto	» »	252		
Giorgi situn de michelin	» »	115	»	2
Giorgi Cardami de michelin	» »	88	»	3
Giorgi aruaniti calichi ¹⁸¹ q' Janni	» »	8	»	2
Giorgi buffo dalla città	» »	113		
Giorgi Gucarnij(?) de costantin	» »	879	»	2
Giorgi Cauallo ¹⁸² cladefitiro	» »	83	»	3
Giorgi carioti pitarulli	» »	34	»	3
Giorgi mauromatti	» »	18		
Giorgi et manolo caplano	» »	123		
Giorgi picicha de Micheli	» »	178		
Giorgi ambramo	» »	16		
Giorgi crassoti grignoso	» »	642	»	1
Giorgi tutù ¹⁸³ q' micheli	» »	183	»	1
Giorgi sclauo de costantin	» »	92	»	3
Giorgi pedbioti de manoli	» »	7	»	2
Giorgi scliza de Janni de mistato	» »	23		
Giorgi carioti condalachero	» »	24	»	2
Giorgi scliza mascalatto	» »	66	»	3

Γιώργης Ρόδιος ¹⁷⁹ Μπαγκός	στάρι μουζ.	106	πρ.	2
Γιώργης Ξωμερίτης ¹⁸⁰ τοῦ ποτὲ Ἀντώνιου	» »	252		
Γιώργης Ζιτούνης τοῦ Μιχελῆ	» »	115	»	2
Γιώργης Καρδάμης τοῦ Μιχελῆ	» »	88	»	3
Γιώργης Ἀρβανίτης Καλίκης ¹⁸¹ τοῦ ποτὲ Γιάννη	» »	8	»	2
Γιώργης Μποῦφος ἀπὸ τὴν πόλη	» »	113		
Γιώργης Γκουκάρνης (:) τοῦ Κωσταντίνου	» »	879	»	2
Γιώργης Κάβαλος ¹⁸² Κλαδεφτήρης	» »	83	»	3
Γιώργης Καρυώτης Πυθαρούλης	» »	34	»	3
Γιώργης Μαυρομάτης	» »	18		
Γιώργης καὶ Μανόλης Καπλᾶνος	» »	123		
Γιώργης Πίτσικας τοῦ Μιχελῆ	» »	178		
Γιώργης Ἀμπρόμος	» »	16		
Γιώργης Κρασώτης Γκρινιόζος	» »	642	»	1
Γιώργης Τρυτοῦς ¹⁸³ τοῦ ποτὲ Μιχελῆ	» »	188	»	1
Γιώργης Σκλάβος τοῦ Κωσταντίνου	» »	92	»	3
Γιώργης Πεδιώτης τοῦ Μανόλη	» »	7	»	2
Γιώργης Σκλίτσας τοῦ Γιάννη τοῦ Μίστατου	» »	23		
Γιώργης Καρυώτης Κονταλάκαιρος ἢ Κονταλατσερός	» »	24	»	2
Γιώργης Σκλίτσας Μασκαλάτος	» »	66	»	3

Giorgi Zanelli	forto me	214
Giorgi Zaneroplo	» »	91
Giorgi lura siganoplo ¹⁸⁴	» »	55 qte 2
Giorgi sachelari de micheli	» »	125
Giorgi serepeci ¹⁸⁵ de micheli	» »	192
Giorgi ulacco cunduro	» »	85 » 1
Giorgi Cinadino ¹⁸⁶ (Cont.: Cinandino) tamburlo	» »	77 » 1
Giorgi Coroneo ditto cogliò	» »	125 » 2
Giorgi Canachi	» »	13
Giorgi tornichi fo pto di mureri	» »	460
Giorgi Cannestiano	» »	15 » 2
Giorgi et Janni cocoloplo	» »	171 » 2
Giorgi Arcauli q' manoli	» »	10 » 3
Giorgi Clapazzara q' micheli(n)	» »	36
Giorgi Velano Cicuri	» »	4 » 2
Ciorgi macri ¹⁸⁷	» »	6
Giorgi Crusso	» »	10
Giorgi sclauo capsuri	» »	2
Giorgi Crusso dhiaco	» »	2
Giorgi arcauli	» »	3

Γιώργης Γιανέλης	στάρι μουζ.	214
Γιώργης Τζανερόπουλος	» »	91
Γιώργης Λούρας Σιγανόπουλος ¹⁸⁴	» »	55 πρ. 2
Γιώργης Σακελάρης τοῦ Μιχελῆ	» »	125
Γιώργης Σερέπετσης ¹⁸⁵ τοῦ Μιχελῆ	» »	192
Γιώργης Βλάχος Κούντουρος	» »	85 » 1
Γιώργης Συναδινός ¹⁸⁶ Ταμποῦρλος	» »	77 » 1
Γιώργης Κορωνάιος, ὁ λεγόμενος Κολιός	» »	125 » 2
Γιώργης Κανάκης	» »	13
Γιώργης Τορνίνης, πρωτομάστορας τῶν κτιστῶν	» »	460
Γιώργης Καννεστιανός	» »	15 » 2
Γιώργης καὶ Γιάννης Κοκολόπουλος	» »	171 » 2
Γιώργης Ἀρχαύλης τοῦ ποτὲ Μανόλη	» »	10 » 3
Γιώργης Κλαπατσαράς τοῦ ποτὲ Μιχελῆ	» »	36
Γιώργης Βιλάνος Τσικούρης	» »	4 » 2
Γιώργης Μακρῆς ¹⁸⁷	» »	6
Γιώργης Χρυσός	» »	10
Γιώργης Σκλάβος Καψούρης	» »	2
Γιώργης Χρυσός Διάκος	» »	2
Γιώργης Ἀρχαύλης	» »	3

Giorgi embaritti	forto me	6
Giorgi Zamadura ¹⁸⁸	» »	21 qte 1
Giorgi serepezi de constantin	» »	8
Giorgi Veneri ¹⁸⁹ dhiaco	» »	87
Giorgi Arcauli carapidhi ¹⁹⁰	» »	4
Giorgi Velano q' micheli	» »	22
Giorgi venetando q' micheli	» »	20

Seguita auanti à K 63 forto me 25840 qte 1

Seguita li debbitori contrascritti dellassithi Per			K. 63
la summa di	forto me	25840 qte 1	
Giorgi velano de fanurio	forto me	15	
Giorgi sguroleo	» »	6	
Giorgi Vlacò	» »	3	
Giorgi arcauli bucaglia	» »	4	
Janni Xiraffi surarij	» »	125 » 3	
Janni gialina appallo ¹⁹¹	» »	292 » 1	
Janni Xomeriti q' constantin	» »	267 » 2	
Janni stiacho gialuri ¹⁹²	» »	139	
Janni arcauli	» »	241	

Γιώργης Ἐμπαρίτης	στάρι μουζ.	6
Γιώργης Τσαμάντουρας ¹⁸⁸	» »	21 πρ. 1
Γιώργης Σερέπετσης τοῦ Κωσταντῆ	» »	8
Γιώργης Βενέρης ¹⁸⁹ Διάκος	» »	87
Γιώργης Ἀρχαύλης Καραπίδης ¹⁹⁰	» »	4
Γιώργης Βιλάνος τοῦ ποτὲ Μιχελῆ	» »	22
Γιώργης Βενετάντος τοῦ ποτὲ Μιχελῆ	» »	20

Συνέχεια στὴν Κ. 63 στάρι μουζ. 25840 πρ. 1

Συνέχεια τῶν ὀφειλετῶν τοῦ Λασιθιοῦ ἀπὸ μετα- φορὰ	στάρι μουζ.	25840 πρ. 1
Γιώργης Βιλάνος τοῦ Φανούριου	» »	15
Γιώργης Σγουρολέος	» »	6
Γιώργης Βλάχος	» »	3
Γιώργης Ἀρχαύλης Μπουκάλλας	» »	4
Γιάννης Ξυράφης Ζουράρης	» »	125 » 3
Γιάννης Γιαλινᾶς Ἀπαλὸς ¹⁹¹	» »	292 » 1
Γιάννης Ξωμερίτης τοῦ ποτὲ Κωσταντῆ	» »	267 » 2
Γιάννης Στειακὸς Γιαλούρης ¹⁹²	» »	139
Γιάννης Ἀρχαύλης	» »	241

Janni Caplano de manoli	forto me	88	qte	1
Janni frabicho	» »	22	»	2
Janni geracari de costantin	» »	67	»	3
Janni sclauo calossina	» »	123	»	3
Janni Xomeritti soldi	» »	280	»	2
Janni dhrasino de nicola	» »	165		
Janni sguroleo de nicola	» »	128	»	2
Janni dhrasino q' micheli	» »	249		
Janni magnati candili	» »	197	»	1
Janni velano q' michele	» »	229	»	2
Janni et costantin miliara	» »	520		
Janni cazulario (Cont.: cazuzalio) q' micheli(n)	» »	255		
Janni et... Cariotti	» »	213		
Janni velano carazza	» »	154	»	3
Janni Zermià mizo ¹⁹⁸ (Cont.: Cermian manzo)	» »	49		
Jacumi gligori	» »	262	»	3
Jacomo spera come affal	» »	327	»	2
Jani venetando	» »	234	»	2
Janni bleuri ouer q' suo fiollo	» »	87		
Janni sclauo tamioli	» »	265		

Γιάννης Καπλᾶνος τοῦ Μανόλη	στάρι μουζ.	88	πρ.	1
Γιάννης Φραμπίκος	» »	22	»	2
Γιάννης Γερακάρης τοῦ Κωσταντίνου	» »	67	»	3
Γιάννης Σκλάβος Καλωσυνᾶς	» »	123	»	3
Γιάννης Ξωμερίτης Σόλδης	» »	280	»	2
Γιάννης Δραζίνος τοῦ Νικόλα	» »	165		
Γιάννης Σγουρολέος τοῦ Νικόλα	» »	128	»	2
Γιάννης Δραζίνος τοῦ ποτὲ Μιχελῆ	» »	249		
Γιάννης Μανιάτης Καντήλης	» »	197	»	1
Γιάννης Βιλάνος τοῦ ποτὲ Μιχελῆ	» »	229	»	2
Γιάννης καὶ Κωσταντίνος Μιλιαράς	» »	520		
Γιάννης Κατσουλάριος τοῦ ποτὲ Μιχελῆ	» »	255		
Γιάννης καὶ... Καρυώτης	» »	213		
Γιάννης Βιλάνος Καρατζᾶς	» »	154	»	3
Γιάννης Τζερμιᾶς Μικιὸς ¹⁹⁸ ἢ Μάντσος	» »	49		
Γιακουμῆς Γληγόρης	» »	262	»	3
Ἰάκωβος Σπέρας σὰν παχτωτῆς	» »	327	»	2
Γιάννης Βενετάντος	» »	234	»	2
Γιάννης Πλεύρης ἢ ὁ ποτὲ γυιὸς του	» »	87		
Γιάννης Σκλάβος Ταμιόλης	» »	265		

Janni cauallu uauazi	forto me 1053
Janni stefano Calludhi	» » 172 qte 2
Janni arcauli buliueza	» » 518
Janni seruiri q' costantin	» » 99
Jacumi scopologgo	» » 25
Janni serepezzi de costantin	» » 38 » 3
Janni gialina apallo	» » 4
Janni carioti p(er) uianni	» » 747 » 2
Janni sclauo tamioli	» » 321 » 3
Janni sclauo Zullo	» » 80
Janni grignoso Crassoti	» » 302 » 3
Janni mothoneo ¹⁹⁴ et q' damoli(n)	» » 141 » 1
Janni peroplo sgurogiorgi	» » 28 » 2
Janni mursin q' manusso	» » 113 » 2
Janni sotirgo cinidhi	» » 200 » 3
Janni mangafuri q' costantin	» » 481 » 3
Jacumi gratta ¹⁹⁵ ditto ciritta ¹⁹⁶	» » 10 » 2
Janni auradho ¹⁹⁷ q' manoli	» » 65 » 3
Jacumi caplano vetuli	» » 32 » 3
Janni atagliotti q' giorqi	» » 146 » 2

Γιάννης Ξάβαλος Βαβάτσος	στάρι μουζ.	1053
Γιάννης Στέφανος Καλούδης	» »	172 πρ. 2
Γιάννης Ἀρχαύλης Μπουλιβέτσας	» »	518
Γιάννης Σεργίρης τοῦ ποτὲ Κωσταντίνου	» »	99
Γιακουμῆς Σκοπολόγος	» »	25
Γιάννης Σερέπετσης τοῦ Κωσταντίνου	» »	38 » 3
Γιάννης Γιαλινᾶς Ἀπαλὸς	» »	4
Γιάννης Καρυώτης γιὰ uianni (?)	» »	747 » 2
Γιάννης Σκλάβος Ταμιόλης	» »	321 » 3
Γιάννης Σκλάβος Τσοῦλος	» »	80
Γιάννης Γκρινιόζος Κρασώτης	» »	302 » 3
Γιάννης Μοθονιδὸς ¹⁹⁴ καὶ ὁ ποτὲ Νταμολὶν	» »	141 » 1
Γιάννης Περόπουλος Σγουρογιώργης	» »	28 » 2
Γιάννης Μουρσὶν (Μουρζὶν) τοῦ ποτὲ Μανούσου	» »	113 » 2
Γιάννης Σωτῆργκο Κινίδης	» »	200 » 3
Γιάννης Μαγκαφούρης τοῦ ποτὲ Κωσταντίνου	» »	481 » 3
Γιακουμῆς Γκράτας ¹⁹⁵ , ὁ λεγόμενος Τσιρίτας ¹⁹⁶	» »	10 » 2
Γιάννης Ἀβράδος ¹⁹⁷ (Νταβράδος;) τοῦ ποτὲ Μανόλη	» »	65 » 3
Γιακουμῆς Καπλᾶνος Βετούλης	» »	32 » 3
Γιάννης Ἀταλιώτης τοῦ ποτὲ Γιώργη	» »	146 » 2

Janni caplano gramaticulli	forte me	3
Janni cimiachò	» »	145 qte 3
Janni ulagho cunduro	» »	36
Janni sclauo de micheli(n)	» »	151 » 2
Janni sclauo vechio	» »	10
Janni siligardo q' dimitri	» »	12
Janni condoianni ¹⁹⁸	» »	83
Janni condog' q' manusso	» »	45 » 3
Janni ulasto q' costa	» »	106 » 1

Seguita auanti à K 64 forto me 36031 qte 1

Seguita li debbitori dellassithi antenominati per

K. 64

la summa de	forto me	36031	qte 1
Janni siligardo	forto me	21	
Janni farsari q' nica	» »	116 »	3
Janni miliara Zacatoplo	» »	197 »	1
Janni mitilineo	» »	87	
Janni vlasto q' nica	» »	18	
Janni aruaniti	» »	60 »	1
Janni Zermiàn	» »	47	

Γιάννης Καπλᾶνος Γραμματικούλης	στάρι μουζ.	3
Γιάννης Σημιακός	» »	145 πρ. 3
Γιάννης Βλάχος Κούντουρος	» »	36
Γιάννης Σκλάβος τοῦ Μιχελῆ	» »	151 » 2
Γιάννης Σκλάβος, ὁ γέρος	» »	10
Γιάννης Σιλιγάρδος τοῦ ποτὲ Δημήτρη	» »	12
Γιάννης Κοντογιάννης ¹⁹⁸	» »	83
Γιάννης Κοντογ...(:) τοῦ ποτὲ Μανούσου	» »	45 » 3
Γιάννης Βλαστός τοῦ ποτὲ Κώστα	» »	106 » 1

Συνέχεια στὴ Κ. 64 στάρι μουζ. 36031 πρ. 1

Συνέχεια τῶν ὀφειλετῶν τοῦ Λασιθιοῦ ἀπὸ μετα-
φορὰ

	στάρι μουζ.	36031	πρ. 1
Γιάννης Σιλιγάρδος	» »	21	
Γιάννης Φαρσάρης τοῦ ποτὲ Νικόλα	» »	116 »	3
Γιάννης Μιλιαρᾶς Τζαγκατόπουλος	» »	197 »	1
Γιάννης Μυτιληναῖος	» »	87	
Γιάννης Βλαστός τοῦ ποτὲ Νικόλα	» »	18	
Γιάννης Ἀρβανίτης	» »	60 »	1
Γιάννης Τζερμιᾶς	» »	47	

Janni ambramo ¹⁹⁹ curepsa	forto me	4
Janni sclauo de constantin	» »	6
Janni Turcho Musilin	» »	4 qte 1
Janni bleuri q' micheli(n)	» »	9
Janni auradho	» »	1
Janni sguroleo	» »	6
leo sclauo	» »	37 » 2
leo striano ²⁰⁰ et nica suo p(ad)re	» »	203 » 3
leo Cuuestiano	» »	120
leo mudhazzo ²⁰¹	» »	21 » 1
leo piri q' micali	» »	133 » 2
leo sessani ²⁰²	» »	50
leo sclauo q' micali	» »	55
Manoli piscopopullo de micheli(n)	» »	104 » 3
et per aff(itt)o de bouina meza tie(n) et no(n)		
app(ar) in l(i)bro	» »	15
micheli scarueli ²⁰³ q' piero	» »	84 » 2
manoli scarueli q' piero	» »	15
micheli(n) serepezi mizo (Cont.: manzo) de Zani(n)	» »	111
manusso condoianni de giorgilā	» »	283 » 3

Γιάννης Ἀμπράμος ¹⁹⁹ Κουρεψᾶς	στάρι μουζ.	4
Γιάννης Σκλάβος τοῦ Κωσταντίνου	» »	6
Γιάννης Τοῦρκος Musilin	» »	4 πρ. 1
Γιάννης Πλεύρης τοῦ ποτὲ Μιχελῆ	» »	9
Γιάννης Ἀβράδος	» »	1
Γιάννης Σγουρολέος	» »	6
Λέος Σκλάβος	» »	37 » 2
Λέος Στριάνος ²⁰⁰ καὶ ὁ πατέρας του Νικόλας	» »	203 » 3
Λέος Κουβεστιανὸς	» »	120
Λέος Μουδάτσος ²⁰¹	» »	21 » 1
Λέος Πυρῆς τοῦ ποτὲ Μιχάλη	» »	133 » 2
Λέος Σεσάνης ²⁰²	» »	50
Λέος Σκλάβος τοῦ ποτὲ Μιχάλη	» »	55
Μανόλης Πισκοπόπουλος τοῦ Μιχελῆ	» »	104 » 3
καὶ γιὰ πάχτος μισῆς βουδέας ποὺ κρατᾷ καὶ δὲν φαίνεται στὸ βιβλίο	» »	15
Μιχελῆς Σκαρβέλης ²⁰³ τοῦ ποτὲ Πέτρου	» »	84 » 2
Μανόλης Σκαρβέλης τοῦ ποτὲ Πέτρου	» »	15
Μιχελῆς Σερέπετης (Μικιός; Μάντσος;) τοῦ Γιάννη	» »	111
Μανοῦσος Κοντογιάννης τοῦ Γιωργιλᾶ	» »	283 » 3

micheli sfachioti de costa	forto me	128	qte	2
manoli gialina apallo	» »	221	»	3
micheli siffi q' costa lorenzo (Cont.: Larezzo) ²⁰⁴	» »	481	»	2
manoli vlagho q' theodorin	» »	266		
micheli ambramo q' piero	» »	9	»	2
manoli roditti	» »	492	»	1
michele canachi	» »	23		
manea fuschi	» »	65		
manusso mussuro q' giorgi	» »	186	»	3
manoli giallina apallo	» »	220	»	2
micheli piscopopullo q' manoli	» »	12	»	2
michele berga ²⁰⁵ aruanithi (Contar.: aruninthi)	» »	35	»	3
michele siligardo de giorgi	» »	52	»	3
manoli serepezi platti ²⁰⁶	» »	204	»	1
micheli serepezi platti	» »	68		
manusso sclauo tamioli	» »	105		
michelin cudhino ²⁰⁷ de giorgi	» »	177	»	2
marco farsari e michelin suo frallo	» »	349	»	2
manoli friganari de pp. janni	» »	47	»	1
manoli vidlio q' mo Janni	» »	396		

Μιχελής Σφακιώτης τοῦ Κώστα	στάρι μοιζ.	128	πρ.	2
Μανόλης Γιαλινᾶς Ἀπαλὸς	» »	221	»	2
Μιχελής Σήφης τοῦ ποτὲ Κώστα Λορέντζο ²⁰⁴	» »	481	»	2
Μανόλης Βλάχος τοῦ ποτὲ Θεοδωρῇ	» »	266		
Μιχελής Ἀμπράμος τοῦ ποτὲ Πέτρου	» »	9	»	2
Μανόλης Ροδίτης	» »	492	»	1
Μιχελής Κανάκης	» »	23		
Μανιᾶς Φούσκης	» »	65		
Μανοῦσος Μουσοῦρος τοῦ ποτὲ Γιώργη	» »	186	»	3
Μανόλης Γιαλινᾶς Ἀπαλὸς	» »	220	»	2
Μιχάλης Πισκοπόπουλος τοῦ ποτὲ Μανόλη	» »	12	»	2
Μιχελής Βέργος ²⁰⁵ Ἀρβανίτης	» »	35	»	3
Μιχελής Σιλιγάρδος τοῦ Γιώργη	» »	52	»	3
Μανόλης Σερέπετης Πλατῆς ²⁰⁶	» »	204	»	1
Μιχελής Σερέπετης Πλατῆς	» »	68		
Μανοῦσος Σκλάβος Ταμιόλης	» »	105		
Μιχελής Κουδινὸς ²⁰⁷ τοῦ Γιώργη	» »	177	»	2
Μᾶρκος Φαρσάρης καὶ Μιχελής, ἀδελφός τοι	» »	349	»	2
Μανόλης Φριγανάρης τοῦ παπᾶ Γιάννη	» »	47	»	1
Μανόλης Βίδος τοῦ ποτὲ μᾶστορο Γιάννη	» »	396		

marco Zermià ouer helena sua ra	forto me	90	qte 2
micheli Xiraffi surari	» »	647	
manusso condalachero	» »	30	
micheli picicha q' manusso	» »	158	
manoli situni de micheli	» »	181 »	3
manusso serepezzi Cullopello	» »	601 »	3
manusso Eudhumani ²⁰⁸ de micheli	» »	160 »	1
mari(n) damaschino ²⁰⁹ q' manganari	» »	422	
micheli sclauo de janni	» »	422	
manoli bleuri q' dimitri	» »	556 »	3
manusso dhrasino q' micheli	» »	113 »	3
et per Clmi (?) de costa mangafurri	» »	84	
et per souuention	» »	3	
manea sanudho fiollo de Giorgi	» »	195 »	1

Segue auanti a K 65 forto me 45052 qte 3

Seguita li Debbittori de lassithi contrascritti per	K. 65
la sum(m)a di	forto me 45052 qte 3
Manoli carophilato q' fanurio	forto me 46
Michel danassin come affitua	» » 158 qte 2

Μάρκος Τζερμιᾶς ἢ ἡ χήρα του Ἑλένη	στάρι μουζ.	90	πρ. 2
Μιχελῆς Ευράφης Ζουράφης	» »	647	
Μανοῦσος Κονταλάκαιρος	» »	30	
Μιχελῆς Πίτσικας τοῦ ποτὲ Μανούσου	» »	158	
Μανόλης Ζιτούνης τοῦ Μιχελῆ	» »	181 »	3
Μανοῦσος Σερέπετης Κουλόπουλος	» »	601 »	1
Μανοῦσος Ἑβδουμάνης ²⁰⁸ τοῦ Μιχελῆ	» »	160 »	1
Μαρίνος Λαμασκηνὸς ²⁰⁹ τοῦ ποτὲ Μαγκανάρη	» »	422	
Μιχελῆς Σκλάβος τοῦ Γιάννη	» »	422	
Μανόλης Πλεύρης τοῦ ποτὲ Δημήτρη	» »	556 »	3
Μανοῦσος Δραζίνος τοῦ ποτὲ Μιχελῆ	» »	113 »	3
καὶ γιὰ τοὺς εὐγενεῖς τοῦ Κώστα Μαγκαφούρη	» »	84	
καὶ γιὰ ἐπιχορήγηση	» »	3	
Μανιᾶς Σανοῦδος, γυιὸς τοῦ Γιώργη	» »	195 »	1

Συνέχεια στὴν Κ. 65 στάρι μουζ 45052 πρ. 3

Συνέχεια τῶν ὀφειλειῶν τοῦ Λασιθιοῦ ἀπὸ μετα-	στάρι μουζ.	45052	πρ. 3
φορὰ			
Μανόλης Καροφυλλᾶτος τοῦ ποτὲ Φανούριου	» »	46	
Μιχελῆς Ντανασῆς σὰν παχωτῆς	» »	158 »	2

menegi Bon ¹¹⁰ q' s. Zorzi	forto me	66
Manoli Arcauli q' micheletto	» »	43 qte 2
Manoli melissino ¹¹¹ clapa	» »	153
michelein sclauo tamioli	» »	249
Michelin Bleuri q' Dimitri	» »	50 » 2
manoli venetando q' michelein	» »	93 » 1
Manoli cimiaco di Janni	» »	90
michelein farsari de nicola	» »	81 » 3
manoli Zancarello fuschì	» »	211
manusso Catelo q' Costa	» »	41 » 2
michelein Atuno (Cont.: situni) Cazulopullo de manoli	» »	122 » 2
manoli Donato de Andrea	» »	161
michelein sottirghacinidhi	» »	448 » 2
michelein serepezi Vassilopullo	» »	189
manoli roditti de nicola	» »	14
marco sachiellari q' Giorgi	» »	503
michelein situni q' G.	» »	3 » 2
michelein papadopullo q' G.	» »	51
manusso romagniti asigagnari	» »	135
michelein cariotti brezogiani	» »	117

Μενεγής Μπόν ¹¹⁰ τοῦ ποτὲ κ. Τζώρτζη	στάρι μουζ.	66
Μανόλης Ἀρχαύλης τοῦ ποτὲ Μιχελέτο	» »	43 πρ. 2
Μανόλης Μελισσηνός ¹¹¹ Κλάπας	» »	153
Μιχελῆς Σκλάβος Ταμιόλης	» »	249
Μιχελῆς Πλεύρης τοῦ ποτὲ Δημήτρη	» »	50 » 2
Μανόλης Βενετάντος τοῦ ποτὲ Μιχελῆ	» »	93 » 1
Μανόλης Σημιακός τοῦ Γιάννη	» »	90
Μιχελῆς Φαρσάρης τοῦ Νικόλα	» »	81 » 3
Μανόλης Τσαγκαρέλος Φούσκης	» »	211
Μανοῦσος Κατέλος τοῦ ποτὲ Κώστα	» »	41 » 2
Μιχελῆς Ἀτοῦνο Κατσουλόπουλος τοῦ Μανόλη	» »	122 » 2
Μανόλης Ντονάτος τοῦ Ἀντρέα	» »	161
Μιχελῆς Σωτηρακινίδης	» »	448 » 2
Μιχελῆς Σερέπεσης Βασιλόπουλος	» »	189
Μανόλης Ροδίτης τοῦ Νικόλα	» »	14
Μάρκο Σακιελάρης τοῦ ποτὲ Γεώργη	» »	503
Μιχελῆς Ζιτούνης τοῦ ποτὲ Γ.	» »	3 » 2
Μιχελῆς Παπαδόπουλος τοῦ ποτὲ Γ.	» »	51
Μανοῦσος Ρωμανίτης Ἀζιγκανιάρης	» »	135
Μιχελῆς Καρυώτης Μπρεζογιάννης	» »	117

micelin picica q' G.	forto me	70	qte 2
micelin cacicandilli ²¹²	» »	348	» 2
micelin zangarello ditto milonà ²¹³	» »	36	» 3
manusso cosiri ²¹⁴ de chiriaco	» »	38	
micelin carioti brezogiani	» »	172	» 1
manoli cauallu batuchi	» »	58	» 2
micelin carioti bazarulli ouer cali sua reta	» »	237	» 1
marco sclauo tamioli	» »	230	» 3
manusso caruanzi de costa	» »	216	
micelin Zaneropullo q' manli	» »	9	
micelin gallanopullo q' G.	» »	91	
marco aruaniti q' Gianni	» »	47	» 2
micelin Crassoti q' Janni	» »	214	
micelin mangafuri q' Janni	» »	150	» 1
manusso Vlaco q' Nicola	» »	108	» 1
micelin carioti de manoli	» »	243	
micelin scurupullo q' Gianni	» »	146	» 3
manò murusin de Giani	» »	140	» 2
Marco da fotti ²¹⁵	» »	7	» 3
micelin seminello ²¹⁶ q' manli	» »	36	

Μιχελής Πίτσικας τοῦ ποτέ Γ.	στάρι μουζ.	70	πρ. 2
Μιχελής Κατσικαντήλης ²¹²	» »	348	» 2
Μιχελής Τσαγγαρέλος ὁ λεγόμενος Μυλωνᾶς ²¹³	» »	36	» 3
Μανοῦσος Κοζύρης ²¹⁴ τοῦ Κυριάκου	» »	38	
Μιχελής Καρυώτης Μπρεζογιάννης	» »	172	» 1
Μανόλης Κάβαλος Μπατούκης	» »	58	» 2
Μιχελής Καρυώτης Μπιτσαρούλης ἢ ἡ χήρα του Καλή	» »	237	» 1
Μάρκος Σκλάβος Ταμιόλης	» »	230	» 3
Μανοῦσος Καρβαντζῆς τοῦ Κώστα	» »	216	
Μιχελής Τζανερόπουλος τοῦ ποτέ Μανόλη	» »	9	
Μιχελής Γαλανόπουλος τοῦ ποτέ Γ.	» »	91	
Μάρκος Ἀρβανίτης τοῦ ποτέ Γιάννη	» »	47	» 2
Μιχελής Κρασώτης τοῦ ποτέ Γιάννη	» »	214	
Μιχελής Μαγκαφούρης τοῦ ποτέ Γιάννη	» »	150	» 1
Μανοῦσος Βλάχος τοῦ ποτέ Νικόλα	» »	108	» 1
Μιχελής Καρυώτης τοῦ Μανόλη	» »	243	
Μιχελής Σκουρόπουλος τοῦ ποτέ Γιάννη	» »	146	» 3
Μάνος Μουρουζίν τοῦ Γιάννη	» »	140	» 2
Μάρκος Νταφώτης ²¹⁵	» »	7	» 3
Μιχελής Σεμινέλος ²¹⁶ τοῦ ποτέ Μανόλη	» »	36	

manusso andriotti	forto me	9	qte 2
micelin Vlaco Cunduropillato	» »	225	
micelin arcauli q' G.	» »	24	» 2
micelin siligardo ditto donopullo	» »	122	» 3
micelin cauallò cladeftiro	» »	100	» 2
manusso macrì cuchi ²¹⁷	» »	11	
manusso Zermian q' G.	» »	8	
marco Zangari	» »	5	» 2
marco psifisti	» »	17	» 2
micelin sclauo de Costa	» »	132	
micelin cudumnì	» »	9	
micelin coroneo q' cocoli	» »	43	» 3
m ^o mattio manganari	» »	97	
manoli papadoplo gholomò (cod. Cont.: glomo)	» »	26	» 2

Seguita auanti à K 66 forto me 51516 qte 1

Seguita li Debbitori de Lassithi antescritti per

la suma de	forto me	51516	qte 1
Manusso farsari	forto me	40	» 2
Manoli mussuro de Zan(n)in	» »	123	

K. 66

Μανοῦσος Ἀντριώτης	στάρι μουζ.	9	πρ. 2
Μιχελῆς Βλάχος Κουντουροπιλάτος	» »	225	
Μιχελῆς Ἀρχαύλης τοῦ ποτέ Γ.	» »	24	» 2
Μιχελῆς Σιλιγάρδος ὁ λεγόμενος Ντονόπουλος	» »	122	» 3
Μιχελῆς Κάβαλος Κλαδεφτήρης	» »	100	» 2
Μανοῦσος Μακρῆς Κουκῆς ²¹⁷	» »	11	
Μανοῦσος Τζερμιᾶς τοῦ ποτέ Γ.	» »	8	
Μάρκος Τσαγκάρης	» »	5	» 2
Μάρκος Ψηφιστής	» »	17	» 2
Μιχελῆς Σκλάβος τοῦ Κώστα	» »	132	
Μιχελῆς Κουδουνῆς	» »	9	
Μιχελῆς Κορωναῖος τοῦ ποτέ Κοκόλη	» »	43	» 3
Μαστρο Μαθιὸς Μαγκανάρης	» »	97	
Μανόλης Παπαδόπουλος Γκολομὸς (χλωμὸς ;)	» »	26	» 2

Συνέχεια στή K. 66 στάρι μουζ. 51516 πρ. 1

Συνέχεια τῶν ὀφειλετῶν τοῦ Λασιθιοῦ ἀπὸ μετα-
φορᾶ.

Μανοῦσος Φαρσάρης	στάρι μουζ.	51516	πρ. 1
Μανόλης Μουσούρος τοῦ Τζανῆ	» »	40	» 2
	» »	123	

Giorgi farsari de Nica	forto me	197	qte 3
Manoli amargianiti ²¹⁸	»	»	45
Michelin siligardo	»	»	59
Manoli Gligori ²¹⁹	»	»	55 » 3
Marco Migliarà filacopullo	»	»	140
Marco steffano de Andrea	»	»	160
Manoli pandoleo pespeli	»	»	26
Michelin pandoleo pespeli	»	»	5
Manusso sclauo cunduro	»	»	137
Marco cuuestianò ò uer papazzo	»	»	206
Manusso draganigo conidi	»	»	63 » 2
Michelin aruaniti orfanò ²²⁰	»	»	3
Michelin aurado	»	»	54
Manusso sclauo	»	»	2
Michelin crussò	»	»	6
Manusso carrioti q' G.	»	»	5 » 2
Michelin Mangafuri	»	»	12
Michelin serepeci luli et suoi fiolli	»	»	261 » 2
Michelin Zangarello	»	»	47 » 2
Michelin Zanelli	»	»	8

Γιώργης Φαρσάρης τοῦ Νικόλα	στάρι μουζ.	197	πρ. 3
Μανόλης Ἀμαργιανίτης ²¹⁸	»	»	45
Μιχελῆς Σιλιγάρδος	»	»	59
Μανόλης Γληγόρης ²¹⁹	»	»	55 » 3
Μάρκος Μιλιαρᾶς Φιλακόπουλος	»	»	140
Μάρκος Στέφανος τοῦ Ἀντρέα	»	»	160
Μανόλης Παντολέος Πεσπελῆς	»	»	26
Μιχελῆς Παντολέος Πεσπελῆς	»	»	5
Μανοῦσος Σκλάβος Κούντουρος	»	»	137
Μάρκος Κουβεστιανὸς ἢ Παπάτσος	»	»	206
Μανοῦσος Δραγανῆγος Κονίδης	»	»	63 » 2
Μιχελῆς Ἀρβανίτης Ὁρφανὸς ²²⁰	»	»	3
Μιχελῆς Ἀβράδος	»	»	54
Μανοῦσος Σκλάβος	»	»	2
Μανοῦσος Χρυσὸς	»	»	6
Μανοῦσος Ἰαρουώτης τοῦ ποτὲ Γ.	»	»	5 » 2
Μιχελῆς Μαγκαφούρης	»	»	12
Μιχελῆς Σερέπετισης Λουλῆς καὶ τὰ παιδιὰ του	»	»	261 » 2
Μιχελῆς Τσαγκαρέλος	»	»	47 » 2
Μιχελῆς Γιαννέλης	»	»	8

Marco et michelin farsari	forto me	168
Manoli fulei ²²¹	» »	10
Manoli caualo q' andrea	» »	5
Michelin papagianopullo ²²² de G.	» »	12
Michelin Andrioti q' coçoli	» »	12
Manoli crusso q' Dimitri	» »	12
Manoli scarueli q' Piero	» »	8
Manoli caualo	» »	2
Michelin canachi	» »	8
Michelin sclauo de costa	» »	6
Manoli fuletrè	» »	3
Michelin sachieleri	» »	30
Manoli siligardo	» »	3
Michelin gligori	» »	4
michelin Zancarello (Cont.: Zancharello)	» »	8
Manoli friganari	» »	1
Michelin siligardo	» »	6
Michelin xirafi	» »	15
Michelin Vlaco	» »	6
Michelin crussò	» »	3

Μάρκος και Μιχελής Φαρσάρης	στάρι μουζ.	168
Μανόλης Φουλές ²²¹	» »	10
Μανόλης Καβάλος τοῦ ποτὲ Ἀντρέα	» »	5
Μιχελής Παπαγιαννόπουλος ²²² τοῦ Γ.	» »	12
Μιχελής Ἀντριώτης τοῦ ποτὲ Κοκόλη	» »	12
Μανόλης Χρυσὸς τοῦ ποτὲ Δημήτρη	» »	12
Μανόλης Σκαρβέλης τοῦ ποτὲ Πέτρου	» »	8
Μανόλης Καβάλος	» »	2
Μιχελής Κανάκης	» »	8
Μιχελής Σκλάβος τοῦ Κώστα	» »	6
Μανόλης Φουλετρές	» »	3
Μιχελής Σακιεάρης	» »	30
Μανόλης Σιλιγάρδος	» »	3
Μιχελής Γληγόρης	» »	4
Μιχελής Τσαγκαρέλος	» »	8
Μανόλης Φριγανάρης	» »	1
Μιχελής Σιλιγάρδος	» »	6
Μιχελής Ευράφης	» »	15
Μιχελής Βλάχος	» »	6
Μιχελής Χρυσὸς	» »	3

Gianni museli turco	forto me	50
Anda polemarghi ²²⁸	» »	81
Nicola farsari de michelin	» »	252 qte 3
Nicola roditti q' G.	» »	116 » 3
Nicola serepeci plati	» »	125
Nicolo Zermian q' G.	» »	41
Nicolo aruaniti orfanò	» »	124 » 1
Nicola picica q' mo G.	» »	188 » 3
Nicolò farsari de G.	» »	62 » 2
Nicolò aruaniti q' Gianni	» »	200
Nicolò Romaniti papazzo	» »	391 » 1
Nicolò sinactioti de G.	» »	26 » 3
Nicola cazuli agrimoleo	» »	6
Nicola migliarà q' Gianni	» »	78 » 2
Nicola Carioti precegiorgi de G. (Cont.: percegiorgi)	» »	120
Nicolo Venier	» »	1220

Seguita auanti à K 7 (sic) forto me 56580 qte 3

Seguita li Debbitori de Lassithi contrascritti per K. 67
la summa de forto me 56580 qte 3

Γιάννης Μουσελής Τοῦρκος	στάρι μουζ.	50
Ἀντρέας Πολεμάρχης ²²⁸	» »	81
Νικόλας Φαρσάρης τοῦ Μιχελῆ	» »	252 πρ. 3
Νικόλας Ροδίτης τοῦ ποτὲ Γ.	» »	116 » 3
Νικόλας Σερέπετης Πλατῆς	» »	125
Νικολὸς Τζερμιᾶς τοῦ ποτὲ Γ.	» »	41
Νικολὸς Ἀρβανίτης Ὁρφανὸς	» »	124 » 1
Νικόλας Πίτσικας τοῦ ποτὲ μαστρο Γ.	» »	188 » 3
Νικολὸς Φαρσάρης τοῦ Γ.	» »	62 » 2
Νικαλὸς Ἀρβανίτης τοῦ ποτὲ Γιάννη	» »	200
Νικολὸς Ρωμανίτης Παπάτσος	» »	391 » 1
Νικολὸς Συνακτιώτης τοῦ Γ.	» »	26 » 3
Νικόλας Κατσούλης Ἀγριμολέος	» »	6
Νικόλας Μιλιαρᾶς τοῦ ποτὲ Γιάννη	» »	78 » 2
Νικόλας Καρυώτης Πρεκεγιώργης τοῦ Γ.	» »	120
Νικολὸς Βενιέρης	» »	1220

Συνέχεια στήν Κ. 67 στάρι μουζ. 56580 πρ. 3

Συνέχεια τῶν ὀφειλετῶν τοῦ Λασιθιοῦ ἀπὸ μετα-
φορὰ στάρι μουζ. 56580 πρ. 3

Nicola cattolicò	forte me	158
Nicola magnoti candiilli	» »	40
Nicoletto prichi q' Zan(n)in	» »	77 qte 2
Nicola steffano d' anda	» »	100 » 2
Nicola scliza carofilo	» »	35 » 3
Nicola marino ²²⁴ Bombardr	» »	122 » 2
Nicola neranzopullo	» »	13 » 2
Nicola migliarà thilachi	» »	126 » 3
Nico et Giacomini cornari ²²⁵	» »	267 » 3
Nicola carauella ²²⁶ q' manoli	» »	198 » 2
Nicola Romaniti de filippo	» »	313
Nicola calogerà ²²⁷ de manoli	» »	180 » 2
Nicola Dhragassi q' Gianni	» »	46 » 1
Nicolò et vassili sguroleo	» »	13
Nicolò nassin come affitua	» »	485
Nicola carioti pitharuli ²²⁸	» »	58 » 2
Nicola carcira	» »	85
Nicola Vlastò ..de nica	» »	115 » 1
Nicolò pugnaletto ²²⁹	» »	122
Nicolò nicho	» »	72

Νικόλας Καθολικός	στάρι μουζ.	158
Νικόλας Μανιώτης Καντήλης	» »	40
Νικολέτος Πρικὺς τοῦ ποτὲ Τζανῆ	» »	77 πρ. 2
Νικόλας Στέφανος τοῦ Ἀντρέα	» »	100 » 2
Νικόλας Σκλίτσας Καρόφυλλος	» »	35 » 3
Νικόλας Μαρίνος ²²⁴ , βομβαρδιστής	» »	122 » 2
Νικόλας Νερανιζόπουλος	» »	13 » 2
Νικόλας Μιλιαρὰς Θυλάκης	» »	126 » 3
Νικολὸς καὶ Γιακουμῆς Κορνάροι ²²⁵	» »	267 » 3
Νικόλας Καραβέλας ²²⁶ τοῦ ποτὲ Μανόλη	» »	198 » 2
Νικόλας Ρωμανίτης τοῦ Φιλίππου	» »	313
Νικόλας Καλογεράς ²²⁷ τοῦ Μανόλη	» »	180 » 2
Νικόλας Δραγάσης τοῦ ποτὲ Γιάννη	» »	46 » 1
Νικολὸς καὶ Βασίλης Σγουρολέος	» »	13
Νικολὸς Νασίν (Ντανασῆς) σὰν παχτωτῆς	» »	485
Νικόλας Καρυώτης Πυθαρούλης ²²⁸	» »	58 » 2
Νικόλας Καρχίρας (Καρχίνας ;)	» »	85
Νικόλας Βλαστός ..τοῦ Νικόλα	» »	115 » 1
Νικολὸς Πουνιαλέτος ²²⁹	» »	122
Νικολὸς Νίκος	» »	72

Nicola gligori faronicola	forto me	51
Nicolo Vlaco	» »	91 qte 2
Nicolò calchipullo (Cont.: calchiopullo)	» »	90 » 2
Nicolò cattelo	» »	9 » 2
Neoffito Buon	» »	46 » 3
Nicolo Buon q' m. Bortolomeo	» »	10
Nicoletto cuuestianò	» »	9
Nicolò cariotti	» »	17
Nicolo buon de ppa Gianni (Cont.: bon)	» »	17
Nicoletto Dono	» »	11
Nicola fucadello	» »	8
Nicola crusso babachi	» »	41 » 2
Piero fulei de Nicoletto	» »	97 » 2
Pasqualli neranzopullo q' michelin	» »	181 » 1
Papà G. sijriano de ppa Janni	» »	64
ppa G. Donado	» »	37 » 3
Piero cariotti brezzogiani et compo	» »	222 » 1
il ditto per suo conto à parte	» »	333
ppa michali siriano q' ppa manoli	» »	353
ppa Gian(n)i mauromati	» »	61 » 1

Νικόλας Γληγόρης Φαρονικόλας	στάρι μουζ.	51
Νικολός Βλάχος	» »	91 πρ. 2
Νικολός Χαλκιάπουλος	» »	90 » 2
Νικολός Κατέλος	» »	9 » 2
Νεόφυτος Μπόν	» »	46 » 3
Νικολός Μπόν τοῦ ποτὲ κ. Βαρθολομαίου	» »	10
Νικολέτος Κουβεστιανός	» »	9
Νικολός Καρυώτης	» »	17
Νικολός Μπόν τοῦ παπᾶ Γιάννη	» »	17
Νικολέτος Ντόνος	» »	11
Νικόλας Φουκαντέλος	» »	8
Νικόλας Χρυσός Μπαμπάκης	» »	41 » 2
Πέτρος Φουλές τοῦ Νικολέτου	» »	97 » 2
Πασχάλης Νεραντζόπουλος τοῦ ποτὲ Μιχελῆ	» »	181 » 1
Παπᾶ Γ. Συριανός τοῦ παπᾶ Γιάννη	» »	64
Παπᾶ Γ. Ντονάντος	» »	37 » 3
Πέτρος Καρυώτης Μπρεξογιάννης καὶ ὁ συνέταιρος	» »	222 » 1
ὁ ἴδιος γιὰ ἀτομικὸ του λογαριασμὸ	» »	333
Παπᾶ Μιχάλης Συριανός τοῦ ποτὲ παπᾶ Μανόλη	» »	353
Παπᾶ Γιάννης Μαυρομάτης	» »	61 » 1

ppa Gian(n)i siriano q' ppa G.	forto me	682	qte	2
ppa Andrea masarachi (Cont.: Musurachi)	»	»	10	
Piero romaniti q' pasqualin	»	»	180	
Pasqualin et michelin siligardo sguroplo	»	»	134	» 2
Piero Euangelli	»	»	20	» 3
Piero moresin ²⁸⁰ q' G.	»	»	171	» 2
Pasquali romaniti di Zannachi	»	»	250	
papa G. Crusso (Cont.: papà et Crusso)	»	»	16	
Pero caro	»	»	159	» 2
Perazi lotto (ñ sotto) orese	»	»	100	» 3
Piero Galanopullo ²⁸¹	»	»	15	
Papà Zozzamandura	»	»	13	
Paulo Negrisol ²⁸²	»	»	143	
Piero petropullo q' mo G.	»	»	29	
Stamati cuuli	»	»	152	» 1
Stefano pandoleo pespeli	»	»	197	
Saua situni q' Janni	»	»	128	» 1
stefano pandoleo pespeli	»	»	197	

Segue auanti a K 68 forto me 63038

Παπᾶ Γιάννης Συριανὸς τοῦ ποτὲ παπᾶ Γ.	στάρι μουζ.	682	πρ.	2
Παπᾶ Ἀντρέας Μαζαράκης (Μουζουράκης)	»	»	10	
Πέτρος Ρωμανίτης τοῦ ποτὲ Πασχάλη	»	»	180	
Πασχάλης καὶ Μιχαὴλ Σιλιγάρδος Σγουρόπου-	»	»	134	» 2
λος	»	»	20	» 3
Πέτρος Εὐαγγέλης	»	»	171	» 2
Πέτρος Μορεζίν ²⁸⁰ τοῦ ποτὲ Γ.	»	»	250	
Πασχάλης Ρωμανίτης τοῦ Τζανάκη	»	»	16	
Παπᾶ Γ. Χρυσὸς	»	»	159	» 2
Πέρος Κάρο	»	»	100	» 3
Περάκης Λότος (Ζῶτος) Ὁρέζε	»	»	15	
Πέτρος Γαλανόπουλος ²⁸¹	»	»	13	
Παπᾶ Ζοισαμάντουρας	»	»	143	
Παῦλος Νεγκρισὸλ ²⁸²	»	»	29	
Πέτρος Πετρόπουλος τοῦ ποτὲ μαστρο Γ.	»	»	152	» 1
Σταμάτης Κουούλης	»	»	197	
Στέφανος Παντολέος Πεσπελῆς	»	»	128	» 1
Σάβας Ζητούνης τοῦ ποτὲ Γιάννη	»	»	197	
Στέφανος Παντολέος Πεσπελῆς	»	»	197	

Συνέχεια στὴν Κ. 68 στάρι μουζ 63038

summa de	forto me	63038
Stamati cagnoti q' michelin	» »	68
Stamati vido q' mo Zuane	» »	728
Saua papadopullo q' manoli	» »	199
Stamati Xomeriti	» »	10
Thomà lagò ²⁸³ q' Gla et Compo	» »	94 qte 1
Theodorin mangafuri macropullo	» »	13
Theodossi siligardo de Gianni	» »	143 » 1
Theodosio de Londà	» »	873 » 3
Theodosio migliarà fanissimo et fiolli	» »	864
Theodoro aruaniti et manoli suo frallo	» »	366
Theodosio migliarà thilachi	» »	939 » 2
theodorin macri	» »	10
Vassili vlaco cunduropilato	» »	132
Vassili sgurouassili agrimoleo	» »	54
Vassili triomati ²⁸⁴ q' michelin	» »	191 » 1
Vassili vlaco de G.	» »	59
Vidal cosiri	» »	14 » 2
Zorzi cuuli come afitual	» »	446 » 2

Συνέχεια τῶν ὀφειλειτῶν τοῦ Λασιθιοῦ ἀπὸ μετα-
φορά

στάρι μουζ. 63038

Σταμάτης Χανιώτης τοῦ ποτὲ Μιχελῆ	» »	68
Σταμάτης Βίδος τοῦ ποτὲ μαστρο Τζουάνε	» »	728
Σάβας Παπαδόπουλος τοῦ ποτὲ Μανόλη	» »	199
Σταμάτης Ξωμερίτης	» »	10
Θωμᾶς Λαγὸς ²⁸⁸ τοῦ ποτὲ Γ(ιωργι)λᾶ καὶ συνέναιρος	» »	94 πρ. 1
Θεοδωρῆς Μαγκαφούρης Μακρόπουλος	» »	13
Θεοδόσης Σιλιγάρδος τοῦ Γιάννη	» »	143 » 1
Θεοδόσιος Ντὲ Λοντὰ	» »	873 » 3
Θεοδόσιος Μιλιαρᾶς Φανήσιμος καὶ τὰ παιδιὰ [του]	» »	864
Θεόδωρος Ἀρβανίτης καὶ ὁ ἀδελφός του Μανόλης	» »	366
Θεοδόσιος Μιλιαρᾶς Θυλάκης	» »	939 » 2
Θεοδωρῆς Μακρῆς	» »	10
Βασίλης Βλάχος Κουντουροπιλάτος	» »	132
Βασίλης Σγουροβασίλης Ἀγριμολέος	» »	54
Βασίλης Τριομάτης ²⁸⁴ τοῦ ποτὲ Μιχελῆ	» »	191 » 1
Βασίλης Βλάχος τοῦ Γ.	» »	59
Βιντὰλ Κοζύρης	» »	14 » 2
Τζώρτζης Κουούλης σὰν παχτωτῆς	» »	446 » 2

Zanni Zeremià q' G. (Cont.: Zermià)	forto me	26	qte	1
Zorzi Bon Nodo della canca maggior	»	»	344	» 3
Zanin caualo babazi	»	»	41	» 2
Zorzi Alberto ²⁸⁵	»	»	27	» 3
Zannachi samathrachi	»	»	24	
Zuan bon q' m. Zorzi	»	»	308	» 1
Zaccaria siriano	»	»	57	
Zuan Cattelo de s. Antonio	»	»	748	» 3
Zanin mussuro q' manusso	»	»	202	» 3
Zuan filomati ²⁸⁶	»	»	12	
Zanin crusso tabacoplo	»	»	17	
Zanin serepezzi q' marco	»	»	24	

summa in tutto il debito delli ptti Affituall forto me 70072

S' habbate per quello fù scosso dall' officio del
sindicato l' anno 1582 à | conto delli soppti

Debiti, che furono forte me. 1480

Et per quello hà scosso l' essator de Lassithi
detto anno | dalli ptti Affituali et debbitori
ut sa, che furono

»	»	3253
summa	»	4733

Γιάννης Τζερεμιᾶς τοῦ ποτὲ Γ.	στάρι μουζ.	26	πρ.	1
Τζώριζης Μπὸν Νοτάριος τῆς Cancell. Maggior	»	»	344	» 3
Τζανῆς Καβάλος Μπαμπάτσος	»	»	41	» 2
Τζώριζης Ἀλμπέρτος ²⁸⁵	»	»	27	» 3
Τζανάκης Σαμοθράκης	»	»	24	
Τζουὰν Μπὸν τοῦ ποτὲ μαστρο Τζώριζη	»	»	308	» 1
Ζαχαρίας Συριανὸς	»	»	57	
Τζουὰν Κατέλος τοῦ κ. Ἀντώνιου	»	»	748	» 3
Τζανῆς Μουσοῦρος τοῦ ποτὲ Μανούσου	»	»	202	» 3
Τζουὰν Φιλομάτης ²⁸⁶	»	»	12	
Τζανῆς Χρυσὸς Μπαμπακόπουλος	»	»	17	
Τζανῆς Σερέπειζης τοῦ ποτὲ Μάρκου	»	»	24	

Σύνολο τοῦ χρέους τῶν παραπάνω παχτωτῶν στάρι μουζ. 70072

*Αφαιροῦνται ὅσα εἴσπραξεν ἡ ὑπηρεσία τοῦ

Συνδικάτου τὸ ἔτος 1582, γιὰ λογαριασμὸ τῶν
παραπάνω ὀφειλῶν, δηλαδὴ

» » 1480

Καὶ ὅσα εἴσπραξε ὁ εἰσπράχτορας τοῦ Λασιθιοῦ
τὸ ἴδιο ἔτος ἀπὸ τοὺς παραπάνω παχτωτὲς
καὶ ὀφειλέτες, δηλαδὴ

μουζούρια	3253
*Ἀθροισμα	4733

Restano veri Debbitori fin dett' anno à K 2 forto me 65339 qte

IN TVTO NAPNI
ET AFLI ME 75050 1/2

NOTA DELLA QUANTITÀ
DI TERRENI DELLASSITHI CHE SONO AMAN
DELLA SERma Sa ET TENVTI DA NAPOLni
Per la summa de mesurade

K. 69

Le quali douerebbono render formento mre dusento cinquanta cinque mille che | sonno in torno à sessanta millia stara venetiani²³⁷.

ANIME DE LASSITHI²³⁸

K. 104

Anime, che habitano nel loco de Lassithi nelli | Mettocchi essistenti à torno la campagna di detto | loco :

	Da Fatti ²³⁹	Putti	Vecchi	Donne
Mettocchio de cono ²⁴⁰ à S. Zorzi sto(n)				
endicti Anime	n° 4	n° 4	n° 4	n°
Mettocchio Gaiduromandra ²⁴¹	n° 24	n° 20	n° —	n° 45

Μένει πραγματικὸ ὑπόλοιπο μέχρι τὸ ἔτος αὐτὸ
στήν Κ 2

στάρι μουζ. 65339

ΣΥΝΟΛΙΚΑ ΟΦΕΙΛΟΥΝ
ΝΑΥΠΑΙΩΤΕΣ ΚΑΙ ΠΑΧΤΩΤΕΣ ΜΟΥΖΟΥΡΙΑ 75050 1/2

ΣΗΜΕΙΩΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΣΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΧΩΡΑΦΙΩΝ ΤΟΥ ΛΑΣΙΘΙΟΥ,
ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΤΗΣ ΓΑΛΗΝΟΤΑΤΗΣ ΑΥΘΕΝΤΙΑΣ, ΚΑΙ ΚΡΑΤΟΥΝΤΑΙ ΑΠΟ
ΤΟΥΣ ΝΑΥΠΑΙΩΤΕΣ ΜΟΥΖΟΥΡΙΩΝ

Τὰ χωράφια αὐτὰ θὰ ἔπρεπε νὰ δίδουν στάρι μουζούρια 255.000, πὺν ἀντιστοιχοῦν περίπου σὲ 60.000 βενετσάνικα στάρα²³⁷.

ΨΥΧΟΜΕΤΡΙ ΤΟΥ ΛΑΣΙΘΙΟΥ²³⁸

"Ανθρωποι πὺν κατοικοῦν στὸ Λασίθι, στὰ μετόχια πὺν ὑπάρχουν γύρω - γύρω στὸν κάμπο τοῦ τόπου αὐτοῦ:

	"Αντρες δουλευτές ²³⁹	Παιδιά	Γέροι	Γυναίκες
Μετόχι τοῦ Χώνου ²⁴⁰ στὸν "Αγιο Γεώργιο στὸν Ἐντίκτη ψυχῆς	4	4	4	—
Μετόχι Γαῖδουρόμαντρα ²⁴¹	24	20	—	45

	Da Fatti	Putti	Vecchi	Donne
Mettocchio de tapinò orfano ²⁴²	n° —	n° —	n° —	n° —
Mettocchio paspalù ²⁴⁸	n° 4	n° 3	n° —	n° 5
Mettocchio de Zoggia ²⁴⁴ stantia co(n) sua famiglia	n° 7	n° 2	n° —	n° 5
Mettocchio Gieromuri ²⁴⁵	n° 6	n° 6	n° 1	n° 5
Mettocchio stumussi ²⁴⁶	n°	n°	n°	n°
Mettocchio Plati de sachiari ²⁴⁷	n°			
Mettocchio Drassino ²⁴⁸	n°			
Mettocchio S. Chirlo ²⁴⁹	n°			
Mettocchio Psicrò ²⁵⁰	n°			
Mettocchio Magulà	n°			
Mettocchio caminachi del fauro ²⁵¹	n°			
Mettocchio ²⁵²				
Mettocchio				
Mettocchio				
Mettocchio sichià ²⁵⁸	n°			
Mettocchio del spera sto caminachi ²⁵⁴	n°			
Mettocchio de oghra ²⁵⁵	n°			
Mettocchio del Magazen ²⁵⁶	n° 7	n° 4	n° 1	n° 18

	Δουλευταί	Παιδιά	Γέροι	Γυναίκες
Μετόχι τοῦ Ταπεινοῦ Ὁρφανοῦ ²⁴²	—	—	—	—
Μετόχι Πασπαλοῦ ²⁴⁸	4	3	—	5
Μετόχι τοῦ Τζόγια ²⁴⁴ , κατοικία του καὶ τῆς οἰκογένειας του	7	2	—	5
Μετόχι Γερωμουρί ²⁴⁵	6	6	—	5
Μετόχι στοῦ Μούση ²⁴⁶	—	—	—	—
Μετόχι Πλάτη τοῦ Σακελάρη ²⁴⁷				
Μετόχι [τῶν] Δραζίνων ²⁴⁸				
Μετόχι Ἅγιος Κύριλος ²⁴⁹				
Μετόχι Ψυχρὸ ²⁵⁰				
Μετόχι Μαγουλῆς				
Μετόχι Καμινάκι τοῦ Χαρκιά ²⁵¹				
Μετόχι ²⁵²				
Μετόχι				
Μετόχι				
Μετόχι Συκιά ²⁵³				
Μετόχι τοῦ Σπέρα στὸ Καμινάκι ²⁵⁴				
Μετόχι τοῦ Ὀχρα ²⁵⁵				
Μετόχι Μαγατζέδες ²⁵⁶	7	4	1	18

	Da Fatti	Putti	Vecchi	Donno
Mettocchio Anauracode ²⁵⁷	nº 4	nº 6	nº —	nº 15
Mettocchio cudhumaglià ²⁵⁸	nº 3	nº 5	nº —	nº 2
Mettocchio sto Clima ²⁵⁹ del Venier ²⁶⁰	nº 4	nº 1	nº —	nº 6
Mettocchio Vassiglicù ²⁶¹	nº 10	nº 8	nº 1	nº 10
Mettocchio de Alexena ²⁶²	nº 5	nº 6	nº 4	nº 4
Mettocchio ²⁶³				
Mettocchio				
Mettocchio de foradari ò uer vasmulo ²⁶⁴	nº			
Mettocchio de endicti ²⁶⁵	nº			
Mettocchio				
Mettocchio				
Mettocchio				
Mettocchio Migiogiani ²⁶⁶	nº			
Mettocchio sarachinù ²⁶⁷	nº			
Mettocchio				
Mettocchio				
Mettocchio				
Mettocchio Marmachioti ²⁶⁸	nº —	nº —	nº —	nº — K. 105
Mettocchio de farsari				

	Δουλευταί	Παιδιά	Γέροι	Γυναίκες
Μετόχι Ἀναβρακόντε ²⁵⁷	4	6	—	15
Μετόχι Κουδουμαλιὰ ²⁵⁸	3	5	—	2
Μετόχι στὸ Κλήμα ²⁵⁹ τοῦ Βενιέρη ²⁶⁰	4	1	—	6
Μετόχι Βασιλικοῦ ²⁶¹	10	8	1	10
Μετόχι τῆς Ἀλέξαινας ²⁶²	5	6	4	4
Μετόχι ²⁶³				
Μετόχι				
Μετόχι τοῦ Φοραδάρη ἢ Βασμοῦλου ²⁶⁴				
Μετόχι τοῦ Ἐντίχτη ²⁶⁵				
Μετόχι				
Μετόχι				
Μετόχι				
Μετόχι Μυγιογιάννη ²⁶⁶				
Μετόχι Σαρακηνοῦ ²⁶⁷				
Μετόχι				
Μετόχι				
Μετόχι				
Μετόχι Μαρμακιώτη ²⁶⁸	—	—	—	—
Μετόχι τοῦ Φαρσάρη				

Da Fatti Putti Vecchi Donne

Mettocchio
Mettocchio
Mettocchio Alegospiglio ²⁶⁹
Mettocchio Gaitanù ²⁷⁰
Mettocchio Delagu ²⁷¹
Mettocchio ²⁷² de cardamuzza de Garazzadhes
Mettocchio ²⁷³
Metocchio
Mettocchio Di Vidi ²⁷⁴
Mettocchio ²⁷⁵

Δουλευτές Παιδιά Γέροι Γυναίκες

Μετόχι
Μετόχι
Μετόχι Ἀλογοσπήλιοι ²⁶⁹
Μετόχι Γαϊτανού ²⁷⁰
Μετόχι τοῦ Λαγοῦ ²⁷¹
Μετόχι ²⁷² τῆς Καρδαμούτσας τῶν Καραιζάδων
Μετόχι ²⁷³
Μετόχι
Μετόχι τῶν Βίδων ²⁷⁴
Μετόχι ²⁷⁵

SVMARIO DELE ANIME DE LA CITA ET TERR°
DA FATION

Contadini del Loco di Lassithi	VECHI	No 296
Lassithi—sono vecchi	PVTI	No 15
Lassithi sono Putti	DONE	No 274
Lassithi Donne è putte		No 469
ΑΘΡΟΙΣΜΑ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΟΣ		
ΑΝΤΡΕΣ ΔΟΥΛΕΥΤΕΣ		
Χωρικοί τοῦ Λασιθιοῦ	ΓΕΡΟΙ	Ἀριθ. 296
Λασιθι, Γέροι	ΠΑΙΔΙΑ	» 15
Λασιθι, Παιδιά	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	» 274
Λασιθι, Γυναῖκες καὶ κορίτσια		» 469

Mettocchio
Mettocchio
Mettocchio Alegospiglio ⁷⁸⁹
Mettocchio Gaitanù ⁷⁹⁰
Mettocchio Delagu ⁷⁹¹
Mettocchio ⁷⁹² de cardamuzza de Garazzadhes
Mettocchio ⁷⁹³
Mettocchio
Mettocchio Di Vidi ⁷⁹⁴
Mettocchio ⁷⁹⁵

Δουλευτές Παιδιά Γέροι Γυναίκες

Μετόχι
Μετόχι
Μετόχι Ἀλογοσπήλιοι ⁷⁸⁹
Μετόχι Γαϊτανού ⁷⁹⁰
Μετόχι τοῦ Λαγοῦ ⁷⁹¹
Μετόχι ⁷⁹² τῆς Καρδαμούτσας τῶν Καραιζάδων
Μετόχι ⁷⁹³
Μετόχι
Μετόχι τῶν Βίδων ⁷⁹⁴
Μετόχι ⁷⁹⁵

SVMARIO DELE ANIME DE LA CITA ET TERR°

DA FATION

Contadini del Loco di Lassithi No 296

Lassithi—sono vecchi VECCHI No 15

Lassithi sono Putti PVTI No 274

Lassithi Donne è putte DONE No 469

ΑΘΡΟΙΣΜΑ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΟΣ
ANTRES ΔΟΥΛΕΥΤΕΣ

Χωρικοί τοῦ Λασιθιοῦ Ἀριθ. 296

Λασίθι, Γέροι ΓΕΡΟΙ » 15

Λασίθι, Παιδιά ΠΑΙΔΙΑ » 274

Λασίθι, Γυναίκες καὶ κορίτσια ΓΥΝΑΙΚΕΣ » 469

Στὸν κώδικα ἀριθ. 918 τῆς Μαρκιανῆς Βιβλιοθήκης ὑπάρχει μιὰ descrizione τῆς Κρήτης, ποὺ καταλαμβάνει 35 fogli, ἄγνωστου συγγραφέα καὶ ἄγνωστης χρονολογίας. Ὅπως φαίνεται ὁμως ἀπὸ τὸ περιεχόμενό της εἶναι παρμένη ἀπὸ ἔκθεση Γενικοῦ Προβλεπτῆ, ποὺ ὑληρέτησε στὴν Κρήτη ὕστερα ἀπὸ τὸ 1574. Σ' αὐτὴ (fol. 5v μέχρι f° 8r—ἡ Descrizione ἔχει δική της σελίδωση) ἀναφέρονται ἐνδιαφέρουσες πληροφορίες γιὰ τὸ Λασιθί, τὶς ὁποῖες δημοσιεύω παρακάτω:

Biblioteca di S. Marco Venezia, Mss. Ital. Cl. 7, No 918 (8392).

Descrizione del Regno di Candia

f. 2r

Campagne. Ne uoglio tralasciare alcune belle campagne, et luochi famosi, che sono in da Isola | fra terra, et massime quelli che rendono, et ponno rendere utile, et beneficio al publi | co, et prima le diro. |

Che nel territorio di Candia lontano da essa Città pocco piu di 25 miglia | ui e il luogo famosissimo di lasithi, che e una campagna bellissima di | circonferenza di miglia 18 in circa, posta fra alcune montagne emi | nenti, che atorno la circondano, la qual era habitada già diece | anni da circa .400. persone agricoltori ricchi, et commodi, et al presente | da no(n) piu di .200. poueri, et mendichi, per essersi il resto di essi partiti | et andati ad habitare in alcuni casali circonuicini scacciati dalla fame | et pouerta, et dalle pessime staggioni ²⁷⁶ che per

Περιγραφή τοῦ Βασιλείου τῆς Κρήτης

Πεδιάδες. Δὲν θέλω νὰ παραλείψω μερικὲς ὠραῖες πεδιάδες καὶ περὶφημους τόπους ποὺ ὑπάρχουν σ' ἐκεῖνο τὸ νησί, καὶ μάλιστα ἐκεῖνες ποὺ ἀποδίδουν καὶ μποροῦν νὰ ἀποδώσουν κέρδος στὸ δημόσιο. Καὶ πρῶτα θὰ σᾶς ἀναφέρω, ὅτι στὴν περιφέρεια τοῦ Χάντακα ὑπάρχει τὸ ξακουσμένο Λασιθί, ποὺ ἀπέχει ἀπὸ τὴν πόλιν τοῦ Χάντακα λίγο περισσότερο ἀπὸ 25 μίλια. Αὐτὸ εἶναι μιὰ πεδιάδα ὠραιότατη, ποὺ ἔχει περιφέρεια 18 περίπου μίλια καὶ ποὺ βρίσκεται ἀνάμεσα σὲ κάμποσα ψηλὰ βουνὰ ποὺ τὴν περιτριγυρίζουν. Τώρα καὶ δέκα χρόνια κατοικοῦσαν ἐκεῖ 400 περίπου ἄνθρωποι, πλούσιοι καὶ εὐκατάστατοι γεωργοί. Τώρα κατοικεῖται ἀπὸ 200, ὅχι περισσότερους, φτωχοὺς καὶ ζητιάνους, γιατί οἱ ὑπόλοιποι ἄλλοι ἐφυγαν, γιὰ νὰ κατοικήσουν σὲ διάφορα χωριά γύρω - τριγύρω, διωγμένοι ἀπὸ τὴν πείνα καὶ τὴ φτώχεια καὶ ἀπὸ τὶς πολὺ κακὲς χρονιές ²⁷⁶, ποὺ γιὰ χρόνια συνέχεια

anni continuamente hanno | hauuto; questo luogo e di raggion della Seta V. et ha quasi nel mezo | un monticello ²⁷⁷, che nella maggior parte sua e sassoso, et insemminabile | et li habitanti stantiano in alcune casicule da essi chiamate met | tochi poste a piedi delli monti atorno per tutta la circonferenza | di essa pianura, et dalla parte di ponente, ui sono molte et infinite | acque correnti perfetissime, et dall' altra alcuni pozzi, et conserue ²⁷⁸ fatte | dalli habitanti per uso suo, et delli loro annimali, et pocco più di due mi | glia lontan da esso ui e un' altra campagnola chiamata limnacaro me | desimamente di raggion di V. Seta posta fra alcuni altri monti piu | eminenti, et ha parimente acque in abbontantia, et migliori delle altri; | in questi due luoghi si attrouano al presente terreni coltiuati bo | uine ²⁷⁹ cosi dalli habitanti chiamate, che uuol dir la capacita di | 30 misure di semenza no 659. delle quali le 323. sono state concesse | per gratia da questa Serma Republica alli napolitani, et maluasioti | in ricompensa delli beni da essi lasciati alle loro patrie, con dar | ogn' anno in quel fontico ²⁸⁰ la metta della loro entrata, la quale | gli uien pagata a raggion di gazette 8. la misura di quel | paese, che e una quarta delle nostre, et il resto s' affitta di 5 in 5 anni | per 15 in fino a 30. mre di

είχαν. Αὐτὸς ὁ τόπος ἀνήκει στὴ Γαληνότητά σας. Σχεδὸν στὴ μέση, ἔχει ἓνα βουνάλακι ²⁷⁷, ποὺ στὸ μεγαλύτερό του μέρος εἶναι πετρώδικο καὶ ἀκατάλληλο γιὰ σπορά. Οἱ κάτοικοι μένουν σὲ μερικοὺς συνοικισμοὺς ποὺ ὀνομάζονται ἀπὸ τοὺς κατοίκους μετόχια. Εἶναι κτισμένα στοὺς πρόποδες τῶν βουνῶν, γύρω-γύρω, σ' ὅλη τὴν περιφέρεια τῆς πεδιάδας αὐτῆς. Ἀπὸ τὴ δυτικὴ πλευρὰ ὑπάρχουν πολλὰ καὶ ἄφθονα τρεχάμενα νερά, ἄριστα, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ κάμποσα πηγάδια καὶ στέρνες ²⁷⁸, ποὺ ἔγιναν ἀπὸ τοὺς κατοίκους, γιὰ νὰ ὑδρεύονται αὐτοὶ καὶ τὰ ζῶα τους.

Δυὸ μίλια καὶ κάτι μακρὰ ἀπὸ τὸν κάμπο τοῦ Λασιθιοῦ ὑπάρχει ἓνας πρὸ μικρὸς κάμπος ποὺ λέγεται Λιμνάκαρο. Κι' ὁ κάμπος αὐτὸς ἀνήκει στὴ Γαληνότητά σας καὶ εἶναι ἀνάμεσα σὲ μερικὰ ἄλλα πρὸ ψηλὰ βουνά. Ἔχει ἐπίσης ἄφθονα νερά, καλύτερα ἀπὸ τὰ ἄλλα. Στοὺς δυὸ αὐτοὺς τόπους ὑπάρχουν τώρα χωράφια καλλιεργούμενα, ποὺ τὰ λένε οἱ κάτοικοι βουδέες ²⁷⁹, ποὺ σημαίνει ἔκταση 30 μουζουριῶν σπόρου. Οἱ βουδέες αὐτὲς εἶναι 659 ἀπὸ τίς ὁποῖες οἱ 323 παραχωρήθηκαν δωρεὰν ἀπὸ τὴ Γαληνότητι τοῦτῃ Δημοκρατία στοὺς Ναυπλιῶτες καὶ Μονεμβασιῶτες, γιὰ ἀποζημίωση τῶν περιουσιῶν ποὺ ἄφισαν στὶς πατρίδες τους, μὲ τὴν ὑποχρέωση νὰ δίνουν κάθε χρόνο στὸ φούντικο ²⁸⁰ ἐκεῖνο (τοῦ Χάντακα) τὸ μισὸ ἀπὸ τὴ σοδειά τους, ποὺ πληρώνεται σ' αὐτοὺς πρὸς 8 γαζέτες τὸ μουζούρι τοῦ τόπου ἐκείνου, ποὺ εἶναι τὸ ἓνα τέταρτο τοῦ δικοῦ μας. Τὸ ὑπόλοιπο νοικιάζεται κάθε 5 χρόνια πρὸς 15 μέχρι 30 μουζούρια

formento all' anno per ogni bouine et di qti | formti per parte espres-
 sa dell' Eccmo Senato si fanno biscotti per uso delle galee | di quel
 Regno; ma si come questo luogo di lasithi particolarmente | era altre
 uolte in tanta consideratione, et predicamento, che | tutti a gara con-
 coreuano di tuor terreni ad affitto per la essentione | che godono di
 fabrica, et di galea per esser affituali publici, et | anco per la estraor-
 denaria entrata, che cauauano, essendo famosa af | fermatami da molti,
 che quel luogo ha prodotto all' anno per fino | a cento mille misure
 di grano, che sono uenti cinque milla stara | Venetiani, et uedendossi
 nelli libri publici, che molte uolte la Sertà V. | ha scosso per la por-
 tionne sua più de 30. milla misure di formento, | che uien a esser in-
 torno a 7000. stara, cosi al presente si uede | che li affituali reffutano f 6v
 li terreni che tengono, ne si curano troppo di | reaffitarli, ne conti-
 nuare al modo precedente, si che doue prima la | Sertà V. ne cauaua
 da do luogo honesta, et conueniente intrada²⁸¹ da pocchi | anni in qua
 ne ha pocchissima, cosi per le cause soprade, come anco perche | ri-
 trouandossi essi habitanti in estrema miseria per le cattie stagioni
 | del tempo passato quella poccha quantita di grano che fanno l' |
 <n>ascondono per pascere li loro figli, per il che conuien ogn' anno
 al tempo del | raccolto mandar a spese del publico qualche persona

στάρι τὸ χρόνο, γιὰ κάθε βουδέα. Ἀπὸ τὰ στάρια αὐτὰ γίνονται, σύμφωνα
 μὲ ἀπόφαση τῆς ἐξοχότατης Γερουσίας, τὰ παξιμάδια, τῶν γαλερῶν τοῦ
 Βασιλείου ἐκείνου. Ἐπειδὴ ὁ τόπος αὐτὸς τοῦ Λασιθιοῦ ἦταν ἄλλοτε σὲ
 μεγάλῃ ὑπόληψη καὶ ἐκτίμησι, ὅλοι προσπαθοῦσαν ποιοὺς νὰ πάει πρῶτος νὰ
 νοικιάσει χωράφια ἐκεῖ, γιὰ νὰ ἐξαίρεθοῦν ἀπὸ τὶς ἀγγραφεῖς στὰ τεῖχη καὶ
 στὶς γαλέρες, σὰν ἐνοικιαστὲς δημοσίων κτημάτων. Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὸ τοὺς τρα-
 βοῦσε καὶ τὸ ἐξαιρετικὸ εἰσόδημα ποὺ ἔπαιρναν, γιὰτὶ ὑπῆρχε φήμη, ποὺ
 μοῦ τὴν ἐπεβεβαίωσαν πολλοί, ὅτι ὁ τόπος αὐτὸς παράγει τὸ χρόνο μέχρι
 ἑκατὸ χιλιάδες μουζούρια στάρι, ποὺ εἶναι εἴκοσι πέντε χιλιάδες μουζούρια
 βενετσάνικα. Στὰ δημόσια βιβλία παρατήρησα, ὅτι πολλὰ φορὲς ἡ Γαληνό-
 τητά σας πῆρε στὸ μερίδιό της περισσότερα ἀπὸ τριάντα χιλιάδες μουζούρια
 στάρι, ποὺ ἀντιστοιχεῖ σὲ 7000 στάρα (βενετσάνικα μουζούρια). Σήμερα ὅμως
 οἱ ἐνοικιαστὲς φαίνεται ὅτι παραιτοῦν τὰ χωράφια ποὺ κρατοῦν καὶ οὔτε
 φροντίζουν νὰ τὰ ξανανοικιάσουν ἢ νὰ συνεχίσουν ὅπως πρωτύτερα. Κι' ἔτσι,
 ἐνῶ ἡ Γαληνότητά σας πρὶν ἔπαιρνε ἀπὸ τὸν τόπο ἐκεῖνο μιὰ νιτράδα²⁸¹ σο-
 βαρὴ καὶ σπουδαῖα, τώρα καὶ μερικὰ χρόνια παίρνει ἐλάχιστες ποσότητες,
 γιὰ τοὺς λόγους ποὺ ἀναφέρω παραπάνω καὶ ἐπειδὴ οἱ κάτοικοι ἐκεῖνοι βρί-
 σκονται στὴν ἔσχατη δυστυχία, ποὺ ὀφείλεται στὶς κακὰς χρονιὰς τοῦ περα-
 σμένου καιροῦ, καὶ κρύβουν τὶς μικρὰς ποσότητες τοῦ σταριοῦ, ποὺ βγάζουν,
 γιὰ νὰ θρέψουν τὰ παιδιά τους. Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ πρέπει, κάθε χρόνο τὴν

esperta di autthori | tà per scuoder quel piu che si puo, buona parte del qual bisogna | poi dispensar a quelli istessi del luogo al tempo delle semine per no(n) | hauer il modo di comprarlo accioche no(n) habbino da restar totalmte | quelli terreni insemiati, et che no(n) si habia da abbandonar del tutto | esso luogo con tanto danno di V. Sertà; et se bene per una certa intro | dutione passata ho trouato esser state dispensate le quattro et cinque | mille misure di formento all' anno a detti habitanti per souention di | poter seminar, afine che al mezo della rendita si potesse riscoter | anco qualche cosa a conto del credito uecchio, come ho fatto anchora | io il primo anno del mio Reggto, hauendo ritrouato quei infelici in stato | tale, che con l' erba, et acqua solamente passauano le loro uite, | tutta uia no(n) hauendo io mala pena potuto poi riscoter al tempo | del raccolto, ne manco il doppio di quello haueua fatto dispensare | per la mala staggione di quell' anno mi risolssi il secondo di no(n) far dare | se no(n) da circa 1500. misure alli piu pueri, et a quelli che afatto no(n) | haueuano modo di seminare, il restante fecci uenir nel fontico della | citta, nel quale secondo anno, se ben nel do luogo particolarmente | no(n) s' ha hauuto raccolto fertile tutta uia mediante la diligenza | che ho fatto usare fu scosso honesta

ἐποχή τῆς συγκομιδῆς, νὰ στέλνεται μὲ ἔξοδα τοῦ δημοσίου κανένα ἔμπειρο πρόσωπο μὲ κῦρος, γιὰ νὰ εἰσπράττει ὅσο μπορεῖ περισσότερο σιτάρι. Μεγάλο μέρος ἀπὸ τὸ σιτάρι ποὺ θὰ μαζέψει πρέπει νὰ μοιράζεται στοὺς ἴδιους ἐκείνους καλλιεργητὲς τοῦ τόπου τὴν ἐποχή τῆς σπορᾶς, ποὺ δὲν θὰ ἔχουν πῶς νὰ τὸ ἀγοράσουν. Ἔτσι δὲν θὰ μένουν στὸ σύνολό τους τὰ χωράφια ἐκεῖνα ἄσπορα καὶ δὲν θὰ ὑπάρχει φόβος νὰ ἐγκαταλείψουν ἐντελῶς τὸν τόπο αὐτό, πρὸς μεγάλη ζημία τῆς Γαληνότητάς σας.

Καὶ ἂν καὶ ἐξακρίβωσα ἀπὸ ἓνα παλαιότερο βιβλίο εἰσπράξεων, ὅτι φυλάσσονταν 4 ἢ 5 χιλιάδες μουζούρια σταριῶν τὸ χρόνο γιὰ τοὺς κατοίκους τοῦ Λασιθιοῦ σὰν ἐπικουρία γιὰ νὰ τοὺς βοηθήσουν νὰ μπορέσουν νὰ σπεύρουν, ὥστε ἀπὸ τὸ εἰσόδημα νὰ μπορέσουν νὰ γυρίσουν πίσω ἓνα μέρος ἀπὸ τὸ παλιὸ χρέος, πρᾶγμα ποὺ ἔκαμα κι' ἐγὼ τὸν πρῶτο χρόνο τῆς ὑπηρεσίας μου, ὅταν βρῆκα αὐτοὺς τοὺς δυστυχισμένους σὲ τέτια κατάσταση ὥστε νὰ περνοῦν μόνο μὲ χόρτα καὶ νερό, ὅμως, ἐπειδὴ δὲν κατόρθωσα παρ' ὅλη τὴν προσπάθειά μου νὰ εἰσπράξω, κατὰ τὴν ἐποχή τῆς συγκομιδῆς, οὔτε τὸ διπλάσιο ἀπὸ κεῖνο ποὺ εἶχα διαθέσει ἔξ αἰτίας τῆς κακῆς χρονιάς, ἀποφάσισα τὸ δεύτερο χρόνο τῆς ὑπηρεσίας μου νὰ μὴ μοιράσω παρὰ μόνο 1500 περίπου μουζούρια στοὺς πρὶν φτωχοὺς καὶ μονάχα σ' ἐκείνους ποὺ δὲν εἶχαν τὰ μέσα νὰ σπεύρουν. Τὸ ὑπόλοιπο διάταξα καὶ μεταφέρθηκε στὸ φούντικο τῆς πολιτείας. Τὸ δεύτερο αὐτὸ χρόνο, παρ' ὅλο ποὺ δὲν ἦταν κίλῃ σοδειά, ἰδιαίτερα σ' ἐκείνη τὴν περιφέρεια, κατάφερα, μὲ τὴν ἐπιμέλεια ποὺ κατέβα-

summa di formento rispetto alli | impedimenti et contrarij che ui
erano, et inanzi il partir mio ho anco | fatto condur buona somma in
do fontico; da due cause dicono generalmente | quelli habitanti proce-
der questa gran ruina, che li preme ogn' anno del | cattiuo raccolto,
l' una si e quella della Sirica²⁸² cosi da essi chia | mata, la qual suol f 7r
uenire nelli mesi di maggio, et jugno, la qual | e come una nebia
humida, che casca in quella campagna, hora piu | et hora manco, et
poi no(n) hauendo di doue essalare per i monti altissimi | che sono
atorno atorno la ua tutta circondando, et bagnando, in | modo che
uenendo il calor del sole senza uento et trouando le | spighe humide
le boglie, et brusa di tal sorte, che le manda in ruui | na al piu delle
uolte nella maggior parte et qualche uolta anco | a fatto, ne da esse
se ne raccoglie se no(n) pocchissima somma, et quella | poccha di grano
piccolo²⁸³ pesissimo, et alle uolte a mala pena buon | da mangiare, ma
per niente da seminar, no(n) potendo nascere come | essi affermano
con isperientia, ne questo pero suol accader di conti | nuo, se ben
dall'anno .1574. in poi si e ueduto continuare hora piu | et hora meno.

L' altra, che per mancamento d' industria et diligenza e la piu
seuera, et | continua e quella dell' innondatione delle acque, per cio-

λα, νὰ ἐξοφληθεῖ σεβαστὸ ποσὸ σταριοῦ, ἂν λάβει κανεὶς ὑπόψει τὰ ἐμπόδια
καὶ τὶς ἀντιθέσεις ποὺ παρουσιάστηκαν ἐκεῖ. Κι' ἔτσι, πρὶν νὰ ἀναχωρήσω,
εἶχα κατορθώσει νὰ μεταφερθοῦν ἀρκετὲς ποσότητες σταριοῦ στὸ φούντικο.

Οἱ κάτοικοι ἐκεῖνοι λένε γενικὰ ὅτι δυὸ εἶναι οἱ ἀφορμὲς ποὺ προκα-
λοῦν τὴ μεγάλη αὐτὴ καταστροφὴ, ποὺ τοὺς βαραίνει κάθε χρόνο ἐξ αἰτίας
τῆς κακῆς σοδειᾶς. Ἡ μιὰ εἶναι ὁ σύρκος²⁸² ὅπως τὸν λένε οἱ ἴδιοι, ποὺ συ-
νηθίζει νὰ παρουσιάζεται τοὺς μῆνες Μάϊο καὶ Ἰούνιο. Εἶναι μιὰ ὑγρὴ ἀ-
φοῦρα ποὺ πέφτει στὸν κάμπον αὐτό, πότε περισσότερη πότε λιγότερη. Ἡ
ἀφοῦρα αὐτὴ μὴ ἔχοντας ἀπὸ ποῦ νὰ ἐξατμιστεῖ, γιατί ὁ κάμπος περιβάλλε-
ται γύρω τριγύρω ἀπὸ ὑψηλότατα βουνά, γυρνᾷ γύρω στὸν κάμπο καὶ μου-
σκεύει τὰ πάντα μὲ τέτιο τρόπο, πού, ὅταν ἔλθει ἡ ζέστη τοῦ ἡλίου δίχως
ἄνεμο καὶ βρεῖ τὰ στάχια ὑγρά, τὰ βράζει καὶ τὰ καίει κατὰ τέτιο τρόπο,
πού, τὶς πιὸ πολλές φορές, καταστρέφει τὸ μεγαλύτερο μέρος καὶ καμιὰ φο-
ρὰ ὁλόκληρη τὴν παραγωγὴ, σὲ σημείο ποὺ νὰ μὴ βγάζουν παρὰ ἐλάχιστες
ποσότητες σταριοῦ, μὰ κι αὐτὸ μικρόκοκκο²⁸³ κακὸ καὶ ἄθλιο καὶ κάποτε ἀκα-
τάλληλο γιὰ βρώση καὶ ὁλότελα ἄχρηστο γιὰ σπορά, γιατί δὲν μπορεῖ νὰ βλα-
στήσει, ὅπως βεβαιώνουν ἐκεῖνοι ποὺ ἔχουν πεῖρα. Αὐτὸ βέβαια δὲν συμβαί-
νει συνεχῶς, ἂν καὶ ἀπὸ τὸ ἔτος 1574 καὶ ἔπειτα ἡ κατάσταση αὐτὴ συνεχί-
ζεται, πότε σὲ μεγάλο, πότε σὲ μικρὸ βαθμό.

Ἡ ἄλλη ἀφορμή, ποὺ ὀφείλεται στὴν ἔλλειψη φιλοπονίας καὶ ἐπιμέλειας,
εἶναι ἡ πιὸ σοβαρὰ καὶ συνεχής. Πρόκειται γιὰ τὴν πλημμύρα. Ὅταν ἔλ-

che uenendo | li mesi dell' inuerno le gran pioggie in quella campa-
gna, che come | ho detto e circondata da monti altissimi, ne hauendo
essito alcuno | di passare inondano tutto il paese, et lo fanno parer
un lago | et no(n) campagna²⁸⁴, et massime in quella parte di Ponente,
che | piu pende, doue la natura ha fatto un colador, per il che li ter-
reni | che sono da questa banda rare uolte fruttano, no(n) potendo na-
| scer la semenason²⁸⁵, poi che no(n) hauendo essi terreni li suoi fossi
| attorno a torno come si usano in queste nostre bande²⁸⁶, di continuo
sono | bagnati come pradi et li restanti per questa medesima opposi-
tione patiscono | grandemente. non usando li detti habitanti quella di-
ligenza, che si doureb | be in bonificarli et far detti fossi, et quel più
che saria necessario, sapen | do di no(n) poter continuar in essi, se
no(n) per li 5²⁸⁷ anni della loro affitanza, | stando in petto d'ogn'uno d'
incantarti et toglieli, et restando percio | questo luogo con cosi poca
cura, aggiunti li impedimenti sopiti, de i quali | l' ultimo certissimo
si potra in gran parte leuare per mezzo delle prouisioni | et rimedij,
che se fossero detti habitanti sicuri di hauer li da go | der, con li loro
discendenti, potriano fare necessariamente; ogn' | anno piu si ua dete-
riorando, et la Sertà V. uien à perder una | honesta entrata, oltra il f 7v

θουν οἱ χειμερινοὶ μῆνες, οἱ πολλὰς βροχὰς τοῦ κάμπου, πού, ὅπως εἶπα,
περιβάλλεται ἀπὸ ὑψηλότατα βουνά, δὲν ἔχουν καμιά διέξοδο νὰ φύγουν καὶ
πλημμυρίζουν ὅλο τὸν τόπο καὶ τὸν κάνουν νὰ μοιάζει μὲ λίμνη καὶ ὄχι μὲ
πεδιάδα²⁸⁴ καὶ μάλιστα στὸ δυτικὸ μέρος, πού ἔχει μεγαλύεση κλίση καὶ ὅπου
ἡ φύση ἐδημιούργησε ἕνα στραγγιστήρι. Γιὰ τὸ λόγο αὐτό, τὰ χωράφια πού
εἶναι ἀπ' αὐτὴ τὴ μεριά, σπάνια καρποφοροῦν, γιὰτὶ δὲν μπορεῖ νὰ φυτρώ-
σει ἡ σπορά²⁸⁵, ἐπειδὴ δὲν ἔχουν τὰ χωράφια αὐτὰ τὶς βάρκες γύρω - γύρω,
ὅπως συνηθίζεται στὶς μπάντες²⁸⁶ τὶς δικές μας, καὶ διαρκῶς βρίσκονται
μέσα στὸ νερό, σὰν τὰ λιβάδια. Μὰ καὶ τὰ ὑπόλοιπα χωράφια, γιὰ τὸν ἴδιο
λόγο, ὑποφέρουν πάρα πολύ, ἐπειδὴ οἱ κάτοικοι δὲν καταβάλλουν τὴν ἐπι-
μέλεια ἐκείνη πού πρέπει, γιὰ νὰ τὰ ἀποξηράνουν, κάνοντας αὐτὲς τὶς βάρ-
κες, πού χρειάζονται περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο. Κι αὐτὸ γιὰτὶ οἱ κάτοικοι
ἐκεῖνοι ξέρουν, ὅτι δὲν μποροῦν νὰ κρατοῦν τὰ χωράφια αὐτὰ παραπάνω ἀπὸ
τὰ 5 χρόνια²⁸⁷ πού τὰ νοικιάζουν, ἀφοῦ ὁ καθένας ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ πλει-
οδοτήσῃ καὶ νὰ τοὺς τὰ πάρῃ· γι'αὐτὸ ὁ τόπος ἐκεῖνος μένει ἔτσι δίχως
φροντίδα. Ἄς προσθέσωμε καὶ τὰ παραπάνω ἐμπόδια, ἀπὸ τὰ ὅποια τὸ τε-
λευταῖο ἀσφαλέςτατα μπορεῖ νὰ ἐξαλειφθεῖ μὲ τὰ μέτρα καὶ τὶς φροντίδες πού
εἶπαμε, πού ὑποχρεωτικὰ θὰ τὶς καταβάλλουν οἱ κάτοικοι ἐκεῖνοι, ὅταν εἶναι
βέβαιοι, ὅτι θὰ καρπώνονται τὰ χωράφια αὐτά, τόσον αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ὅσο
καὶ οἱ κληρονόμοι τους. Ἔτσι κάθε χρόνο ἡ κατὰστασις χειροτερεύει καὶ ἡ
Γαληνότητάς σας κοντεύει νὰ χάσῃ ἕνα σεβαστὸ εἰσόδημα, ἐκτὸς ἀπὸ τὴ ζη-

malefficio che riceue l' Isola per il mancamento di | formenti, che po-
 tria questo luogo produrre con tanto beneffo publico | essendo di capa-
 cità di. 8567. campi ²⁸⁸ delli nostri. però hauendo io | giudicato questa
 matteria di grandissima importanza, et uoluto bene | informarmi, ho tro-
 uato che detti habitanti si lasciavano intender, | che quando essi ter-
 reni fossero loro concessi con honesto affitto, et con | speranza di po-
 terli goder con li loro figli, et con autthorità di | far uignali atorno
 nelli monti ²⁸⁹, et qualche altro augumento, si met | teriano a bonifi-
 carli, et augumentarli, in modo che sariano ogn' a(n)o | quasi tutti
 seminati, et liberi dall' inondati sopte, per il che produri | ano conue-
 niente aiuto a quell' Isola, et renderiano honesta entrada | a V. Sertà,
 et se bene qualche anno se potria dubitare, che la | nebia ²⁹⁰ sopta fos-
 se per causare di quelli danni, che ha fatto per il passato | tuttauia
 hauendo li habitanti l' aiuto delli uignali del monte ²⁹¹, et di al | tri
 augumenti, no(n) lo stimariano tanto, et il publico conueniria | ad ha-
 uer ferma l' entratta sua. queste cose ho uoluto riuertentemte | rappre-
 sentare a V. Sertà, lasciando poi il carico a lei di risolvere | quel
 tanto, che giudichera poter esser di maggior seruitio suo. |

ne noglio manco con questa occu^{ne} restar di dirle, che attrouan-

μὰ πὸν θὰ ἔχει τὸ νησὶ ἀπὸ τὴν ἔλλειψη τῶν σιτηρῶν, πὸν θὰ μποροῦσε
 νὰ παράγει πρὸς μεγάλη δημόσια ὠφέλεια, ἀφοῦ ὁ κάμπος αὐτὸς ἔχει
 ἔκταση 8567 «κάμπους» ²⁸⁸ τῶν δικῶν μας μερῶν. Ἐγὼ θεώρησα σπουδαι-
 ότατο αὐτὸ τὸ ζήτημα καὶ ζήτησα νὰ πληροφορηθῶ σχετικά. Διαπίστωσα
 λοιπὸν πὼς οἱ κάτοικοι ἐκεῖνοι ἄφησαν νὰ ἐννοηθεῖ, ὅτι, ἂν τὰ χωράφια
 αὐτὰ τοὺς παραχωρηθοῦν μὲ λογικὸ ἐνοίκιο καὶ μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ
 μπορέσουν νὰ τὰ καρποῦνται κι' αὐτοὶ καὶ τὰ παιδιὰ τους, καὶ μὲ τὸ δι-
 καίωμα νὰ φυτέψουν ἀμπέλια γύρω γύρω στὶς ρίζες ²⁸⁹ καὶ ἂν ἔχουν μερι-
 κὲς ἄλλες ἀβάντες, τότε θὰ ἀρχίσουν νὰ τὰ ἀξιοποιοῦν καὶ νὰ τὰ καλυ-
 τερεύουν, ὥστε νὰ σπέρνονται ὅλα κάθε χρόνο, ἀπαλλαγμένα ἀπὸ τὶς πλημύ-
 ρες πὸν ἀναφέρω πιὸ πάνω, πρᾶγμα πὸν θὰ προσφέρει μεγάλη βοήθεια
 στὸ νησὶ καὶ θὰ ἀποδώσει σεβαστὸ εἰσόδημα στὴ Γαληνότητά σας. Καὶ ἂν
 ἀκόμη καμιά χρονιά ἢ ἀφυῦρα ²⁹⁰, πὸν ἀναφέρω πιὸ πάνω, θὰ προκα-
 λοῦσε τὶς ζημιὲς ἐκεῖνες πὸν προκάλεσε στὸ παρελθόν, οἱ κάτοικοι, ὅταν
 θὰ ἔχουν τοὺς ἀμπελῶνες στὴ ρίζα ²⁹¹ καὶ τὶς ἄλλες ἀβάντες, δὲν θὰ τὸ
 σπουδαιολογήσουν καὶ τόσο καὶ ἔτσι τὸ Δημόσιο θὰ ἔχει ἀπὸ ἐκεῖ ἓνα στα-
 θερὸ εἰσόδημα.

Τὰ πράγματα αὐτὰ ἐθεώρησα ὑποχρέωσή μου νὰ ἀναφέρω εὐλαβικὰ στὴ
 Γαληνότητά σας, ἀφίνοντας σ' ἐκείνη τὴ φροντίδα νὰ ἀποφασίσαι ὅ,τι, κατὰ
 τὴν κρίση της, θὰ τὴν ἐξυπηρετήσαι περισσότερο.

Μὲ τὴν εὐκαιρία αὐτὴ δὲν παραλείπω νὰ ἀναφέρω στὴ Γαληνότητά σας,

dossi |.li sudetti habitanti, et altri che tengono terreni di publica
rag | gione in do luogo ²⁹² debitori suoi di force. 25 m. stara di forto
per conto di | affitti passati et souentioni hauute, le quali per le su-
dette catiue staggioni | che hanno hauuto, et per la gran pouerta sua
no(n) hanno potuto intieramente | pagare, ne possono farlo, si no(n)
contotal loro estermínio, se ben uenis | sero assolutamente astretti essi,
et li piezzi loro, che sono delli istessi | del luogo, seruendosi l' uno
con l' altro nel dar le loro piezzarie, et | ogni giorno piu uengono col
tempo a farssi inesigibili, tornarebbe | a mio giudicio piu utile alla
Sertà V. et a loro più commodo di red | dure detto debito di formento
in danari, a qualche precio conuenien | te, hauendossi rispetto al tempo
et alla miseria loro, essendo che | essi a questo modo più facilmente
potriano pagare, et il pu | blico uenirebbe a recuperare buona parte di
questo suo derelit | to credito. no(n) trouondo io altro modo di facili-
tar questo | negotio, cosi perche no(n) hanno da dar il formento se- f. 8r
condo l' obbligo | loro, come perche hanno no(n) la commodita di com-
prarlo a quelli alti | precij, che di continuo si uende in quell' Isola, et
lasciando poi | più inuechiare maggiormente si farà inessigibile. Pero
la Sertà V. fara quella deliberation, che giudichera migliore. |

ὅτι διεπίστωσα πὼς οἱ παραπάνω κάτοικοι καὶ οἱ ἄλλοι ποὺ κρατοῦν χωρά-
φια τοῦ Δημοσίου στὸν τόπο αὐτὸ ²⁹³ εἶναι χρεῶστες τῆς Γαληνότητάς σας
25 χιλ. σιτάρι, ἀπὸ ἐνοίκια περασμένων χρόνων καὶ ἀπὸ βοηθήμα-
τα ποὺ πῆραν, τὰ ὁποῖα δὲν μπόρεσαν νὰ ἐξοφλήσουν στὸ ἀκέραιο ἐπειδὴ
ἦταν οἱ χρονιὲς κακὲς καὶ ἐπειδὴ εἶναι πολὺ φτωχοί. Οὔτε μποροῦν νὰ τὰ
δώσουν σήμερα, ἐὰν ἀναγκάζοταν γι αὐτό, δίχως νὰ καταστραφοῦν ἐντελῶς,
τόσο αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ὅσο καὶ οἱ ἐγγυητές τους ποὺ εἶναι ἀπὸ τὸν ἴδιον τόπο,
γιατὶ ὁ ἓνας ἐγγυᾶται τὸν ἄλλο. Ἔτσι κάθε μέρα δυσκολεύεται περισσότερο
ἢ ἐξοφλησῇ τους. Κρίνω, λοιπόν, πὶδὸ χρήσιμο στὴ Γαληνότητά σας καὶ γιὰ
τοὺς ἴδιους πὶδὸ εὐκόλο, νὰ μετατραποῦν οἱ ὀφειλὲς αὐτῆς τοῦ σταριοῦ σὲ
χρήματα, σὲ μιὰ τιμὴ λογικὴ, παίρνοντας ὑπόψει καὶ τὴν ἐποχὴ ποὺ πρέπει
νὰ πληρώνουν καὶ τὴ φτώχεια τους. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ἐκεῖνοι θὰ μπορέ-
σουν εὐκολότερα νὰ πληρώσουν καὶ τὸ Δημόσιο θὰ μπορέσει νὰ εἰσπράξει
μεγάλο μέρος ἀπὸ τὸ ὑπόλοιπο ἐκεῖνο χρέος τους. Ἐγὼ δὲν βρίσκω ἄλλο
τρόπο γιὰ νὰ διευκολυνθεῖ αὐτὴ ἡ ὑπόθεση· πρῶτα γιατί αὐτοὶ δὲν ἔχουν νὰ
δώσουν τὸ σιτάρι, σύμφωνα μὲ τὴν ὑποχρέωσή τους, κι ὕστερα γιατί δὲν
ἔχουν τὴν εὐκολία νὰ τὸ ἀγοράσουν στὶς γνωστὲς ὑψηλὲς τιμές, στὶς ὁποῖες
πουλιέται συνεχῶς στὸ νησί. Ἄν τ' ἀφίσουν ἀκόμα νὰ παλιώσουν θὰ γίνει
περισσότερο δύσκολο νὰ ἐξοφληθοῦν. Ὅμως ἡ Γαληνότητά σας ἂς πάρει
τὴν ἀπόφαση ἐκείνη, ποὺ θὰ κρίνει καλύτερη.

1595 (.)

Στὸν ἴδιο κώδικα 918, συνέχεια ἀπὸ τὴν προηγούμενη περιγραφὴ τῆς Κρήτης, ἀναφέρεται μιὰ ἄλλη ἀσυμπλήρωτη, ἀπὸ τὸ folio 36r μέχρι 38r. Ἡ περιγραφὴ αὐτὴ εἶναι πανομοιότυπη σχεδὸν μὲ τὴ Relazione di tutte le particolarità dell' Isola di Candia, τοῦ 1595, τοῦ Leonardo Quirini²⁹³, ἀλλὰ δὲν εἶναι πλήρης. Ὑποθέτω ὅτι καὶ ἡ ἔκθεσις τούτῃ καὶ ἡ ἔκθεσις τοῦ Quirini ἀντιγράφηκαν ἀπὸ τὴν ἴδια πηγὴ. Ἡ ἔκθεσις τοῦ κώδικα 918 ἔχει ἀντιγραφεῖ ὥς ἔκτε, ποὺ γίνεται λόγος γιὰ τὶς πεδιάδες τῆς Κρήτης. Μεταξὺ αὐτῶν ἀναφέρονται καὶ τὰ παρακάτω γιὰ τὸ Λασιθί :

Biblioteca di S. Marco, Venezia, Mss. Ital. Cl. 7, No 918 (8392),

..... V' e anchora un' altra campagna di miglia otto in cir- **f. 37v**
ca per griego²⁹⁴, et e la campagna de lassithi la qual | circonda mi-
glia 18. et è posta sopra gl' alti, et antighi monti limai²⁹⁵ di sopra
della qual campagna | ui sono altri monti altissimi, li quali pare che
seguitano dalle sudette montagne, sopra le quali [è] | posta la detta
pianura delle quali soprabondano alle campagne molte acque piouane
[et] | acque che si disciolano dalle neue, in esso campo de lasitthi,
Atalche dalla parte di maestro [fanno] | stagni d' acqua delle .10. le
.12. par che a quel lago no(n) si possi più seminare rispetto al sud[etto]
| stagno²⁹⁶, et per tutto il luogo de maistro al piede delle montagne
soprabonda le campagne sud(dett)e [penetra]²⁹⁷ | et le montagne²⁹⁸, ui
è anchora un Castello detto Gonis²⁹⁹ appresso del quale ui e un per-
tuso do[ue] | colano la maggior parte delle acque del detto stagno, et

Ὑπάρχει ἀκόμη μιὰ ἄλλη πεδιάδα, ὁκτὼ μίλια περίπου, πρὸς τὰ βο-
ρειοανατολικά²⁹⁴, ἡ πεδιάδα τοῦ Λασιθιοῦ. Ἔχει περιφέρεια 18 μίλια καὶ
βρίσκεται πάνω στὰ ψηλὰ καὶ ἀρχαῖα βουνὰ Λιμαῖ²⁹⁵. Πάνω ἀπὸ τὴν πε-
διάδα αὐτὴ ὑπάρχουν ἄλλα ὑψηλότερα βουνά, ποὺ φαίνονται σὰν συνέχεια
τῶν προηγούμενων βουνῶν, ἐπάνω στὰ ὁποῖα εὐρίσκεται ἡ πεδιάδα ποὺ εἴ-
παμε. Στὰ βουνὰ αὐτὰ ὑπεραφθονοῦν τὰ νερά, τόσο τὰ βρόχινα ὅσο καὶ ἐκεί-
να ποὺ τρέχουν ἀπὸ τὸ λυώσιμο τοῦ χιονιοῦ στὸν κάμπο αὐτὸ τοῦ Λασιθιοῦ.
Τὰ νερὰ αὐτὰ εἶναι τόσα, πού, πρὸς τὴ βορειοδυτικὴ μεριὰ τοῦ κάμπου
σηματίζουν «κολύμπους». Τὰ δέκα δωδέκατα τῶν χωραφιῶν στὴν περιφέ-
ρεια αὐτὴ δὲν μποροῦν νὰ σπαροῦν ἔξ ἀιτίας τοῦ κολύμπου αὐτοῦ²⁹⁶. Σ' ὁ-
λόκληρη τὴ βορειοδυτικὴ πλευρά, στοὺς πρόποδες τῶν βουνῶν, στερνιαίζουν
τὰ νερὰ στὰ χωράφια καὶ²⁹⁷ εἰσχωροῦν στὰ βουνά²⁹⁸.

Ἐκεῖ βρίσκεται ἀκόμη ἓνα φρούριο ποὺ ὀνομάζεται Gonis²⁹⁹, κοντὰ στὸ
ὁποῖο ὑπάρχει μιὰ τρύπα ἀπὸ τὴν ὁποία συρῶνει τὸ μεγαλύτερο μέρος τῶν

per che il detto pertuso e a'quanto [eminente] | dalla superficie della detta campagna no(n) si ponza mai secar, ne mai calano l' acqua del detto stagno³⁰⁰. |

la Campagna de lasitthi ha .7. ingressi sterilissimi³⁰¹ che a pena f. 38r possono andar do al paro³⁰², de quali solamte | si puo andar a cauallo, et e nominato ambello, oue quasi uano al detto luogo, il primo ingresso della detta | campagna e detto Cardamusa³⁰³ l' altre strade sono nominate Casas, Vermnos, Pigagnalidos³⁰⁴ strata | Lebaros³⁰⁵, alexina³⁰⁶, et anegiros³⁰⁷, le quali quasi mai l' ascende per esser luoghi grebanossi, et inaccessi | bili in mezo nella detta campagna si ritroua un colle con albori saluaticchi pieno, atorno del | quale sono alcune casupole, habitationi solamente per ridotto delli huomeni, et animali, et questo | no(n) si poter fabricar case grande, et cio per esser stato prohibito dall' Eccmo Conso de .x. per la qual cosa | gli uiene obstrato di no(n) poter fabricar case, piantar uigne ne nussuna fossa³⁰⁸ d' albori, in detto | luogo e buonissimo aere buonisse acque di cisterne³⁰⁹ et li sono ogni sorte di semenason alli suoi | tempi sono anchor gl' infrascritte pianure...

νερῶν τοῦ κολύμπου ἐκείνου. Μὰ ἐπειδὴ ἡ τρύπα αὐτὴ εἶναι λίγο ψηλότερα ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς πεδιάδας δὲν προφθαίνει νὰ στεγνώνει ποτὲ τὸ μέρος αὐτὸ καὶ ποτὲ δὲν συρῶνουν τὰ νερὰ τοῦ κολύμπου αὐτοῦ³⁰⁰.

Ἡ πεδιάδα τοῦ Λασιθιοῦ ἔχει 7 εἰσόδους στενόγατες³⁰¹, ποὺ μετὰ βίας μποροῦν νὰ βαδίσουν μαζί δυὸ ἄνθρωποι³⁰². Ἀπὸ τίς εἰσόδους αὐτὲς μόνο ἀπὸ μιὰ μπορεῖ νὰ περάσει κανένας καβάλα, ποὺ λέγεται Ἀμπελος. Σχεδὸν μόνο ἀπὸ ἐκεῖ πηγαίνουν στὸν τόπο ἐκεῖνο. Ἡ πρώτη εἴσοδος πάνω στὴν πεδιάδα αὐτὴ λέγεται Καρδαμουῖτσα³⁰³. Οἱ ἄλλοι δρόμοι ὀνομάζονται Κάσος, Βέρμνος, Πιγκανιαλίδος³⁰⁴, Στράτα τσ' Ἐμπαρος³⁰⁵, Ἀλέξαινα³⁰⁶ καὶ Ἀνέγυρος³⁰⁷. Ἀπὸ τοὺς δρόμους αὐτοὺς δὲν ἀνεβαίνει κανένας σχεδὸν γιὰτὶ εἶναι πετρώδικοι καὶ ἀπροσπέλαστοι.

Στὴ μέση τῆς πεδιάδας αὐτῆς βρίσκεται ἓνας λόφος, γεμάτος μὲ ἄγρια δέντρα. Γύρω του εἶναι μερικὰ χαμόσπιτα, ποὺ χρησιμεύουν σὰν καταφύγια τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ζώων. Καὶ τοῦτο γιὰτὶ δὲν μποροῦν νὰ χτίσουν μεγάλα σπίτια, ἐπειδὴ ἀπαγορεύεται ἀπὸ τὸ ἐξοχότατο Συμβούλιο τῶν Δέκα. Τὸ Συμβούλιο τῶν Δέκα ἀπαιγοῦνται σ' αὐτοὺς νὰ κτίζουν σπίτια, νὰ φυτεύουν ἄμπελια καὶ κάθε εἶδους³⁰⁸ δέντρα.

Ὁ τόπος αὐτὸς ἔχει θαυμάσιο κλίμα, καὶ θαυμάσιο στεγνίσιο νερό³⁰⁹ καὶ γίνεται κάθε εἶδους σπορὰ στὴν ἐποχὴ τῆς. Εἶναι ἀκόμη οἱ παρακάτω πεδιάδες....

1619.

Ὁ D. Pietro Bondumier, τέως Proveditor General in Candia, στήν ἔκθεσή του τοῦ 1619⁸¹⁰ ἀναφέρει τὰ παρακάτω γιὰ τὸ Λασιθί:

Archivio di Stato di Venezia (V.A.S.) Relazioni LXXIX, relazione di P. Bondumier.

Relatione de D. Pietro Bondumier ritornato de Proveditor General in Candia. Letta in Senato — 1619. Febraro.

... Si attrova creditrice V. Stà da gli habitanti del Lassiti di formento misure centq mille, et più, facendo ogni quattro misure, et meza un staro Venetiano; Di questo come negotio spettante all' Illmi S. Sri Capitani di Candia, tengo che essi ne haverano dato conto a V. Stà essendosi per tal effetto condotto in quel luoco pochi mesi sono l' Illmo Sr Geroelmo da Leze⁸¹¹ al presente Capitano senza alcun risparmio di fatica, et spesa, non mi estenderò per ciò più oltre, ma solo dirò con la solita mia riverenza, che facendosi ogni giorno più quei sudditi miserabili, et accrescendosi ogn' anno più il loro debito, verrà questo giusto credito di V. Stà a farsi inessigibile, essendo questi formenti destinati per fabrica de biscotti. . . .

Ἡ Γαληνότητά σας εἶναι πιστώτρια στοὺς κατοίκους τοῦ Λασιθιοῦ περισσότερο ἀπὸ ἑκατὸ χιλιάδες μουζούρια σιτάρι, ποὺ κάθε τεσεράμισι μουζούρια κάνουν ἓνα βενετσάνικο σιτάρο. Σχετικὰ μὲ τὸ ζήτημα αὐτό, ποὺ ἀφορᾷ τοὺς ἐκλαμπρότατους κυρίους Καπιτάνους τοῦ Χάντακα, πιστεύω νὰ ἔχουν δώσει ἐκεῖνοι ἀπολογισμό στὴ Γαληνότητά σας. Γιὰ τὴν ὑπόθεση αὐτὴ πῆγε, πρὶν ἀπὸ λίγους μῆνες, στὸν τόπο ἐκεῖνο ὁ ἐκλαμπρότατος κ. Γερόλαμο ντὰ Λέτσε⁸¹¹, τώρα Καπιτάνος, ποὺ οὔτε κόπους λυπήθηκε οὔτε χοῦμα. Γι' αὐτὸ δὲν πρόκειται νὰ ἐπεκταθῶ παραπέρα. Θὰ ἀναφέρω μόνο, μὲ τὸ συνηθισμένο σεβασμὸ μου, ὅτι κάθε μέρα ποὺ περνᾷ οἱ ὑπῆκοοι ἐκεῖνοι πέφτουν σὲ μεγαλύτερη ἀθλιότητα καὶ τὸ χρέος τους κάθε χρόνο μεγαλώνει περισσότερο. Ἔτσι θὰ ὀρθεῖ μέρα ποὺ τὸ δίκαιο αὐτὸ χρέος πρὸς τὴ Γαληνότητά σας δὲν θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξοφληθεῖ, παρ' ὅλο ποὺ τὰ σιτάρια αὐτὰ εἶναι προορισμένα γιὰ τὴν παρασκευὴ παξιμαδιοῦ.

16.

1630.

Τὸ ἔτος αὐτὸ ὁ μηχανικὸς Francesco Basilicata⁸¹², ποὺ βρισκόταν στὴν Κρήτη ἀπὸ τὸ 16.2, δηλαδὴ ὁλόκληρη εἰκοσαετία, ὑπόβαλε στὸν Illu-

strissimo Capitano Grande Pietro Giustiniani μιὰ μακροσκελέστατη ἔκθεση περὶ Κρήτης, πολυτιμότερη ἀπὸ πολλὰς ἀπόψεις, μὰ κυρίως γιατί παρθεύει ὀνομαστικὸν κατάλογο ὅλων τῶν χωριῶν τῆς Κρήτης κατὰ καστελάνιες. Ὁ Basilicata ἐπισκέφτηκε, ἀνάμεσα στ' ἄλλα καὶ τὸ Λασιθί, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὴν ἔκθεσή του, καὶ ὑπόβαλε τὶς γνώμες του, σὰν μηχανικός, γιὰ τὴν ἀπαλλαγὴ τοῦ κάμπου ἀπὸ τὶς πλημμύρες τοῦ Χώνου.

Ἀπὸ τὴν ἔκθεση αὕτη δημοσιεύω τὸ χωρίο ποὺ ἀναφέρεται στὸ Λασιθί, ὡς καὶ τὸν κατάλογο τῶν χωριῶν (μετοχιῶν) τοῦ ὄροπεδίου, πολυτιμότερο στοιχεῖο γιὰ τὴν ἱστορία τοῦ τόπου. Ἀπὸ τὰ «μετόχια» αὐτὰ λίγα σώζονται μέχρι σήμερα μὲ τὰ ἴδια ὀνόματα, ἄλλα ἔχουν ἀλλάξει ὀνομασία καὶ ἄλλα σώζονται μόνο σὰν τοπωνύμια.

Biblioteca di S. Marco, Venezia, Mss. Ital. Cl. 7, No 1683 (8976) *11.

Lassithi Campagna posta sopra su(m)mità de Monti Piana et Bel f. 9v
lissima, et opera dalla Natura quasi Miracolosa, sopra la quale con
Diuino Artificio ui si sopr'alciano altri Monti, la sumità de quali,
et Maggiori sono dalla parte d'Ostro, Africo, et Sirocco, che per la
loro sterile natura sono inaccessibili, come si può comprendere dalle
puoche strade, che da questa parte si trouano, Essendo il suo Circui- f. 10r
to di miglia, 15, et, 17, e mezo computate le Valli, Cloro, et Chor-
tassà, senza le due Campagnole Limniacaro, et Gnissamo poste sopra
altri Monti, Hauendo essa Campagna quasi nel mezo un Monte in
Isola nominato Messochiefala, di circuito, 3, miga in circa, il qual
Monte alcuni uogliono, che sia in mezo di detta Campa ma io lo tro-
uo per Croce lontano da Leuante passi, 1150, da Ponente quasi 3000;
Da Tramontana nella maggior largza passi, 800, et nella minore,

Ἡ μικρὴ πεδιάδα τοῦ Λασιθιοῦ βρίσκεται πάνω στὶς κορυφές τῶν βουνῶν. Εἶναι ἐπίπεδη καὶ ὠραιότατη, ἔργο τῆς Φύσης σχεδὸν σὰν θαῦμα. Πάνω σ' αὕτη ὑψώνονται μὲ θεϊκὴ σοφία ἄλλα βουνά, ποὺ ἡ ὑψηλότερη κορυφή τους βρίσκεται πρὸς νότο, πρὸς τὴν Ἀφρικὴ καὶ νοτιοανατολικά. Εἶναι ἄγονα καὶ ἀπρόσιτα, ὅπως μπορεῖ νὰ καταλάβει κανένας, ἀπὸ τοὺς λίγους δρόμους ποὺ βρίσκονται σ' ἐκεῖνο τὸ μέρος. Ἡ περιφέρειά του εἶναι 15 μίλια ἢ 17,5 ἂν ὑπολογιστοῦν οἱ κοιλάδες τοῦ Κλώρου καὶ τῆς Χορτασᾶς, δίχως τοὺς δυὸ μικροὺς κάμπους τοῦ Λιμνάκαρου καὶ τοῦ Νησίμου, ποὺ εἶναι πάνω σ' ἄλλα βουνά. Ἡ πεδιάδα αὕτη ἔχει στὴ μέση σχεδόν, ἓνα λόφο, σὰν νησί, ποὺ λέγεται Μεσοκεφάλαι καὶ ἔχει περιφέρεια 3 μίλια περίπου. Μερικοὶ νομίζουν ὅτι ὁ λόφος αὐτὸς εἶναι στὴ μέση τοῦ κάμπου, ἐγὼ ὅμως βρίσκω πὼς ἀπέχει σταυρωτὰ ἀπὸ τ' ἄλλα βουνά, ἀπὸ τὸ ἀνατολικὸ μέρος 1150 βήματα, ἀπὸ τὸ δυτικὸ σχεδὸν 3000. Ἀπὸ βορρᾶ, στὸ μεγαλύτερο πλάτος εἶναι 800 βήματα καὶ στὸ μικρότερο 100. Καὶ τοῦτο γιατί βγαίνει ἀπὸ

100, et questo per una lingua di colle, che escie da Faganù⁸¹⁴, sino tu Codù Metochio dirimpetto à S. Co(n)stantino, lato di doue per mezzo passa il Torrente maggiore⁸¹⁵ della Campagna; et dalla parte d' Ostro si discosta passi, 330, sino alle Collinette, che contiguano con le radici d' alcuni altri Colli, che hanno capo à piedi del Monte, la Distanza delle quali è passi, 450, Non restando di dire esser questa Campa nella sua maggior Larghezza 3, miglia che è dalla strada, che uà à Cardiotissa⁸¹⁶ sino alla bocca della Valle di Cloro, et la sua maggior longhezza da un capo all' altro attrauersando il Monte Messochiefala miglia; 5 Hauendo essa Campagna, 14, ingressi, 10, de quali escono liberi da essa, et 4, dano Capo à Campagnole, et Valli, che sono d' intorno⁸¹⁷, et che pure medemante rifferiscono, et escono fuori. Et acciò V. S. Ill(ustrissi)ma resti quanto più meglio da me informata di questa Campagna, dirògli no(n) già come Paesano del luogho, ma com(m)e ricercante à quelli; che per longhezza di tempo iui habitano, et che per consum(m)ation di età si ricordano con longhe osseruazioni, et pratica di molti effetti occorsi in detta Campagna, come di alcune in(n)o(n)dationi di acque, che spessissimo togliono il grano della buona parte di questa Campagna, et quella à ponto, che

τὴ θέσῃ τοῦ λόφου Φαγανού⁸¹⁴ μιὰ γλῶσσα καὶ φθάνει μέχρι τοῦ Κοντιοῦ τὸ Μετόχι, ἀπέναντι στὸν Ἅγιο Κωσταντῖνο. Ἀπὸ τὴ μέση τῆς πλευρᾶς ἐκείνης περνᾷ ὁ Μεγάλος Ποταμὸς⁸¹⁵ τοῦ κάμπου. Ἀπὸ τὴ νοτικὴ πλευρὰ ἀπέχει 330 βήματα ἀπὸ τοὺς μικροὺς λόφους, οἱ ὅποιοι εἶναι συνέχεια ἄλλων λόφων, ποὺ ξεκινοῦν ἀπὸ τοὺς πρόποδες τοῦ βουνοῦ. Ἡ ἀπόστασή τους εἶναι 450 βήματα.

Δὲν παραλείπω νὰ πῶ ὅτι ἡ πεδιάδα αὐτὴ εἶναι 3 μίλια στὸ μεγαλύτερο τῆς πλάτος, ποὺ εἶναι ἀπὸ τὸ δρόμο ποὺ πάει στὴν Καρδιώτισσα⁸¹⁶ ὡς τὸ στόμιο τῆς Κοιλιάδας τοῦ Κλώρου, καὶ τὸ μεγαλύτερο μῆκος τῆς, ἀπὸ τὴ μιὰ ἄκρη στὴν ἄλλη, διαπερνώντας τὴ Μεσοκεφάλα, εἶναι 5 μίλια.

Ἡ πεδιάδα αὐτὴ ἔχει 14 εἰσόδους, ἀπὸ τίς ὁποῖες οἱ 10 βγαίνουν ἐλεύθερα ἀπ' αὐτὴ καὶ οἱ 4 ὁδηγοῦν πρὸς μικροὺς κάμπους καὶ κοιλάδες, ποὺ εἶναι τριγύρω⁸¹⁷. Κι' αὐτὲς ὅμως ὁδηγοῦν πρὸς τὰ ἔξω.

Γιὰ νὰ εἶναι ἡ ἐκλαμπρότατη Ἀφεντιά σας καλύτερα πληροφορημένη ἀπὸ μένα σχετικὰ μὲ τὴν πεδιάδα αὐτή, θὰ σῶς μιλήσω ὅχι σὰν χωρικός τοῦ τόπου, μὰ σὰν ἐρευνητὴς ποὺ πῆρε πληροφορίες, ἀπὸ ἐκείνους ποὺ κατοικοῦν πολλὰ χρόνια ἐκεῖ καὶ πού, μὲ τὴν πολύχρονη ἡλικία τους, θυμοῦνται, μὲ μακρόχρονες παρατηρήσεις ποὺ ἔχουν κάνει καὶ μὲ μεγάλη πείρα, τὰ γεγονότα ποὺ ἔγιναν στὴν πεδιάδα αὐτή, ὅπως κάμποσες πλημμύρες ποὺ συχνότατα καταστρέφουν τὰ σπαρτὰ μεγάλου μέρους τῆς πεδιάδας αὐτῆς καὶ μάλιστα ἐκείνου τοῦ μέρους ἀκριβῶς ποὺ ἀνήκει στὴ Γαληνότητά σας. Ὅπως

è dell' Ill(ustrissi)ma signoria, | si come ho hauuto notitia ³¹⁸ da alcuni f. 10v
 uecchi del Paese, che si ricordano, che questo luogho fù un' anno
 tanto soprabondato dalle acque, che allaghò sino à piedi del Monte
 Messochiefala con tanto spauento, che pareua à punto che douesse ue-
 nire il Dilluuio, le quali acque ui dimororono in circa, 50, giorni con
 tinui con grandiss(i)mo danno, et da all' hora sino à ogn' anno è an-
 data migliorando, mà però quella parte doue sono i Chonei ordina-
 riamente ui stan(n)no 12, et, 15, giorni, et quando non è tanta la fu-
 ria, 6, et 8.

Da questo piglio fondamento, che si potrebbe rimediare à questa
 Camp(agn)a perche si come la Natura ha prouisto miracolosam(en)te
 per la parte sua, cosi non si doueria mancar d' aiutare questo suo
 effetto con partecipare queste acque in molte parti ³¹⁹, poiche non ui
 essendo altro, che tre acque, assai grosse, due delle quali sono come
 fossi, et un' solo, che se ne uien dalla Valle di Tripes ³²⁰ nominato
 Chavgà, che si può dire Torrente, quale comincia da Leuante costeg-
 giando per Tramont(an)a et facendo due Cunei finisce in Ponente nel
 terzo Choneo Maggiore, congiongendosi in questo li altri due, insieme
 con li riuì, che escono dalle Valli, et da Fonti, che uengono dalli
 Monti; Si che io credo per opinion mia, che diuidendo queste acque

μ' ἐπληροφόρησαν μερικοὶ γέροι τοῦ τόπου ³¹⁸, πὺν θυμοῦνται, ὁ κάμπος ἐ-
 κεῖνος εἶχε μιὰ χρονιά τόσο πολλὰ νερά, πὺν λίμνασαν ὡς τοὺς πρόποδες
 τῆς Μεσοκεφάλας. Αὐτὸ ἐπροξένησε τόσο φόβο στοὺς κατοίκους, ὥστε ἐνό-
 μιζαν πὼς ἐπρόκειτο νὰ γίνεῖ κατακλυσμός. Τὰ νερά ἔμειναν ἐκεῖ 50 μέρες
 περίπου συνεχῶς καὶ ἔκαμαν τεράστιες ζημιές.

Ἀπὸ τότε καλυτερεύει κάθε χρόνο, ἀλλὰ στὴν πλευρὰ ἐκεῖνη ὅπου εἶναι
 οἱ χῶνοι τὰ νερά μένουν συνήθως 12 καὶ 15 μέρες κι' ὅταν δὲν εἶναι καὶ
 τόσο πολλὰ παραμένουν 6 καὶ 8 μέρες.

Σ' αὐτὰ στηρίζομαι καὶ πιστεύω πὼς θὰ μπορούσε νὰ βρεθῇ κάποια
 θεραπεία στὸ κακὸ πὺν βρίσκει τὴν πεδιάδα αὐτή. Γιατί, ὅπως ἡ Φύση ἐ-
 πρόβλεψε ἀπὸ τὴ δική της πλευρὰ τόσο ἀξιοθαύμαστα, ἔτσι δὲν πρέπει νὰ
 παραλείψομε νὰ βοηθοῦμε τὸ ἔργο της, μοιράζοντας τὰ νερά σὲ πολλὰ
 μέρη ³¹⁹. Γιατὶ πραγματικὰ δὲν εἶναι πὺρὰ τρεῖς χείμαρροι ἀρκετὰ ὀγκώδεις.
 Δυὸ ἀπ' αὐτοὺς εἶναι σὰν τάφροι καὶ μόνο ἓνας, πὺν ἔρχεται ἀπὸ τὴν κοι-
 λίδα Τρύπες ³²⁰ καὶ λέγεται Χαβγᾶς, μπορεῖ νὰ ὀνομαστεῖ χείμαρρος. Αὐτὸς
 ἀρχίζει ἀπὸ τὴν ἀνατολικὴ πλευρὰ, τρέχει πλευρίζοντας τὰ βουνὰ ἀπὸ τὸ βό-
 ρειο μέρος τοῦ κάμπου καὶ ἀφοῦ κάμει δυὸ χωνάρια, καταλήγει πρὸς τὰ δυτι-
 κὰ στὸν τρίτο μεγάλο χῶνο, ὅπου συμβάλλουν καὶ οἱ ἄλλοι δυὸ καὶ τὰ ρυάκια
 πὺν σχηματίζονται ἀπὸ τὶς κοιλάδες καὶ ἀπὸ τὶς πηγές, πὺν ἔρχονται ἀπὸ τὰ
 βουνὰ. Κατὰ τὴ γνώμη μου, ἂν χωρίσομε τὰ νερά αὐτὰ σὲ πολλὰ μέρη, θὰ

in molte parti, et dando tempo à questi Chonei di riceuer comoda-
m(en)te quella quantità, che di già la Natura hà prouisto, che si uer-
rebbe à leuar questa parte della Suggettione dell' esser palludata, et
aneghata detta Campagna, liberandola anco dalla Sirica in maggior
parte, essendo senza dubbio causata dalli uapori della terra per le mol-
te acque morte, che si riducono in detto Sito, et à questo modo riu-
scirebbe di diffettoso, libero, sano, et fruttifero, quale si come si uede
per Esperienza nelle buone Annate serue, et è un Granaro alla Città
di Can | dia, la quale poi come Madre delle altre Città, et Fortezze f | ir
contribuisce, cosi Gouvernata dalla Prudenza de Ministri di questa feli-
cissima Republica.

Nomi delli Metochi, che si trouano esser nella Campagna di
Lassiti con il Numero delle Case, che seruono per Habitatione in essi
Metochi.

Metochio Cudumaglià ⁸²¹	case n° 5
Metochio Anauraconda	case n° 5
Mettochio Maghazèn ⁸²²	case n° 2
Metochio Odra ò Plaideno ⁸²³	case n° 6
Metochio Caminachi	case n° 5
Metochio Magulà	case n° 15

δώσωμε καιρὸ στοὺς χρόνους νὰ χωνέψουν ἄνετα τὴν ποσότητα ἐκείνη
τοῦ νεροῦ, γιὰ τὴν ὁποία ἔχει προβλέψει ἡ Φύσις. Ἔτσι θὰ ἀπαλλάξομε τὸ
μέρος ἐκεῖνο τῆς πεδιάδας ἀπὸ τὸν κίνδυνον νὰ λιμνάζει καὶ νὰ πνίγεται καὶ
θὰ ἐλευθερώσωμε ἐπίσης ἀπὸ τὸ σύρκο τὸ μεγαλύτερον τμήμα της· γιὰτὶ δι-
χως ἀμφιβολία ὁ σύρκος αὐτὸς δημιουργεῖται ἀπὸ τοὺς ἀτμοὺς τῆς γῆς, ποὺ
βγαίνουν ἀπὸ τὰ πολλὰ στῆσιμα νερὰ σ' ἐκεῖνο τὸ μέρος. Ἔτσι θὰ γίνῃ
ἀπὸ μειονεκτικὸ ἐλεύθερον, ὑγιεινὸ καὶ καρποφόρον, ὅπως ἀποδείχτηκε πῶς
εἶναι τὶς καλὰς χρονιές, ὅποτε θεωρεῖται, καὶ εἶναι, σιτοβολώνας τῆς πόλεως
τοῦ Χάντακα, ἡ ὁποία, ἔπειτα, σὰν μητέρα τῶν ἄλλων πόλεων καὶ τῶν
φρουρίων τὶς βοηθεῖ, κάτω ἀπὸ τὴ συνετὴ διοίκηση τῶν λειτουργῶν τῆς εὐ-
τυχέστατης αὐτῆς Δημοκρατίας.

Ὅνόματα τῶν μετοχίων, ποὺ βρίσκονται στὴν πεδιάδα τοῦ Λασιθιοῦ
μὲ τὸν ἀριθμὸ τῶν σπιτιῶν, ποὺ χρησιμεύουν γιὰ κατοικίες στὰ μετόχια
αὐτά.

1. Μετόχι Κουδουμαλιὰ * ⁸²¹	σπίτια 5
2. » Ἀβρακόντε *	» 5
3. » Μαγατζές ⁸²²	» 2
4. » Ὅκρα (ἢ Ὅχρα) ἢ Πλαϊδενὸ ⁸²³	» 6
5. » Καμινάκι *	» 5
6. » Μαγουλὰ *	» 15

Metochio Psichro	case n° 20
Metochio S(an) Chirlo chiesa	case n°
Metochio Assomato	case n° 5
Metochio Mussi	case n° 6
Metochio Gero to Muri	case n° 10
Metochio Zoia ⁸²⁴	case n° 3
Metochio Perghamì	case n° 2
Metochio Plati	case n° 3
Metochio Paspalù	case n° 3
Metochio Gaiduromandra ⁸²⁵	case n° 15
Metochio Chono Meghalo ⁸²⁶	case n° 2
Metochio Vidianò ⁸²⁷	case n° 8
Metochio Cardamuzza ⁸²⁸	case n° 6
Metochio Lagù ⁸²⁹	case n° 10
Metochio Chierassà ⁸³⁰	case n° 3
Metochio Gaitanù ⁸³¹	case n° 6
Metochio Zermiades ⁸³²	case n° 50 f. iiv
Metochio Scaffidhia ⁸³³	case n° 4
Metochio Farsari ⁸³⁴	case n° 5
Metochio Marmàchiotti ⁸³⁵	case n° 6

7. Μετόχι Ψυχρό *	σπίτια 20
8. » Αγ. Κύριλλος, ἐκκλησία	»
9. » Ἀσώματος	» 5
10. » Μούση	» 6
11. » Γέροντομουρι *	» 10
12. » Ζόγια ⁸²⁴	» 3
13. » Περγάμι	» 2
14. » Πλάτη *	» 3
15. » Πασπαλοῦ	» 3
16. » Γαῖδουρόμαντρα ⁸²⁵	» 15
17. » Χῶνος Μεγάλος ⁸²⁶	» 2
18. » Βιδιανὸ ⁸²⁷	» 8
19. » Καρδαμουῦτσα ⁸²⁸	» 6
20. » Λαγοῦ * ⁸²⁹	» 10
21. » Κερσά ⁸³⁰	» 3
22. » Γαῖτανοῦ ⁸³¹	» 6
23. » Τζεφμιάδω * ⁸³²	» 50
24. » Σκαφίδια ⁸³³	» 4
25. » Φαρσάρω * ⁸³⁴	» 5
26. » Μαρμακέτω * ⁸³⁵	» 6

Metochio Tu Codù ⁸³⁶	case n° 2
Metochio Sarachinù	case n° 12
Metochio Migiogiani ⁸³⁷	case n° 4
Metochio S(an) Constantin	case n° 30
Metochio Zancalocori	case n° 6
Metochio Foradari ⁸³⁸	case n° 5
Metochio S(an)ti Anargiri	case n° 6
Metochio Alexena ⁸³⁹	case n° 3
Metochio Sidiacò	case n° 1
Metochio Moro granari della ser(enissi)ma Signoria et ⁸⁴⁰	case n° 3
Metochio Vassilicù ⁸⁴¹	case n° 2
Metochio Veneri ⁸⁴²	case n° 2
Metochio S(an) Zorzi ⁸⁴³	case n° 12
Metochio Agustini ⁸⁴⁴	case n° 10

27. Μετόχι Τοῦ Κοντοῦ ⁸³⁶	σπίτια 2
28. » Σαρακηνοῦ	» 12
29. » Μυγιογιάννη ⁸³⁷	» 4
30. » ᾿Αγ. Κωσταντῖνος *	» 30
31. » Τζαγκαλογόρι	» 6
32. » Φοραδάρη ⁸³⁸	» 5
33. » ᾿Αγ. ᾿Ανάργυροι	» 6
34. » ᾿Αλέξαινα ⁸³⁹	» 3
35. » Σιδιακò	» 1
36. » Μόρο (σιταποθῆκες τῆς Γαληνότητος) ⁸⁴⁰	» 3
37. » Βασιλικοῦ ⁸⁴¹	» 2
38. » Βενέρη ⁸⁴²	» 2
39. » ᾿Αγ. Γεώργιος * ⁸⁴³	» 12
40. » ᾿Αγουστίνι ⁸⁴⁴	» 10

17.

1631.

Ἐδῶ δημοσιεύω ἀπόσπασμα ἀπὸ τὴν ἐκθεσὶ τοῦ μηχανικοῦ R. Monani, ποὺ ἀναφέρει γιὰ τὸ Λασίθι ⁸⁴⁵. Ἡ ἐπίσκεψις τοῦ μηχανικοῦ R. Monani στὸ Λασίθι, ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ ἄλλου μηχανικοῦ Basili-cata, ποὺ εἶδαμε παραπάνω, ἀσφαλῶς εἶχε σχέση μετὰ τὰ ἀποχευτικὰ ἔργα τοῦ ὄροπεδίου, πού, ὅπως φαίνεται, δὲν εἶχαν γίνῃ μέχρι τὸ ἔτος ἐκεῖνο, δηλ. τὸ 1631. Ἡ ἐκθεσὶ τοῦ Raffael Monani εἶναι ἐπίσης ἀδημοσίευτη.

La campagna di Lassiti, lontana da Candia da 25 in 30 miglia per scirocco, è posta in montagna alta sicchè gode d' istate una continua primavera, è piana allegra, abbondante di biade, terreni boni, et bonissimi et ogni d' intorno cercondata da ogni monti rivestiti per lo più di arbori salvaticchi che le fanno quassi vaga ghirlanda et grandioso ornamento; vi è similmente, anch' egli aspro et grebanoso circondato da essa campagna et del tutto distaccato dagli altri il monte Chiefala nel mezzo: alle radici di questi monti sono da 30 et più casali abitazioni di quei popoli et di genti venute di Napoli di Romania assegnatali dalla benignità del Serenissimo Principe: questi casali quasi che attorno ad un lago che tale rassembra quella campagna, fanno di loro bella mostra. Questa campagna gira da 15 miglia, larga 3 et longa 5 et è in gran parte et la migliore di ragion publica; il Serenissimo Principe vi tiene Agenti et ogni anno il Illustrissimo Capitano Grande di Candia vi vada di persona a render ragione comme sua jurisdictione; le entrate publiche che di là si cavano sono formenti che condotti in fondaco sono di publico sollievo alla città.

Le messi⁸⁴⁸ et poi le acque ogni anno d' inverno seppeliscono

Ἡ πεδιάδα τοῦ Λασιθιοῦ, μακρὰ ἀπὸ τὸ Χάντακα 25 ὥς 30 μίλια, πρὸς τὸ σιρόκο (NA), βρίσκεται πάνω σὲ ψηλὰ βουνά· γι' αὐτὸ ἀπολαμβάνει τὸ θέρος μιὰ ἀδιάκοπη ἀνοιξη. Εἶναι ἐπίπεδη, καὶ χαρούμενη, πλούσια σὲ δημητριακά. Ἔχει χωράφια καλὰ καὶ ἐξαιρετικὰ καλὰ καὶ γύρω τριγύρω πλαισιώνεται ἀπὸ βουνά, σκεπασμένα τὸ περισσότερο ἀπὸ ἄγρια δέντρα, ποὺ σχηματίζουν, μπορεῖ νὰ πεῖ κανεῖς, μιὰ ὁμορφη γιρλάντα, ἕνα στολίδι μεγάλοπρεπο. Στὴ μέση, ὁλομόναχο, μακρὰ ἀπὸ τ' ἄλλα βουνά, τριγυρισμένο ἀπὸ τὴν πεδιάδα, ὑπάρχει τὸ ὕψωμα Κεφάλαια καὶ αὐτὸ ἀνώμαλο καὶ πετρώδικο.

Στὶς ρίζες τῶν βουνῶν αὐτῶν ὑπάρχουν 30 καὶ περισσότερα χωριά, κατοικίες τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, ποὺ ἤλθαν ἀπὸ τὸ Ναύπλιο τῆς Ρωμανίας καὶ τοὺς ἐγκατάστησεν ἐκεῖ ἡ καλωσύνη τοῦ Γαληνότατου Πρίγκιπα. Τὰ χωριά αὐτά, τοποθετημένα γύρω - γύρω σχεδὸν σὰν σὲ μιὰ λίμνη, ὅπως μοιάζει ἐκείνη ἡ πεδιάδα, ἔχουν ὥραία ἐμφάνιση.

Ἡ πεδιάδα αὕτῃ ἔχει περιφέρεια 15 μίλια, πλάτος 3 καὶ μᾶκρος 5. Τὸ περισσότερο καὶ καλύτερο μέρος τῆς ἀνήκει στὸ Δημόσιο. Ὁ Γαληνότατος Πρίγκιπας ἔχει ἐκεῖ ἀντιπρόσωπους καὶ κάθε χρόνο ὁ ἐκλαμπρότατος Capitano Grande τοῦ Χάντακα πηγαίνει ὁ ἴδιος προσωπικὰ γιὰ νὰ δικάσει, γιὰτὶ ὁ τόπος αὐτὸς εἶναι στὴ δικαιοδοσία του.

Τὰ δημόσια ἔσοδα ἀπὸ τὸ μέρος ἐκεῖνο εἶναι σιᾶρι, ποὺ μεταφέρεται στὸ Φούντικο καὶ ἀνακουφίζει τὴν πολιτεία.

Μετὰ ἀπὸ τὸ θερισμὸ⁸⁴⁸ τὰ νερὰ σκεπάζουν κάθε χρόνο ὁλόκληρη σχε-

quella campagna quasi tutta non havendo esito alcuno, ma dopo alcuni giorni si aprono da per loro certi voragini serrati dalle legne et dalli arboscelli³⁴⁷ della campagna et sboccano in altre parte il più à ponenti alcune miglia lontano: questa inondatione suole apportare notabil danno alli raccolti, epperò è stata giudicata sempre pernicio-
sa et fattosi mille discorsi et dati mille recordi et provati molti mezzi per ovviarla nè mai è stato possibile; anch' io da prima concorrevò nelle loro opinioni et già havaria persino un modo riuscibile, ma dopo aver fatto diligenti osservationi della qualità delli terreni di quella campagna et trovato che quelli che non sono mai coperti dalle inon-
dationi sono per lo più sterili et quelli altri sono mediocri: ma quelli che ogni anno sono inondati³⁴⁸ dalle acque sono bonissimi, ho argomentato da questo che le inondationi mantenghino Lassiti, atteso che in quei giorni che l' acqua riposa depone per lo più la sua torbidezza et grassezza et quasi chiara poi se ne passa per li meati et voragini, lassando la campagna coverta di quella melma che la mantiene in bono stato³⁴⁹.

Ho considerato ciò et mi sono del tutto mutato di opinione et conchiudo che sia errore cercar esito alle acque di quello che da per

δὸν τὴν πεδιάδα ἐκείνη, γιατί δὲν ἔχουν καμιά ἔξοδο. Ὑστερα ὅμως ἀπὸ μερικὲς ἡμέρες ἀνοίγουν μονάχες τους κάτι καταβόθρες, ποὺ εἶχαν κλείσει πρὶν ἀπὸ τὰ ξύλα καὶ τοὺς θάμνους³⁴⁷ τῆς πεδιάδας καὶ τὰ νερὰ βγαίνουν σὲ ἄλλο μέρος, τὰ περισσότερα πρὸς τὴ δύση, μερικὰ μίλια μακριά. Ἡ πλημμύρα αὐτὴ φέρνει συνήθως σημαντικὲς καταστροφὲς στὴ συγκομιδὴ. Γι' αὐτὸ θεωρήθηκε πάντα καταστρεπτικὴ ἡ πλημμύρα αὐτή· ἔχουν γίνει χιλιάδες συζητήσεις, ἔχουν δοθεῖ χιλιάδες ὑπομνήματα καὶ ἔχουν ἔγκριθεῖ πολλὰ μέσα, γιὰ νὰ ἀποτρέψουν τὸ κακὸ αὐτό, μὰ ποτὲ δὲν τὸ κατόρθωσαν. Κι' ἐγὼ ὁ ἴδιος στὴν ἀρχὴ συμψωνοῦσα μὲ τὶς γνώμες τους, καὶ μάλιστα εὑρισκα ἓνα ἀποτελεσματικὸ τρόπο, γιὰ νὰ ἀπαλλαγεῖ τὸ Λασίθι ἀπὸ τὴν πλημμύρα. Ἀφοῦ ὅμως ἔκαμα προσεκτικὲς παρατηρήσεις πάνω στὴν ποιότητα τῶν ἐδαφῶν τῆς πεδιάδας ἐκείνης καὶ βρῆκα, ὅτι τὰ ἐδάφη ποὺ δὲν σκεπάστηκαν ποτὲ ἀπὸ τὶς πλημμύρες εἶναι τὰ πιὸ πολλὰ ἄγονα καὶ τὰ ἄλλα μέτρια καὶ ὅτι ἀντίθετα ἐκεῖνα ποὺ πλημμυρίζουν κάθε χρόνο³⁴⁸ εἶναι ἐξαιρετικά, ἔβγαλα ἀπ' αὐτὸ τὸ συμπέρασμα πὼς οἱ πλημμύρες συντηροῦν τὸ Λασίθι, γιατί, τὶς μέρες ἐκεῖνες ποὺ τὸ νερὸ μένει στὸν κάμπο, κατακαθίζει τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς θολούρας του καὶ οἱ λιπαρές του οὐσίες· ὕστερα φεύγει, σχεδὸν καθαρὸ ἀπὸ τοὺς πόρους καὶ τὶς καταβόθρες, ἀφίνοντας τὴν πεδιάδα σκεπασμένη ἀπὸ τὴ λάσπη ἐκείνη, ποὺ τὴν κρατεῖ σὲ καλὴ κατάσταση³⁴⁹.

Ὑστερ' ἀπὸ τὶς παρατηρήσεις αὐτὲς ἄλλαξα ὁλότελα γνώμη καὶ κατάληξα στὸ συμπέρασμα ὅτι θὰ εἶναι σφάλμα νὰ ἐπιδιώξουμε νὰ δοθεῖ διέξοδος

loro si trovano et esser minor male il sopportar qualche danno che se ne ricevi totali distrution in poco tempo.

L' abitatione publica che si chiama—Il Moro—è alla radice et a Ostro di quei monti, circondato dalla campagna: l' Eccellenza Vostra la veda tanto infelice et che la minacciata presta ruina ha risoluto di farla resarcire et si è dato principio et accrescimento a un magazzino per li formenti che ciò era più necessario.

στὰ νερά, ἄλλη ἀπὸ ἐκείνη πὺν μονάχα τους βρίσκουν. Εἶναι λιγότερο τὸ κακὸ νὰ ὑποφέρει μερικὲς ζημιὲς ἢ πεδιάδα, παρὰ νὰ πάθει ὀλοκληρωτικὴ καταστροφὴ σὲ λίγο χρονικὸ διάστημα.

Ὁ συνοικισμὸς τοῦ Δημοσίου, πὺν λέγεται Μόρος βρίσκεται στοὺς νότιους πρόποδες τῶν βουνῶν ἐκείνων καὶ ἡ πεδιάδα τὸν τριγυρίζει. Ἡ ἐξοχότητά σας τὸν βλέπει σὲ τόσο ἄθλια κατάσταση καὶ ἡ ἐπικείμενη καταστροφὴ πὺν τὸν ἀπειλεῖ, τὴν ἀνάγκασε νὰ ἀποφασίσαι γιὰ τὴν ἐπισκευή του· ἀρχὴ γίνηκε μὲ τὴν ἔδρυσή καὶ ὕστερα μὲ τὸ μέγαλωμα μιᾶς ἀποθήκης γιὰ τὰ σιτάρια, πὺν ἀναγκαιοῦσε περισσότερο.

18.

1633.

Ἀπὸ τὰ πιὸ ἐνδιαφέροντα ἔγγραφα, πὺν δημοσιεύονται ἐδῶ εἶναι καὶ ἡ ἔκθεσις τοῦ Nicolò Zen⁸⁰. Ὁ Lorenzo Contarini, Γενικὸς Προβλεπτὴς στὸ Βασίλειο τῆς Κρήτης, ἔστειλε στὸ Λασίθι τὸν εἰδικό, ὡς φαίνεται, γιὰ τὴν περιφέρειαν ἐκείνη Ν. Zen, γιὰ νὰ μελετήσῃ τὸ «φλέγον» τότε ζήτημα, τὴ καλύτερη ἀξιοποίηση τοῦ κάμπου. Ὁ Zen, συνεπῶς, πῆγε στὸ Λασίθι μὲ εἰδικὴ ἐπίσημη ἐντολὴ καὶ γιὰ ὁρισμένο σκοπὸ: νὰ περιγράψῃ, νὰ σχεδιάσῃ, νὰ μελετήσῃ τὸν τόπο καὶ νὰ προτείνει τὰ μέτρα πὺν χρειάζονταν γιὰ τὴ βελτίωσή του. Τότε τὸ Λασίθι, σὰν τὸ μεγαλύτερο σιτοπαραγωγικὸ κέντρο, εἶχε μεγάλη σπουδαιότητα γιὰ τὴ Γαληνότητα, γιὰτὶ περίμενε ἀπὸ χρόνῳ σὲ χρόνῳ τὴν ἐπίθεσιν τῶν Τούρκων, πὺν πραγματικὰ δὲν ἄργησε νὰ γίνει.

Τὸ πρωτότυπο τῆς ἀνέκδοτης ἔκθεσις τοῦ Ν. Zen, βρίσκεται στὸν κώδικα VII, 310 (8190) τῆς Μαρκιανῆς Βιβλιοθήκης, ὁ ὁποῖος περιέχει 45 παρόμοιες ἐκθέσεις ὑπὸ τύπον ἐπιστολῶν, τοῦ ἴδιου πρὸς διαφόρους, γιὰ διάφορα ζητήματα περὶ Κρήτης⁸¹.

Biblioteca di S. Marco, Venezia, Mss. Ital. cl. VII, No 310 (8190)

All' Illmo et Eccmo sigr sigr et P(ad)ron mio Collmo il sigr Lo- f. 1r

Πρὸς τὸν ἐξοχότατο καὶ ἐκλαμπρότατο κ. κ. σεβαστότατο προστάτη μου

renzo | Contarini Prouer Genl et Ingr nel Regno di Candia |

In essecutione delli comandamti di V. Eccza Illma trasferitomi à Lassi | ti et considerato con tutta la diligenza à mio possibile la nat | ura è condittioni del Luoco sopra li particolari datimi in ricordo, | per riportare alla grandezza sua quella relacione, che se non sarà | la più perfetta per corrispondere al suo desiderio certo sarà la | più esata, che possa prouenir dalla mia debolezza. Descruiero | succintamente il Paese, che seruira per fondamento di tutta la rela | tione e per intelligenza dell'aggiu(n)to disegno: poscia rapresenterò li | danni ch' è sottoposto à patire il luoco con detrimento dell' entrate | pubbliche adurò le causè delli danni; proponerò li rimedij, et assegn | arò la spesa necessaria per apprestarli. |

È per primo capo Lassiti, che è posto nel territorio della città di Candia | uerso siroco Leuante discosto dalla città miglia quaranta è un | piano in sito sopra monti de forma quasi ouato; Jacente trà siroco | leuante et ponente maestro, di Lunghezza quasi di cinque miglia | è trè di larghezza nella sua maggr ampiezza non seruando équa | li- ta nel circuito, che già miglia 10/ egli è tutto intorno recinto | di montagnie c'hanno per base le cime di que' monti, che formano | il

κ. Λορέντισο Κονταρίνι, Γενικὸ Προβλεπτὴ καὶ μηχανικὸ στὸ Βασίλειο τῆς Κρήτης

Ἐκτελώντας τὶς διαταγὲς τῆς ἐκλαμπρότητάς σας ἐπῆγα στὸ Λασίθι καὶ ἐξέτασα, μὲ κάθε ἐπιμέλεια ποὺ μπόρεσα νὰ καταβάλω, τὴ φύση, τὴν κατάσταση καὶ τὶς συνθῆκες, ποὺ βρίσκεται ὁ τόπος αὐτός, σύμφωνα μὲ τὶς εἰδικὲς ὁδηγίες, ποὺ μοῦ δόθηκαν σὲ ὑπόμνημα γιὰ νὰ ὑποβάλω στὴν Ἀφεντιά σας τὴν ἔκθεση αὐτή, πού, ἂν δὲν εἶναι ἡ πιὸ πλήρης, γιὰ νὰ ἀνταποκριθεῖ στὴν ἐπιθυμία σας, ἀσφαλῶς θὰ εἶναι ἡ πιὸ ἀκριβής, ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ κάμει ἡ ταπεινότητά μου. Θὰ κάνω μιὰ συνοπτικὴ περιγραφὴ τοῦ τόπου πάνω στὴν ὁποία θὰ στηριχθεῖ ὅλη ἡ ἔκθεση, ποὺ θὰ εἶναι πιὸ εὐκολονόητη μὲ τὴ βοήθεια τοῦ προσαρτημένου σχεδίου. Ἐπεὶτα θὰ περιγράψω τὶς ζημιὲς ποὺ ὑπόκειται ὁ τόπος, ἀπὸ τὶς ὁποῖες μειώνονται σοβαρὰ τὰ δημόσια ἔσοδα· θὰ ἀναφέρω τὶς ἀφορμὲς τῶν ζημιῶν αὐτῶν καὶ θὰ προτείνω τὴ θεραπεία τους, προσδιορίζοντας τὴ δαπάνη ποὺ θὰ χρειαστεῖ γι' αὐτή.

Καὶ πρῶτ' ἀπ' ὅλα τὸ Λασίθι, ποὺ ἀνήκει στὴν περιφέρεια τῆς πόλης τοῦ Χάντακα, καὶ ἀπέχει ἀπὸ αὐτὴ σαράντα μίλια, πρὸς τὰ νοτιανατολικά, εἶναι μιὰ πεδιάδα ποὺ βρίσκεται πάνω σὲ βουνὰ καὶ ἔχει σχεδὸν τὸ σχῆμα τοῦ αὐγοῦ, μὲ κατεύθυνση ἀπὸ σιρόκο - λεβάντε, πρὸς πονέντε - μαῖστρου. Τὸ μῆκος τῆς εἶναι σχεδὸν πέντε μίλια καὶ τὸ πλάτος τῆς, στὸ μεγαλύτερό της μέρος, τρία μίλια. Ἡ περιφέρειά της, ποὺ εἶναι 10 μίλια, δὲν εἶναι ἴσια. Γύ-

piano, montagne uestite di alberi, è copiosè di aque dalla parte | contraria alla tramontana altrè tanto quanto sono nude, et aride | dalla partè, che si oppone all' Ostro. A piedi di tutte queste monta | gne intorno habitano in spessi metocchi lè genti del paesè, la quan | tità de' qualli trappossti il numero di duo milla⁵⁵²; gente Longeua | robusta è di ciera non cosi nericantè comè l' ordinario del Regno | da qualli segni si comprende non solamente il Cielo di quel loco è al | quanto più freddo, ma ancora la salubrità dell' arià è delle aque | soleuasi quasi à mezo il piano una ben alta colina di circuito quasi | di trè miglia nominata in grico col nome della specie chieffalla, la | qualle se ben non ha l' honorè de' boschi ò giardini, che la renda | deliciosamte fronduta, et ombrosa, ha però la sopranita del dom | inio in tutto il piano è la prerogatiua del Palazzo publico fabr | icato à lato uersso Ostro, che la fanno uenerabilmtè riguardeuole | è maestosa. Per il piano oltre diuerssi piccioli torrenti c' hanno | Principio delli monti dal f. lato australe, et un perpetuo ruscello, | che nasce da certo fonte à pie de monti del medesimo lato nomi | nato psicrò⁵⁵³, fontè prodigioso dicendosi, che al primo tuono | dell'Autuno si smarisca, et indi à puoc-

ρω - γύρω περιβάλλεται ἀπὸ ὄρη, ποὺ ἔχουν σὰν βάσεις τὶς κορυφὲς τῶν βουνῶν ἐκείνων, ποὺ σχηματίζουν τὴν πεδιάδα. Τὰ ὄρη αὐτὰ εἶναι σκεπασμένα μὲ δέντρα καὶ ἔχουν ἄφθονα νερὰ ἀπὸ τὸ μέρος ποὺ εἶναι ἀντίθετα στὸ βορρᾶ. Ἀπεναντίας εἶναι γυμνὰ καὶ δίχως νερὰ ἀπὸ τὸ μέρος ποὺ εἶναι ἀντίθετα ἀπὸ τὸ νότο. Στὸς πρόποδες ὅλων αὐτῶν τῶν βουνῶν γύρω - γύρω κατοικοῦν σὲ μετόχια, ποὺ εἶναι τὸ ἓνα κοντὰ στὸ ἄλλο, οἱ κάτοικοι τοῦ τόπου ποὺ φθάνουν ὅλοι μαζὶ τὶς δυὸ χιλιάδες⁵⁵². Εἶναι ἄνθρωποι μακρόβιοι, εὖρωστοι καὶ ἡ ὄψη των δὲν εἶναι τόσο μελαψή, ὅσο εἶναι τὸ συνηθισμένο χρῶμα τῶν ἀνθρώπων στὸ Βασίλειο αὐτό. Τὰ σημάδια αὐτὰ ἐξηγοῦνται ἀπὸ τὸ ὅτι ὄχι μόνο ὁ οὐρανὸς ἐκείνου τοῦ τόπου εἶναι ἄρκετὰ πιὸ ψυχρὸς μὰ καὶ τὸ νερὸ καὶ ὁ ἀέρας εἶναι πιὸ ὑγιεινά.

Στὴ μέση σχεδὸν τοῦ κάμπου ὑψώνεται ἓνας λόφος ἄρκετὰ ὑψηλός, ποὺ ἡ περιφέρειά του εἶναι σχεδὸν τρεῖς μίλια. Στὰ ἑλληνικὰ λέγεται ἀπὸ τὴ μορφὴ του Κεφάλαι. Ἡ Κεφάλαι αὐτὴ, παρ' ὅλο ποὺ δὲν ἔχει τὸ προσὸν νὰ ἔχει δάση καὶ κήπους, ποὺ νὰ τὴν κάνουν εὐχάριστη, πυκνόφυλλη καὶ σκιερὴ ἔχει ὅμως τὸ προσὸν νὰ δεσπόζει σ' ὁλόκληρο τὸν κάμπο καὶ τὸ προνόμιο νὰ φιλοξενεῖ τὸ ἀνάκτορο τοῦ Δημοσίου, ποὺ ἔχει κτισεῖ στὴ νότια πλευρὰ της, προσόντα ποὺ τὴν κάνουν ἀξιοσέβαστη καὶ μεγαλόπρεπη.

Στὸν κάμπο, ἐκτὸς ἀπὸ μερικὰ μικρορέματα, ποὺ ξεκινοῦν ἀπὸ τὰ βουνὰ τῆς νότιας πλευρᾶς, ὑπάρχει κι ἓνα ρυάκι, ποὺ δημιουργεῖται ἀπὸ κάποια πηγὴ στοὺς πρόποδες τοῦ βουνοῦ τῆς ἴδιας πλευρᾶς ποὺ λέγεται Ψυχρό⁵⁵³. Ἡ πηγὴ αὐτὴ εἶναι θαυμαστή, γιὰτὶ λένε, πὼς μὲ τὴν πρώτη

co tempo torni à riss | orgerè perpetuando tutto il resto dell' anno;
 scorre un grande | et ampio torrentè che tenendossi uersso le monta-
 gne dal lato bo | reale si distende per longo tortuosamente dall' uno
 all' altro | capo del piano lasciando à man sinistra uerso Ostro la Col-
 l | ina de Chefalla. fuori del piano dal capo, che rimira Ostro | siroco
 discosto miglia trè in circa si ritroua trà folte mon | tagne una oblon-
 ga canpagnuola nominata Oces⁸⁵⁴ del distreto | del casal Crices in si-
 to cosi eminente dal sito del piano de la | ssiti, che pare la sommità di
 un rileuato montè in rispetto à | questo. In questa canpagnuola piglia
 principio il già detto | torrente, che formato dalle piogge, et dalle
 neuì lique fa | cendossi grosso più è meno, secondo, che più, e meno
 sono piouose | è neuosè le uernatè, scende di quà precipitoso nella fora
 ò | uero ruposa uale chiamata ghauga, che dà à lui ancora il | nomè,
 la qualle uà à sbocare ala testa del piano de lassiti | quella, che gu-
 arda siroco leuantè, è da questo entrando nel pi | ano se ne uà con ra-
 pido corso à terminare nel fin di quello al | opposita parte dell'ingres-
 so, la doue chiamano il Ghono; scaricando | per il camino col mezo di
 duo canali industriosamte fatti parte delle | aque, che lo ingrossano in
 duo picciole uorragini postè à piedi de' | monti uicini una uerso la ua-

βροντή τοῦ φθινοπώρου χάνεται κι' ἔπειτα, ὕστερα ἀπὸ λίγον καιρό, ξανα-
 παρουσιάζεται καὶ τρέχει συνεχῶς ὅλο τὸν ὑπόλοιπο χρόνο.

Ἕνας μεγάλος καὶ πλατὺς χεῖμαρρος τρέχει κοντὰ στὰ βουνὰ τῆς βό-
 ρειας πλευρᾶς καὶ κατεβαίνει κáνοντας μεγάλες καμπύλες ἀπὸ τὸ ἕνα ὡς τὸ
 ἄλλο ἄκρο τοῦ κάμπου, ἀφίνοντας ἀριστερά του, πρὸς τὸ νότο, τὸ λόφο τῆς
 Κεφαλᾶς. Ἐξω ἀπὸ τὴν πεδιάδα πρὸς τὴν ἄκρα, ποὺ εἶναι πρὸς τὴ διεύ-
 θυνση νότου - σιρόκου, σὲ ἀπόσταση τρία περίπου μίλια, βρίσκεται μέσα σὲ
 πτυχὲς ἀπὸ βουνὰ ἕνας μικρὸς μακρόστενος κάμπος, ὃ ὁποῖος λέγεται Ὁ-
 τσε⁸⁵⁴, τῆς περιφέρειας τοῦ χωριοῦ Κριτσᾶ, σὲ μέρος τόσο ψηλὸ ἀπὸ τὴν
 ἐπιφάνεια τοῦ κάμπου τοῦ Λασιθιοῦ, ποὺ ἀποτελεῖ τὴν κορυφὴ ὑψηλοῦ βου-
 νοῦ, σὲ σχέση με τὸν κάμπο αὐτό. Ἀπ' αὐτὸ τὸ μικρὸ ὄροπέδιο ἀρχίζει ὃ
 χεῖμαρρος, ποὺ ἀναφέρω παραπάνω, ὃ ὁποῖος σχηματίζεται ἀπὸ τὰ νερὰ τῆς
 βροχῆς κι ἀπὸ τὰ χιόνια ποὺ λιώνουν. Ὁ χεῖμαρρος αὐτὸς μεγαλώνει ἢ μι-
 κραίνει, ἀνάλογα με τὶς βροχὲς καὶ τὰ χιόνια τοῦ χειμῶνα. Ἀπὸ ἐκεῖ κατε-
 βαίνει ὀρμητικὸς μέσα σ' ἕνα φαράγγι ἢ βραχώδη κοιλάδα, ποὺ λέγεται
 Χαβγᾶς καὶ δίνει τὸ ὄνομά του στὸ χεῖμαρρο. Ἡ κοιλάδα αὐτὴ βγαίνει στὴν
 ἄκρα τοῦ κάμπου τοῦ Λασιθιοῦ, ποὺ βλέπει πρὸς τὸ σιρόκο - λεβάντε. Ἀπὸ
 ἐκεῖ ὃ χεῖμαρρος μπαίνει στὸν κάμπο καὶ τρέχει με ὀρμὴ, ὡς πού νὰ φτάσει
 στὴν ἀντίθετη ἄκρη, στὸ μέρος ποὺ λέγεται Χῶνος.

Ὁ χεῖμαρρος στὴν πορεία του ξεφορτώνει μέρος ἀπὸ τὰ νερὰ ποὺ τὸν
 ξεχειλίζουν με δυὸ κανάλια τεχνητὰ κατασκευασμένα, σὲ δυὸ μικρὲς καταβό-

lè de cardamuzza l' altra uersso il | metochio de uidiano ⁵⁵⁵. Il Ghono
che è il termine del torrentè, et à | benefìcio del qualle non è un lago
di acque stagnè una gran par | te del piano, trasportando il uocabolo
greco in lingua Italiana, | è una uasta uoraggine dalla natura posta agli
estremi confi | ni del piano sotto li monti uerso ponentè maestro, la
bocca della | qualle in forma rotonda si profonda dieci passi è si slar-
ga | per diametro passi uinti in circa, il cui fondo concorrono à | con-
ponere à modo di una ruuida grota è sassi uiui è trà sassi | molti e f. 2r
diuerssi fori per i quali tutte le aque del piano trasportate | qui dal
decliuio sono àssorbite. Le qualli per occulti è profondi me | ati pas-
sando uano à sbocare alle spalle de monti soprastanti al | ghono la
doue si chiama il russo ecremno ⁵⁵⁶ dirimpetto al Cassal As | cus doue
formando un gran torrente si uano finalmente à con | giungere col
fiume Aposselemi. |

Lassiti il piano e parte della montagna è terreno fertile è coltiua-
to | et al principio fù tutto nella tenuta della Illma sigria ma poi per
| uarie cause è stata conceduta la maggr parte di quello a par | tico-
lari perssone dalle qualli se ne ritorna purè al publico | con la mancan-
za della decedenza, fatta in loro l' inuesti | tura con tale condicione. |

θρες, οἱ ὁποῖες βρίσκονται στοὺς πρόποδες τῶν γειτονικῶν βουνῶν, τὴ μιὰ
πρὸς τὴ κοιλάδα τῆς Καρδαμούτσας καὶ τὴν ἄλλη πρὸς τὸ μετόχι Βιδιανό ⁵⁵⁵.

Ὁ Χῶνος, ὅπου καταλήγει ὁ χεῖμαρρος, εἶναι ἀφορμὴ καὶ δὲν γίνεται
λίμνη, μὲ λιμνάζοντα νερά, ἓνα μεγάλο μέρος τοῦ κάμπου. Ἡ ἑλληνικὴ λέ-
ξι Χῶνος στὰ ἰταλικά σημαίνει μιὰ μεγάλη καταβόθρα, γινομένη ἀπὸ τὴ
φύσῃ βρίσκεται στὴν ἄκρῃ τοῦ κάμπου, κάτω ἀπὸ τὰ βουνά, ποὺ πλευρίζουν
τὸν κάμπο πρὸς τὸν πονέντε - μαῖστρο. Τὸ στόμιό του εἶναι κυκλικὸ μὲ διά-
μετρο ποὺ φθάνει εἴκοσι περίπου βήματα καὶ βάθος δέκα. Στὸ βάθος του
υπάρχουν ριζιμιοὶ βράχοι οἱ ὁποῖοι συμπίπτουν μὲ τέτιο τρόπο ὥστε σχη-
ματίζουν σὰν ἓνα γκρεμισμένο σπήλαιο. Ἐκεῖ, ἀπὸ διάφορες τρύπες καὶ πε-
ράσματα, ἀπορροφοῦνται ὅλα τὰ νερά τοῦ κάμπου, ποὺ συγκεντρώνονται μὲ
τὴν κλίση τοῦ ἐδάφους. Τὰ νερά αὐτὰ περνοῦν μέσα ἀπὸ ὑπόγεια κρυφὰ καὶ
βαθιὰ χάσματα καὶ βγαίνουν στὰ πλευρὰ τῶν βουνῶν, ποὺ εἶναι πάνω ἀπὸ
τὸ Χῶνο, σ' ἓνα σημεῖο ποὺ λέγεται Ροῦσος Ἑγκρεμός ⁵⁵⁶, ἀπέναντι στὸ χω-
ριὸ Ἀσκούς, ὅπου σχηματίζουν ἓνα μεγάλο χεῖμαρρο, καί, τέλος, ἐνώνονται
μὲ τὸν ποταμὸ Ἀποσελέμη.

Ὁ κάμπος τοῦ Λασιθιοῦ καὶ μέρος τῶν βουνῶν ἔχουν ἐδάφη γόνιμα,
ποὺ καλλιεργοῦνται. Στὴν ἀρχὴ ὅλη ἡ περιφέρεια ἀνῆκε στὴν ἐκλαμπρότατη
Αὐθεντία, μὰ ἔπειτα, γιὰ διάφορους λόγους, παραχωρήθηκε τὸ μεγαλύτερό
της μέρος σὲ ἰδιῶτες. Ἀπὸ αὐτοὺς ὅμως ξαναεπιστρέφει στὸ Δημόσιο, ὅταν
δὲν ἔχουν ἀπογόνους, γιὰτὶ ἡ παραχώρησις ἔγινε μὲ τέτιους ὅρους.

Al presente tutto quello che si troua in tenuta della Sigria Iace in
| diuersi luoghi del piano è della montagna da me nè uisitato tutto
| per l' angustia del tempo ne però distinto anco nel disegno. Da
| tutto affittandosi trahe il publico grossa entrata di formto fino | à me-
surè sedeci mille in Circa.

Tra tutto questo compreso che possiede il publico, la partè più |
considerabile è quella nel piano, che si auicina alla uoragg | ine. Que-
sta da se sola forma un gran corpo distinto nel di | ssegno per il color
giallo ⁵⁵⁷ il qual corpo è circondato di fossa | con pilastri ⁵⁵⁹ negli an-
goli à distincione de termeni è confini | chiamandossi le parti dalla fos-
sa interpostè tra l' uno | pilastro è l' altro linee maggiori. Il compreso
dalla fossa | è tuto diuiso in quadri 193 1/2 / che si chiamano boui-
ne ⁵⁶³ di | grandezza ogni uno per la capacità di mesuratè 35/ in cir- |
ca; ciascuno de qualli è circondato di fossato ⁵⁶⁰ non solo per | distin-
guerssi, ma anco per lo scollar delle acque è con una | pietra ⁵⁶¹ pian-
tata in uno delli angoli nel quale à scarpèlo | è inciso il numero del
quadro, la rendita di ciascun de | qualli à raggion di affito è da 26/mre
di formento fino à 60 ⁵⁶². |

Questo corpo ancor che sia la partè più bona è pero sottoposta |

Τώρα ὅλες ἐκεῖνες οἱ ἐκτάσεις, πὺν εἶναι στὴν κατοχὴ τῆς Αὐθεντίας,
βρίσκονται σὲ διάφορα μέρη τοῦ κάμπου καὶ τῶν βουνῶν. Δὲν τὶς ἐπισκέ-
φτηκα ὅλες, γιατί δὲν εἶχα καιρό, καὶ οὔτε χωρίστηκαν στὸ σχέδιο. Ἀπὸ ἐ-
κεῖνες πὺν εἶναι ἐνοικιασμένες τὸ Δημόσιο παίρνει ἓνα μεγάλο εἰσόδημα σὲ
σιτάρι, περίπου μέχρι 16.000 μουζούρια.

Ἀπ' ὅλες τὶς ἐκτάσεις πὺν κατέχει τὸ Δημόσιο οἱ πιὸ σπουδαῖες εἶναι
στὸν κάμπο, στὸ μέρος πὺν πλησιάζει στὸ Χῶνο. Ἡ ἔκταση αὐτὴ μονάχη
τῆς ἀποτελεῖ ἓνα κτῆμα, πὺν σημειώνεται στὸ σχέδιο μὲ κίτρινο χρώμα ⁵⁵⁷.
Τὸ κτῆμα αὐτὸ περιβάλλεται ἀπὸ μιὰ τάφρο, πὺν στὶς γωνιές τῆς ὑπάρχουν
κολόνες ⁵⁵⁸ τετράγωνες, γιὰ νὰ διακρίνονται τὰ ὅρια καὶ τὰ σύνορα. Τὰ τμή-
ματα τῆς τάφρου, πὺν εἶναι μεταξὺ τῆς μιᾶς καὶ τῆς ἄλλης κολόνας ὀνομά-
ζονται μεγάλες λίνιες. Ὅλη ἡ ἔκταση, πὺν περικλείεται ἀπὸ τὴν τάφρο δι-
αιρεῖται σὲ 193 1/2 τετράγωγα πὺν ὀνομάζονται βουδέες ⁵⁵⁹. Κάθε ἓνα ἀπὸ
αὐτὰ εἶναι περίπου 35 μουζουριῶν χωρητικότητας. Κάθε τετράγωνο περι-
βάλλεται ἀπὸ τάφρο ⁵⁶⁰, πὺν χρησιμεύει ὄχι μόνο σὰν σύνορο μὰ καὶ γιὰ νὰ
συρῶνουν τὰ νερά. Σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς γωνιές κάθε τετραγώνου εἶναι καρφωμέ-
νη μιὰ πέτρα ⁵⁶¹, πάνω στὴν ὁποία εἶναι σκαλισμένος μὲ σκαρπέλο ὁ ἀριθμὸς
τοῦ τετραγώνου· ἡ ἔγγειος πρόσοδος τοῦ κάθε τετραγώνου εἶναι 26 μέχρι 60
μουζούρια σιτάρι ⁵⁶².

Τὸ κτῆμα αὐτό, παρ' ὅλο πὺν εἶναι στὸ πιὸ καλὸ μέρος τοῦ κάμπου
παθαίνει μεγάλες ζημιές ἀπὸ τὰ νερά. Τὸ ζήτημα αὐτὸ θὰ ἀποτελέσει τὸ δεύ-

à gran danni dell' acqua, che seruira per il secondo capò pro | posto
 nel principio patiscè dalla parte in feriore, che guarda | il ponente f. 2v
 prossima alla uoraggine l' innondatione delle acque | che stagnando
 per gli otturati(?) fori di essa uoraggine si dilata, et in | grossa tanto,
 che allarga più di duo miglia di paese intorno nella | qualle restano
 anegata da 30/ delle sudete bouine più è meno | secondo, che l'innon-
 dacione si fa maggiore ò minore. Questo | danno fù semprè dal prin-
 cipio non è però continuo ogni anno. | La scarsseza delle piogge è
 quella che il toglia taluolta non | fù nè anche dureuole semprè à un
 medesimo modo, perche seco | ndo, che più è meno tardano le materie
 turanti i fori della uo | raggine à ciedere al peso delle acque, è secon-
 do, che più presto | o più tardi scolano le acque, così più è meno si fa
 dureuolè | l' innondacione. |

Oltrè questo danno patiscè questo corpo nella partè superiore
 uerso | leuantè una grande rouina dall' impetuosa discesa delle acque |
 del torrentè che traboccano per le roturè la doue ci passa | tra la colli-
 na, è il metochio de marmachioti, lè qualli entran | do in questo cor-
 po portano seco tuto il terreno, che trouano in | esso, nè quadri ò
 bouine³⁶³ lauoratè inssiemè con la semente, | causando in queste con
 la deuastacione, è nelle inferiori co(n) | la deposicione del lezzo estre-

τερο μέρος τῆς ἀναφορᾶς μου, σύμῳνα μὲ τὸ πρόγραμμα ποὺ ὄρισα στὴν
 ἀρχή. Τὸ πιὸ χαμηλὸ τμήμα πρὸς τὰ δυτικὰ τοῦ κάμπου, ποὺ εἶναι κοντὰ
 στὸ Χῳνο, ὑποφέρει ἀπὸ τὰ νερὰ ποὺ στερνιαίζουν ἐκεῖ, γιατί φράσσουν οἱ
 ὀπὲς τῆς καταβόθρας· καὶ τὰ νερὰ πληθαίνουν καὶ ἀπλώνονται τόσο ὥστε
 προχωροῦν στὸν κάμπο δυὸ καὶ περισσότερα μίλια καὶ σκεπάζουν περισσό-
 τερες ἢ λιγότερες ἀπὸ τριάντα ἀπὸ τὶς παραπάνω βουδέες, ἀνάλογα μὲ τὸ μέ-
 γεθος τῆς πλημμύρας. Ἡ ζημιὰ αὐτὴ γινόταν ἀπὸ ἀνέκαθεν, μὰ ὄχι καὶ
 κάθε χρόνο συνεχῶς. Καμιά φορὰ ὅταν οἱ βροχὲς εἶναι λιγοστὲς γλυτώνει
 ἀπὸ τὴν πλημμύρα, ποὺ δὲν βαστᾷ πάντοτε τὸ ἴδιο ἀλλὰ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν
 περισσότερη ἢ λιγότερη καθυστέρηση νὰ ὑποχωρήσουν οἱ διάφορες ὕλες ποὺ
 φράζουν τὶς τρύπες τοῦ Χῳνου κάτω ἀπὸ τὴν πίεση τοῦ νεροῦ, ὅπως καὶ
 ἀπὸ τὸ γρήγορο ἢ σιγανὸ στράγγισμα τοῦ νεροῦ. Ἐκτὸς ἀπὸ τὶς ζημιὲς αὐ-
 τέες, τὸ ἐπάνω, πρὸς τὰ ἀνατολικά τμήμα τοῦ κάμπου τοῦ κτήματος ἐκείνου
 παθαίνει μιὰ μεγάλη καταστροφή, ἀπὸ τὴν ὀρμητικὴν καθόδο τῶν νερῶν τοῦ
 χειμάρρου, ποὺ ξεχειλίζουν ἀπὸ τὰ ρήγματα ὅταν περνᾷ ἀνάμεσα τοῦ λόφου
 τῆς Κεφάλας καὶ τοῦ μετοchioῦ Μαρμακέτο. Τὰ νερὰ αὐτὰ μπαίνοντας μέσα
 στὸ κτῆμα ἐκεῖνο τοῦ Δημοσίου παρασύρουν μαζί τους ὅλο τὸ χῳμα ποὺ βορί-
 σκουν στὰ καλλιεργημένα χωράφια ποὺ συναντοῦν στὰ τετράγωνα ἢ βουδέες³⁶³
 μαζί μὲ τὴ σπορὰ καὶ ἔτσι προκαλοῦν καταστροφή, σ' αὐτὰ, ὅπως καὶ στὰ πα-
 ρακάτω ὅπου μεταφέρεται καὶ κατακαθίζει τὸ λασπόχωμα ποὺ παρασύρθηκε.

ma sterilità. Questo danno | si come non fù dal principio, così non è niente inferiore al | primo rouinandossi quasi altre tantè bouine in questo quantè | in quello, che in raggn de 50/mre di formento per una sormonta | la perdita dell' Illma sigria oltrè quella delli colloni à trè | milla mre di formento all' anno. |

Le cause di questi danni fossero cossi possibili d' amendar in tuto | come sono facili da comprendere. l' innondacione, che è | il primo danno nascé dal turarsi i fori della uoraggine, con | sterpi, fara lezzo, che portano tutè le acque del piano, che | ad' essa concorrono, è più di tute le altre il torrente maggior | concorè all' istesso, come con causa il non ténérssi cura di | far neta al principio dell' autuno la bocca della uoraggine | dalle materie restatè l' anno precedentè, è dalle altrè, che | in essa tuto l' anno in qualche maniera ui capitanò. La cau | sa dell' altro danno consistè tuta nella malla condicione dell' alueo | ò letto dal torrente maggiore. Questo in alcuni luochi è angusto p | iù che non conuiene alla quantita delle acquè c'ha da riceuere. | in altri luochi è pochissimo il fondo. in altri è fato ter-rapienato. | in altri ha diuersse ritorse, et angoli, che fermando le acquè | si ingrossano maggiormente facendo impetto maggiore alle

Ἡ ζημιὰ αὐτῇ, ποὺ δὲν γινόταν ἀρχικά, δὲν εἶναι καθόλου κατώτερη ἀπὸ τὴν προηγούμενη, γιατί καταστρέφει σχεδὸν ἅλλες τόσες βουδέες, ὅσες καταστρέφει ἡ πλημμύρα. Ὑπολογίζοντας πρὸς 50 μουζούρια κάθε βουδέα, ἡ ζημιὰ τῆς ἐκλαμπρότατης Αὐθεντίας ἀνεβαίνει σὲ 3000 μουζούρια στάρι τὸ χρόνο, δίχως τὴ ζημιὰ τῶν γεωργῶν.

Οἱ αἰτίες τῶν ζημιῶν αὐτῶν εἶναι τόσο εὐκόλο νὰ ἐκλείψουν ἐντελῶς, ὅσο εἶναι εὐκόλο νὰ τὶς ἐννοήσῃ κανένας. Ἡ πλημμύρα, ποὺ εἶναι ἡ πρώτη ζημιὰ, γίνεται ἀπὸ τὸ στούμπωμα τοῦ Χώνου μὲ κλαδιὰ καὶ λασπόχωμα ποὺ κουβαλοῦν τὰ νερὰ τοῦ κάμπου ποὺ συμβάλλουν ἐκεῖ καὶ μάλιστα τοῦ Μεγάλου Ποταμοῦ ποὺ χύνονται στὸ Χῶνο· κι' αὐτὸ γιατί δὲν φροντίζουν νὰ καθαρίσουν, στὴν ἀρχὴ τοῦ φθινοπώρου, τὸ στόμιο τοῦ Χώνου ἀπὸ τὰ τέτια ὑλικά, ποὺ ἔμειναν ἐκεῖ ἀπὸ τὸν περασμένο χρόνο κι' ἀπὸ κεῖνα ποὺ συσσωρεύονται ἐκεῖ μὲ διάφορους τρόπους στὸ διάστημα ὅλου τοῦ χρόνου.

Ἡ αἰτία τῆς ἄλλης ζημιᾶς δὲν εἶναι ἄλλη παρὰ ἡ κακὴ κατάσταση ποὺ βρίσκεται ἡ κοίτη τοῦ Μεγάλου Ποταμοῦ. Ὁ ποταμὸς αὐτὸς εἶναι σὲ μερικὰ σημεῖα στενὸς περισσότερο ἀπὸ ὅσο χρειάζεται γιὰ νὰ περάσῃ ἡ ποσότητα τῶν νερῶν ποὺ πρόκειται νὰ δεχθεῖ. Σὲ ἄλλα σημεῖα τὸ βάθος του εἶναι ἐλάχιστο, σὲ ἄλλα εἶναι μολωμένος μὲ τὰ χώματα καὶ τὸν ἄμμο. Σὲ ἄλλα ἔχει διάφορες στροφές καὶ γωνιές, ποὺ σταματοῦν τὰ νερὰ καὶ αὐξάνεται ἔτσι ἡ ὀρμή τους ἔπειτα, ὥστε νὰ γίνεται ὀρμητικότερο ρεῦμα στὶς ὄχθες. Σὲ ἄλλα, τέλος, σημεῖα οἱ ὄχθες του εἶναι τόσο ἀσθενικὲς καὶ τόσο χαλασμένες, ὅπως

spondè | in altri finalmente ha le sponde così deboli e così guaste come | sono nella sinistra sponda dal metochio di San Costantino fino ò | presso del metochio de farssaro, che l' aquè non hauendo ripari-| conuenienti traboccando precipitano à causar le sopradete rovne. |

Quanto alli rimedij, nella diuerssita de malli diuerssita di giud | i-
cio si richiede nell' emenda. E per mè stimo poco emendabile | il
mallè dell' inondacione perche impedire al' acquè, che non | portino
materie da impedir i fori della uoraggine, non ueggio | artè che il pos-
sa prestarè. e slargarè i fori della uoraggine | per render con la capa-
cità libero il passo ad' esse materie, | stimo pericoloso; potendo l' am-
piezza de fori con ad' meter qual | che materia grossa senza trouar
corrispodentè ampiezza ne | gli oculti subtèrraneamente causarè stop-
pamento così forte | et in profundita talè, che il caso al' hora si ren-
dessè disperato. |

Lassando pero le cosè nello stato, che sono al presentè il più
che si | possa ricordarè à questo proposito, stimo, che sia lo stabilirssi
un | buon ordine dalla publica autorita à fine, che ogni anno al prin-
| cipio dell' autuno la bocca della uoraggine habbia à esser fa | tta
netta senza slargar i fori di questa più di quello che sono | larghi al
presente. |

Che il caso sia rimediabile con far esito libero alle acquè taglian-

στην ἀριστερὴ ὄχθη ἀπὸ τὸ μετόχι τοῦ Ἀγ. Κωνσταντίνου μέχρι περὶ τοῦ
τὸ μετόχι τῶν Φαρσάρων, ὥστε τὰ νερά, μὴ συναντώντας κατ' ἄλληλα προχώ-
ματα, ξεχειλίζουν μὲ ὀρμὴ καὶ προκαλοῦν τὶς καταστροφὲς ποῦ ἀνάφερα.

Ὅσο γιὰ τὴ θεραπεία τοῦ κακοῦ, νομίζω, ὅτι στίς διαφορετικὲς αἰ-
τίες, ποὺ προκαλοῦν αὐτὲς τὶς ζημιές, χρειάζεται διαφορετικὴ ἀντιμετώπι-
ση. Κατὰ τὴ δική μου γνώμη ἡ πλημμύρα εἶναι δύσκολο νὰ περιοριστεῖ,
γιατὶ δὲν ξέρω καμιὰ τέχνη ἱκανὴ νὰ ἐμποδίσῃ τὰ νερά νὰ κουβαλοῦν ὑλικά
γιὰ νὰ φράζουν τὶς τρύπες τοῦ Χώνου. Κρίνω ἐπίσης ἐπικίνδυνο νὰ πλατύνουν
τὶς τρύπες τοῦ Χώνου, γιὰ νὰ γίνῃ ἐλεύθερη ἡ διάβαση τοῦ νεροῦ, γιατί τὸ
φάρδεμά των αὐτὸ θὰ ἐπιτρέπῃ νὰ περνοῦν μέσα χοντρά ὑλικά, τὰ ὁποῖα,
στίς ὑπόγειες τρύπες ποὺ δὲν φαίνονται καὶ ὅπου δὲν θὰ ὑπάρχει ἀνάλογο
πλάτος γιὰ νὰ περάσουν, θὰ προκαλέσουν φράξιμο τόσο μεγάλο καὶ σὲ βά-
θος τέτιο ποῦ ἡ περίπτωση αὐτὴ θὰ κατατιοῦσε τότε ἀπελπιστικὴ.

Ἀφίνοντας, λοιπόν, τὰ πράγματα στὴ σημερινή τους κατάσταση, τὸ πιὸ
σωστὸ ποὺ μπορεῖ νὰ προτείνει κανεὶς σχετικὰ, εἶναι, κατὰ τὴ γνώμη μου, ἡ
ἐκδοση ἀπὸ τὶς Δημόσιες Ἀρχές μιᾶς διαταγῆς, νὰ καθαρίζεται κάθε χρόνο,
στὴν ἀρχὴ τοῦ φθινοπώρου, τὸ σιτόμιο τοῦ Χώνου, δὶχως νὰ γίνῃται φαρ-
δύτερο περισσότερο ἀπὸ ὅτι εἶναι σήμερα.

Τὸ κακὸ θὰ διορθωνόταν, ἂν κόβονταν τὸ βουνὸ ἀπὸ τὴν κορυφὴ ὡς